

Załącznik do Uchwały Nr X/144/2015

Rady Gminy Dobra

z dnia 26 listopada 2015 r.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE DOBRA NA LATA 2016-2022

Wykonawca: Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Społecznego „Socius”

Dobra 2015

Spis treści

I.	WPROWADZENIE I ZAŁOŻENIA STRATEGII	4
II.	DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	12
1.	OPIS METODOLOGII BADAŃ	12
2.	PROBLEMY SPOŁECZNE I POLITYKA SPOŁECZNA GMINY W ŚWIELE DANYCH WTÓRNYCH	14
2.1.	SYTUACJA DEMOGRAFICZNA W GMINIE DOBRA	14
2.2.	PROBLEMY SPOŁECZNE GMINY W ŚWIELE DANYCH ZASTANYCH	18
3.	SYSTEM POMOCY SPOŁECZNEJ W GMINIE DOBRA	19
3.1.	PODSTAWOWE FORMY POMOCY	21
	POMOC OSOBOM I RODZINOM W TRUDNEJ SYTUACJI MATERIALNEJ	22
	WSPARCIE DZIECKA I RODZINY	23
	POMOC OSOBOM WYMAGAJĄCYM OPIEKI Z POWODU WIEKU, CHOROBY LUB NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	24
	POMOC OSOBOM BEZDOMNYM	25
	PRZECIWDZIAŁANIE WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU	25
4.	BEZPIECZEŃSTWO MIESZKAŃCÓW	26
5.	BEZROBOCIE	30
6.	SFERA KULTURY	33
7.	OPIEKA ZDROWOTNA	45
7.1.	INSTYTUCJE I USŁUGI MEDYCZNE NA TERENIE GMINY	45
8.	OŚWIATA	48
8.1.	OBWODY SZKOLNE POSZCZEGÓLNYCH SZKÓŁ	48
8.2.	FINANSOWANIE OŚWIATY	49
8.3.	POZIOM NAUCZANIA	50
8.4.	CHARAKTERYSTYKA POSZCZEGÓLNYCH SZKÓŁ W GMINIE	53
8.5.	INSTYTUCJE PRZEDSZKOLNE (PUBLICZNE ORAZ PRYWATNE)	56
8.6.	STAN REALIZACJI ZADAŃ OŚWIATOWYCH GMINY NA RZECZ UCZNIÓW I SZKÓŁ	58
3.	MIESZKAŃCY DOBREJ O WŁASNEJ GMINIE I O PROBLEMACH SPOŁECZNYCH	58
3.1.	CHARAKTERYSTYKA BADANEJ ZBIOROWOŚCI	58
3.2.	OPINIE NA TEMAT PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH I SPOSOBÓW ICH ROZWIĄZYWANIA W GMINIE DOBRA	60
3.3.	GMINA DOBRA I JEJ MIESZKAŃCY W OPINII BADANYCH	64
4.	PROBLEMY SPOŁECZNE GMINY W OPINII EKSPERTÓW	67
4.1.	CECHY CHARAKTERYSTYCZNE GMINY WEDŁUG EKSPERTÓW	67
4.2.	NAJISTOTNIEJSZE PROBLEMY SPOŁECZNE GMINY DOBRA W OPINII EKSPERTÓW	69
	DYSFUNKCJONALNOŚĆ RODZIN	70
	ALKOHOLIZM	71
	BEZROBOCIE	73
	UBÓSTWO	74
	SYTUACJA LUDZI STARSZYCH W GMINIE	76
	UZALEŻNIENIE OD NARKOTYKÓW	78

4.3. PROBLEMY SPOŁECZNE GMINY – PODSUMOWANIE PRAC PANELU EKSPERTÓW	78
5. PODSUMOWANIE WYNIKÓW BADAŃ DIAGNOZY PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY DOBRA	80
III. CZĘŚĆ STRATEGICZNA	89
1. PROGNOZA DOTYCZĄCA NAJISTOTNIEJSZYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH I ICH KONSEKWENCJI DLA SYSTEMU POMOCY SPOŁECZNEJ W GMINIE DOBRA	89
2. MISJA STRATEGII, CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE	91
2.1. PROBLEMY GMINY W UJĘCIU SYNTETYCZNYM	91
2.2. MISJA STRATEGII	92
2.3. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE ORAZ DZIAŁANIA	92
3. WDRAŻANIE STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY DOBRA	99
3.1. ZAŁOŻENIA	99
3.2. ZASADY MONITORINGU I EWALUACJI	100

I. WPROWADZENIE I ZAŁOŻENIA STRATEGII

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych należy do najważniejszych dokumentów wyznaczających kierunki polityki społecznej w każdej gminie. Strategie tworzone są w wieloletniej perspektywie – dlatego koncentrują się nie tylko na aktualnych problemach, ale także na tych, które mogą pojawić się w gminie najbliższej przyszłości. Programowanie strategiczne na poziomie gminy sprzyja myśleniu o polityce społecznej w kategoriach długookresowych, pozwala również na koordynowanie działań różnych partnerów, jak również prowadzi do optymalnego wykorzystania zasobów gminy do realizacji założonych celów i prowadzenia efektywnej polityki społecznej.

Do czego służy strategia rozwiązywania problemów społecznych?

Cele strategii:

- rozpoznanie obszarów problemowych, wymagających interwencji instytucjonalnej.
- podstawa działań instytucji publicznych, organizacji pozarządowych zajmujących się rozwiązywaniem problemów społecznych
- programowanie strategiczne rozwoju gminy i realizacji polityk sektorowych

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Dobra na lata 2016-2022 została opracowana przez Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Społecznego Socius. Dokument składa się z następujących elementów: diagnozy problemów społecznych, prognozy zmian w obszarze problemów społecznych, celów strategicznych i operacyjnych, działań ukierunkowanych na realizację zakładanych celów oraz wskaźników pomiaru ich realizacji, zasad monitoringu i ewaluacji strategii.

Warunkiem skutecznego kształtowania polityki społecznej jest rozpoznanie obszarów problemowych, wymagających interwencji instytucjonalnej. Wiedza na temat problemów społecznych powinna stanowić podstawę działań instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, ale także podmiotów prywatnych, dlatego zasadniczą częścią strategii jest wielowymiarowa diagnoza najistotniejszych problemów społecznych Gminy. W diagnozie zawarto analizę stanu obecnego problemów społecznych w oparciu o dane zastane, opinie ekspertów i opinie mieszkańców, odnoszące się m. in. struktury demograficznej społeczności, sytuacji i tendencji na lokalnym rynku pracy, sytuacji mieszkaniowej, edukacyjnej, stanu opieki zdrowotnej, stanu bezpieczeństwa publicznego, systemu pomocy społecznej, aktywności organizacji pozarządowych, sytuacji społecznej i kapitału społecznego Gminy Dobra. Wyniki diagnozy umożliwiły sformułowanie czterech najistotniejszych obszarów problemowych gminy - tendencje zmian w tych obszarach przedstawiono w części prognostycznej.

Na podstawie tendencji rozpoznanych w diagnozie problemów społecznych sformułowano misję strategii i cele operacyjne, odnoszące się do głównych obszarów problemowych gminy. Celom strategicznym zostały następnie przyporządkowane cele operacyjne i kierunki działań, służące ich osiągnięciu. Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest przede wszystkim dokumentem wskazującym główne wektory działań lokalnej polityki społecznej, nie jest natomiast szczegółowym opisem konkretnych projektów i przedsięwzięć. Zadaniem dokumentu jest nie tyle opracowanie narzędzi dotyczących rozwiązywania problemów społecznych, co wskazanie na najistotniejsze wymogi lokalnej sfery społecznej i kierunki gminnej polityki zorientowanej na tę sferę.

Strategia podlegała konsultacjom społecznym z mieszkańcami gminy i ekspertami z instytucji pomocy społecznej, organizacji pozarządowych i przedstawicielami samorządu gminnego. W partycypacyjnym modelu tworzenia Strategii Rozwiązywania Problemów zainteresowani mieszkańcy mieli możliwość wskazania ważnych w ich opinii problemów społecznych gminy oraz pożądanego kierunku zmian w lokalnej polityce społecznej – już od etapu przygotowywania prac nad koncepcją tworzenia strategii, przez proces zbierania danych do diagnozy, aż po programowanie strategiczne i wdrażanie dokumentu. Na tych etapach zebrane opinie zostały uwzględnione w tworzeniu założeń do strategii i formułowaniu celów strategicznych.

Wyk. 1. Społeczny proces prac nad strategią:

Odniesienie do istniejących dokumentów strategicznych

Programowanie strategiczne to proces, którego wagi i istotności nie sposób przecenić. Rozwój nie może być pozostawiony przypadkowi, szczególnie dotyczy to jednostek takich jak gminy, które mają do zrealizowania szereg funkcji i zaspokajają liczne potrzeby mieszkańców przy wykorzystaniu zróżnicowanych zasobów. Programowanie strategiczne na poziomie gminy sprzyja myśleniu o polityce społecznej w kategoriach długookresowych i pozwala na wyznaczanie realnych do osiągnięcia celów i wskaźników, które umożliwią określenie stopnia realizacji tych celów. Pozwala również na koordynowanie na poziomie gminy działań różnych partnerów, jak również prowadzi do optymalnego wykorzystania zasobów gminy do realizacji założonych celów i prowadzenia efektywnej polityki społecznej.

Konieczność uchwalenia strategii rozwiązywania problemów społecznych przez samorząd gminny reguluje ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64, poz. 593 art. 21). Art. 17 ust. 1 ustawy stanowi, iż „do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Dobra jest zatem dokumentem, który samorząd gminy powinien obligatoryjnie opracować i realizować. Niniejszy dokument uwzględnia założenia innych strategii rozwiązywania problemów społecznych na poziomie regionalnym, krajowym i europejskim. Na poziomie europejskim kluczowym dokumentem w tym zakresie była tzw. Strategia Lizbońska, przyjęta na posiedzeniu Rady Europejskiej w marcu 2000 roku. Uznawała ona za strategiczny cel Unii Europejskiej stworzenie do 2010 roku „najbardziej konkurencyjnej i dynamicznej, opartej na wiedzy gospodarki na świecie, zdolnej do trwałego wzrostu, zapewniającej coraz więcej lepszych miejsc pracy oraz większą spójność społeczną”. W czerwcu 2010 roku Rada Europejska przyjęła nową strategię rozwoju zjednoczonej Europy – „Europa 2020”. W większym zakresie niż dotychczas uwzględnia ona wyzwania z obszaru polityki społecznej.

Priorytetami „Europy 2020” są: wzrost inteligentny, czyli rozwój oparty na wiedzy i innowacjach, wzrost zrównoważony, czyli transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, efektywnie korzystającej z zasobów i konkurencyjnej oraz wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu, czyli wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną. Nadrzędnymi celami Unii Europejskiej są: osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia na poziomie 75%; poprawa warunków prowadzenia działalności badawczo-rozwojowej, w tym przeznaczanie 3% PKB UE na inwestycje w badania i rozwój; zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych o 20% w porównaniu z poziomami z 1990 r. i zwiększenie do 20% udziału energii odnawialnej w ogólnym zużyciu energii; dążenie do zwiększenia efektywności energetycznej o 20%; podniesienie poziomu wykształcenia, zwłaszcza poprzez zmniejszenie odsetka osób przedwcześnie kończących naukę do poniżej 10% oraz zwiększenie do co najmniej 40% odsetka osób w wieku 30–34 lat mających wykształcenie wyższe; wspieranie włączenia społecznego, zwłaszcza poprzez ograniczanie ubóstwa, mając na celu wydzwignięcie z ubóstwa lub wykluczenia społecznego 20 milionów obywateli. Obecna polityka społeczna Unii Europejskiej realizowana jest zatem w takich kierunkach jak promowanie zatrudnienia oraz zwalczanie bezrobocia, podniesienie poziomu wykształcenia oraz wspieranie włączenia społecznego.

W celu realizacji założeń „Europy 2020” Polska przyjęła własny Krajowy Program Reform, który w odniesieniu do polityki społecznej podkreśla takie cele jak: rozwój i modernizacja infrastruktury społecznej, kapitał intelektualny dla innowacyjności, nowoczesny rynek pracy i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. Odnośnie tego ostatniego celu podkreśla się w programie, iż „kluczowym instrumentem włączającym jest rozbudowa systemu usług społecznych pozwalających na nabycie kompetencji w zakresie radzenia sobie z różnymi obliczami wykluczenia społecznego. Dotyczy to zarówno kwestii związanych z ochroną zdrowia (rehabilitacja oraz profilaktyka) jak i kompetencjami (np. zapobieganie wykluczeniu cyfrowemu). Modernizacji wymaga również zakres oraz jakość usług oferowanych przez system pomocy społecznej. Ich celem powinno być podjęcie w pewnej perspektywie czasowej zatrudnienia, prowadzącego do wyjścia z wykluczenia społecznego. Odrębnym zagadnieniem jest stworzenie systemu efektywnego wspierania rodzin z dziećmi na utrzymaniu. Wymagać to będzie z jednej strony, zapewnienia powszechnego i taniego dostępu do opieki instytucjonalnej, tak aby wychowywanie dzieci nie musiało wiązać się z długą przerwą w zatrudnieniu, ale także stworzenia systemu pomocy rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych”. Krajowy Program Reform jest corocznie aktualizowany, towarzyszy mu również dziewięć zintegrowanych strategii sektorowych, w tym Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego, oraz Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego.

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 została przyjęta przez Radę Ministrów w 2013 roku (uchwała nr 104 Rady Ministrów z dnia 18 czerwca 2013 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020). Głównym celem Strategii jest: rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia. Wyróżniono również pięć celów szczegółowych:

- wzrost zatrudnienia;
- wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych;
- poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- poprawa zdrowia obywateli oraz podniesienie efektywności opieki zdrowotnej;

- podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 została przyjęta przez Radę Ministrów również w 2013 roku (uchwała nr 61 Rady Ministrów z dnia 26 marca 2013 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020). Jej głównym celem jest wzmocnienie udziału kapitału społecznego

w rozwoju społeczno-gospodarczym Polski. Towarzyszą mu cztery cele szczegółowe:

- kształtowanie postaw sprzyjających kooperacji, kreatywności oraz komunikacji,
- poprawa mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne,
- usprawnienie procesów komunikacji społecznej oraz wymiany wiedzy,
- rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego.

Oprócz Krajowego Programu Reform nakierowanego na osiągnięcie celów „Europy 2020” oraz zintegrowanych strategii sektorowych, w ciągu ostatnich dziesięciu lat przyjęto w Polsce inne bardzo istotne programy i strategie związane z rozwiązywaniem różnego rodzaju problemów społecznych. Do najistotniejszych należą:

- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności”. W dokumencie tym określono zwięźle cel ogólny strategii – „poprawa jakości życia Polaków dzięki stabilnemu, wysokiemu wzrostowi gospodarczemu, co pozwala na modernizację kraju”. Cele strategiczne to:

- wspieranie prorozwojowej alokacji zasobów w gospodarce, stworzenie warunków dla wzrostu oszczędności oraz podaży pracy i innowacji,
- zmniejszenie długu publicznego i kontrola deficytu w cyklu koniunkturalnym,
- poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki,
- wzrost wydajności i konkurencyjności gospodarki,
- stworzenie Polski Cyfrowej,
- rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfarestate”,
- zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska.

- Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020, przyjęta uchwałą Rady Ministrów z dnia 25 września 2012 roku. Jej celem głównym jest wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności. W zakresie rozwoju społecznego wśród celów szczegółowych Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju można wymienić takie cele, jak:

- rozwój kapitału ludzkiego poprzez: zwiększanie aktywności zawodowej, poprawa jakości kapitału ludzkiego oraz zwiększenie mobilności zawodowej i przestrzennej,
- integrację społeczną poprzez: zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej nim zagrożonych.

- Strategia Rozwoju Polski Zachodniej do roku 2020, przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 13 czerwca 2014 roku, według której głównym kierunkiem rozwoju Polski Zachodniej są działania służące zwiększeniu konkurencyjności makroregionu w wymiarze europejskim poprzez efektywne wykorzystanie potencjałów makroregionu. Cel ten ma być realizowany poprzez osiągnięcie trzech celów szczegółowych:

- integracji przestrzennej i funkcjonalnej makroregionu,
- budowę oferty gospodarczej makroregionu,
- wzmacnianie potencjału naukowo-badawczego makroregionu.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych gminy powinna być również zgodna ze strategiami przyjętymi na poziomie województwa i powiatu. W województwie zachodniopomorskim dokumentem kluczowym dla problematyki społecznej jest Strategia Województwa Zachodniopomorskiego w Zakresie Polityki Społecznej do roku 2015, przyjęta uchwałą nr XXI/230/05 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 21 marca 2005 roku. Misją polityki społecznej w województwie zachodniopomorskim jest podnoszenie jakości życia wśród mieszkańców regionu szczególnie tych, którzy ze względu na trudną sytuację życiową nie są w stanie samodzielnie zaspokoić podstawowych potrzeb bytowych, a przez to nie mogą uczestniczyć lub mają ograniczony udział w życiu rodzinnym, zawodowym i społecznym. Celami strategicznymi Strategii Województwa Zachodniopomorskiego w Zakresie Polityki Społecznej do roku 2015 są:

- przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia,
- pomoc rodzinom w prawidłowym wypełnianiu ról społecznych,
- przeciwdziałanie i łagodzenie negatywnych skutków marginalizacji grup społecznych,
- zmniejszenie spożycia alkoholu i używania środków psychoaktywnych oraz ograniczanie ich negatywnych skutków wśród mieszkańców województwa,
- tworzenie warunków równego dostępu osób niepełnosprawnych do życia zawodowego i społecznego,
- podniesienie bezpieczeństwa społecznego i socjalnego wśród osób starszych.

Problematyki społecznej dotyka również Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego, przyjęta w czerwcu 2010 r. Określa ona jako misję województwa „stworzenie warunków do stabilnego i zrównoważonego rozwoju województwa zachodniopomorskiego opartego na konkurencyjnej gospodarce i przedsiębiorczości mieszkańców oraz aktywności społecznej przy optymalnym wykorzystaniu istniejących zasobów.” Dwa cele strategiczne wprost związane są z problemami społecznymi. I tak, cel strategiczny nr 5 – budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności – zakłada realizację następujących celów kierunkowych:

- 5.1. rozwój kadr innowacyjnej gospodarki,
- 5.2. zwiększanie aktywności zawodowej ludności,
- 5.3. rozwój kształcenia ustawicznego,
- 5.4. rozwój szkolnictwa zawodowego zgodnie z potrzebami gospodarki,
- 5.5. budowanie społeczeństwa informacyjnego,
- 5.6. zwiększanie dostępności i uczestnictwa w edukacji przedszkolnej.

Z kolei cel strategiczny nr 6 – Wzrost tożsamości i spójności społecznej regionu – zakłada realizację następujących celów kierunkowych:

- 6.1. wspieranie funkcji rodziny,
- 6.2. zwiększanie jakości i dostępności opieki zdrowotnej,
- 6.3. wspieranie rozwoju demokracji lokalnej i społeczeństwa obywatelskiego,
- 6.4. wzmacnianie tożsamości i integracji społeczności lokalnej,
- 6.5. rozwijanie dorobku kulturowego jako fundamentu tożsamości regionalnej,
- 6.6. przeciwdziałanie ubóstwu i procesom marginalizacji społecznej.

Innym ważnym dokumentem, wynikającym z założeń przytaczanych strategii jest Region dla Rodziny. Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2014-2020. Dokument przedstawia programowane kierunki polityki regionalnej zmierzającej do odbudowy rodziny kondycji i wartości rodziny w regionie. Cele strategiczne programu zostały zdefiniowane następująco:

Cel 1. Wzmacnianie kondycji rodziny w województwie zachodniopomorskim (Zadania: Powołanie we współpracy z powiatami, sieciowej Regionalnej Akademii Rodziny, Prowadzenie cyklicznych warsztatów, szkoleń i spotkań wymiany doświadczeń dla kadry i specjalistów RAR, Wdrożenie Regionalnej Karty Rodziny i Regionalnej Karty Seniora),

Cel. 2. Wspieranie samorządów i wspólnot lokalnych w realizacji systemowych działań na rzecz seniorów, rodziny i pieczy zastępczej (zadania: Doradztwo w zakresie tworzenia lokalnych programów działań na rzecz rodziny; Upowszechnienie innowacyjnych, przyjaznych rozwiązań w sferze sportu, rekreacji, kultury i opieki nad seniorami; Prowadzenie doradztwa, superwizji i szkoleń dla służb społecznych pracujących z Rodziną i Rodziną Zastępczą i seniorami; Dofinansowanie inicjatyw oddolnych na rzecz Rodziny i seniorów; Konkurs o nagrodę Marszałka Województwa i tytuł Samorząd Przyjazny Rodzinie),

Cel. 3. (Zadania: Powołanie i wsparcie działalności Regionalnej Rady ds. Rodziny oraz Regionalnej Rady ds. Seniorów; Organizacja kampanii społecznych na rzecz promocji wieku dojrzałego oraz rodziny, ze szczególnym uwzględnieniem dużej rodziny; Wdrożenie metody otwartej koordynacji samorządowych działań na rzecz Rodziny w regionie),

Cel. 4. Aktywizacja środowiskowa seniorów (Zadania: Opracowanie i wdrożenie innowacyjnego programu turnusów aktywizacyjnych dla Seniorów (opracowanie programu, pilotaż, upowszechnienie, dofinansowanie wg określonych kryteriów); Wypracowanie modelu środowiskowej aktywizacji Seniorów (pilotaż w gminie wiejskiej i miejskiej (ewaluacja i upowszechnienie); Utworzenie Regionalnego Centrum Mentoringu i Wolontariatu Seniorów (sieć w regionie, szkolenia prawne, upowszechnianie, poradnictwo, pośrednictwo); Wspieranie rozwoju sieci Uniwersytetów III Wieku).

Na poziomie powiatu kluczowymi dokumentami są: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Polickim w latach 2008-2015 (przyjęta uchwałą nr XIII/98/2007 Rady Powiatu w Policach z dnia 28 grudnia 2007 roku) oraz Strategia Rozwoju Powiatu Polickiego do 2020 roku (przyjęta uchwałą nr XXXVIII/265/2010 Rady Powiatu w Policach z dnia 26 marca 2010 roku). Celem strategicznym Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Polickim jest zwiększenie efektywności działań instytucji systemu pomocy społecznej i instytucji rynku pracy na terenie powiatu polickiego poprzez zbudowanie lokalnego systemu rozwiązywania problemów społecznych. Celami kierunkowymi tej strategii są:

1. Zwiększenie stopnia przygotowania merytorycznego pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej i publicznych służb zatrudnienia do wykonania nakładanych na nich zadań,
2. Przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego kierowników i pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej i publicznych służb zatrudnienia,
3. Stworzenie podstaw do prowadzenia efektywnych działań w zakresie rozwiązywania problemów społecznych w powiecie polickim,
4. Rozbudowa sieci komunikacyjnej instytucji systemu pomocy społecznej i instytucji rynku pracy oraz przygotowanie pracowników tych jednostek do efektywnego komunikowania się poprzez wykorzystanie technologii informacyjnych,
5. Zwiększenie liczby zadań pomocy społecznej wykonywanych poprzez tworzenie i realizację programów operacyjnych przy udziale wielodyscyplinarnych zespołów zadaniowych,
6. Zwiększenie aktywności lokalnej społeczności w realizacji zadań instytucji systemu pomocy społecznej i rynku pracy.

Strategia Rozwoju Powiatu Polickiego do 2020 roku określa misję powiatu w następujący sposób: „Powiat Policki – obszar tworzący szanse dla dynamicznego i zrównoważonego rozwoju w oparciu o posiadane walory i potencjał, zaspokajający potrzeby i aspiracje mieszkańców oraz oczekiwania turystów.”. Jeden z celów strategicznych (cel 6.2.) zakłada „rozwój infrastruktury społecznej” poprzez: poprawę jakości i poziomu wykształcenia mieszkańców ; wspieranie rozwoju kultury, kultury fizycznej i sportu ; wzrost bezpieczeństwa obywatelskiego ; poprawę w zakresie ochrony zdrowia i opieki społecznej mieszkańców powiatu polickiego.

Na poziomie dokumentów strategicznych Gminy, Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych odwołuje się do Strategii (Programu) Rozwoju Lokalnego Gminy Dobra, uchwalonej w dniu 26 sierpnia 2004 r. uchwałą Rady Gminy w Dobrej nr XVI/254/04. Spośród przedstawionych w tym dokumencie celów strategicznych, trzy zawierają bezpośrednie odniesienie do sfery społecznej. Są to:

Poprawa opieki zdrowotnej i opieki społecznej (cel strategiczny 1) – scharakteryzowany ogólnie jako „działania w sferze solidarności ogólnospołecznej, obejmującej osoby chore, niepełnosprawne, upośledzone, samotne, stare, popadłe w nałóg czy wciągnięte w procesy i struktury patologiczne oraz wszystkie te, które nie mogą sobie poradzić same.”

Stworzenie warunków bazowo-organizacyjnych i szerokiej oferty kulturalno – oświatowej dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców (cel strategiczny 2) – wskazano, iż „w realizacji tego celu zasadniczą rolę odegrać muszą władze gminy, wspólnoty parafialne, zwłaszcza duchowieństwo, organizacje społeczne, przedsiębiorcy, hobbyści, artyści ludowi, organizacje młodzieżowe, zespoły artystyczne, kluby sportowe oraz poszczególni mieszkańcy”.

Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców (cel strategiczny 8) – założono, iż żaden mieszkaniec nie może być narażony na niebezpieczeństwo i poniesienie uszczerbku na zdrowiu, życiu i mieniu.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Dobra jest dokumentem, który wpisuje się w inne dokumenty o tym charakterze na poziomie lokalnym, krajowym i europejskim. Stanowi dokument, będący podstawą do prowadzenia efektywnej polityki społecznej.

Zestawienie dokumentów strategicznych, do których odnoszą się cele strategiczne SRPS Gminy Dobra

Lokalne:

Strategia (Program) Rozwoju Lokalnego Gminy Dobra
Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Dobra na lata 2013 -2020
Strategia Rozwoju Powiatu Polickiego do 2020 roku
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Polickim w latach 2008-2015

Regionalne:

Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do 2020 roku
Strategia Województwa Zachodniopomorskiego w Zakresie Polityki Społecznej do roku 2015
Region dla Rodziny. Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2014-2020
Strategii Rozwoju Polski Zachodniej do 2020

Krajowe:

Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020
Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020

II. DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

1. OPIS METODOLOGII BADAŃ

Celem przygotowywanej diagnozy było rozpoznanie skali problemów społecznych gminy Dobra w świetle danych zastanych (statystyk), w opinii mieszkańców oraz opinii ekspertów. Dane pochodzące z wymienionych źródeł zostały skonfrontowane w celu dokonania analizy najważniejszych zjawisk w obszarach zapobiegania problemom społecznym i wykluczeniu społecznemu.

Opracowanie poświęcone jest identyfikacji zjawisk o charakterze **problemów społecznych, definiowanych jako najbardziej dotkliwe dla mieszkańców w sferze społecznej**. W diagnozie przedstawione zostały zagadnienia obejmujące m. in. charakterystykę gminy (położenie, charakterystyka demograficzna) oraz zjawiska problemowe, takie jak ubóstwo, problemy rynku pracy, problem uzależnień od substancji psychoaktywnych, problemy rodzin dysfunkcyjnych, sytuacja mieszkaniowa, bezpieczeństwo mieszkańców (przestępczość i inne rodzaje zagrożeń), wybrane problemy dotyczące opieki zdrowotnej. W opracowaniu (w części zawierającej analizę danych zastanych) przedstawiono także ocenę funkcjonowania systemu pomocy społecznej w gminie. Do sporządzenia niniejszego opracowania wykorzystano cztery metody badawcze: **analizę danych zastanych, badania ankietowe wśród mieszkańców, standaryzowane wywiady z ekspertami oraz wywiady panelowe (wywiady grupowe)**.

W badaniu uwzględniono następujące **kategorie danych zastanych**:

- dokumenty urzędowe: dokumenty strategiczne, sprawozdania, raporty roczne, statuty założycielskie;
- zasoby internetowe; strony, dokumenty, prezentacje;
- raporty badawcze, opracowania ogłoszone drukiem w piśmiennictwie naukowym, bądź istniejące w postaci niepublikowanych (wewnętrznych) dokumentów;
- pozostałe dokumenty życia społecznego; artykuły publikowane w prasie lokalnej i regionalnej.

Otrzymane dane zostały następnie poddane wtórnej analizie w oparciu o sprawdzone w przestrzeni badawczej wskaźniki, w celu określenia skali zjawisk problemowych i stopnia zaspokojenia potrzeb związanych z pomocą społeczną. Dane do diagnozy obejmują lata 2011–2013.

Reprezentatywne **badania opinii mieszkańców** zrealizowano w oparciu o standaryzowane kwestionariusze wywiadu w czerwcu – sierpniu 2014 roku w 16 miejscowościach gminy, posługując się trzystopniowym doborem próby. Badania przeprowadzono na próbie 353 respondentów.

Kolejną z zastosowanych metod badań były wywiady indywidualne z ekspertami. Ukierunkowanie badań na osoby działające w jednostkach samorządu gminnego, pracowników instytucji zajmujących się pomocą społeczną oraz innych ekspertów lokalnych, związanych z problemami społecznymi i strategiami ich rozwiązywania zmniejsza prawdopodobieństwo uzyskania danych nietrafnych, daje także szansę na weryfikację niektórych wskaźników, odnoszących się do badanych obszarów. Eksperci wybrani do badań reprezentowali „spojrzenie z zewnątrz na problemy mieszkańców” – w odróżnieniu od postaw prezentowanych przez mieszkańców gminy, w wiedzy ekspertów możliwe było odnalezienie cennych uogólnień i kategoryzacji dotyczących problemów społecznych.

W badaniach uwzględniono następujące kategorie ekspertów: osoby związane z instytucjonalną pomocą społeczną – pracownicy ośrodka pomocy społecznej i organizacji pozarządowych, pracownicy oświaty, przedstawiciele samorządu gminnego, przedstawiciele parafii Kościoła katolickiego, pracownicy służby zdrowia, placówek kultury oraz pozostali eksperci związani z zarządzaniem i diagnozą problemów społecznych. Głównym kryterium doboru ekspertów był ich związek z rozwiązywaniem problemów mieszkańców w szeroko rozumianej sferze pomocy społecznej oraz terenowy (lokalny) charakter działalności. Zrealizowano 11 standaryzowanych wywiadów indywidualnych z ekspertami, wskazanymi przez zespół badawczy. Wywiady miały postać częściowo skategoryzowaną i były przeprowadzane w okresie od lutego do kwietnia 2014 r. w oparciu o tzw. listę dyspozycji (kategorii pytań) do wywiadu.

Drugą metodą zastosowaną do analizy opinii lokalnych ekspertów były **wywiady panelowe**. Głównym celem zastosowania tej metody była rekonstrukcja doświadczeń i istotnych elementów dyskursu, typowego dla badanej grupy. Taki sposób organizacji badania umożliwił analizę stopnia zaangażowania uczestników w kwestie polityki społecznej, dynamiki prowadzonych wywiadów, interakcji pomiędzy uczestnikami. Zgodnie z założeniami metody, wywiady prowadzono w niewielkich grupach, moderowanych przez członków zespołu badawczego, w oparciu o opracowane wcześniej scenariusze, zawierające opisy zestawów opinii do pozyskania na każdym z etapów pojedynczego panelu. Wspólne dla wszystkich badanych grup wiodące elementy scenariuszy dotyczyły kwestii związanych z problemami społecznymi gminy. Wywiady panelowe zrealizowano w marcu 2014 r., wzięło w nich udział 25 ekspertów.

Wyk. 2. Metody badań wykorzystane przy sporządzaniu Diagnozy Problemów Społecznych Gminy Dobra:

analiza danych zastanych	<ul style="list-style-type: none"> • (dokumenty urzędowe: dokumenty strategiczne, sprawozdania, raporty roczne, statuty założycielskie; zasoby internetowe; strony, dokumenty, prezentacje; raporty badawcze, opracowania ogłoszone drukiem w piśmiennictwie naukowym, bądź istniejące w postaci niepublikowanych (wewnętrznych) dokumentów; pozostałe dokumenty życia społecznego.
badania ankietowe wśród mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> • zrealizowano w oparciu o standaryzowane kwestionariusze wywiadu w czerwcu – sierpniu 2014 roku w 16 miejscowościach gminy, posługując się trzystopniowym doбором próby. Badania przeprowadzono na próbie 353 respondentów.
standaryzowane wywiady z ekspertami	<ul style="list-style-type: none"> • Głównym kryterium doboru ekspertów był ich związek z rozwiązywaniem problemów mieszkańców w szeroko rozumianej sferze pomocy społecznej oraz terenowy (lokalny) charakter działalności. Zrealizowano 11 standaryzowanych wywiadów indywidualnych z ekspertami, przeprowadzanych w okresie od lutego do kwietnia 2014 r. w oparciu o tzw. listę dyspozycji (kategorii pytań) do wywiadu.
wywiady panelowe (wywiady grupowe)	<ul style="list-style-type: none"> • Głównym celem zastosowania tej metody była rekonstrukcja doświadczeń i istotnych elementów dyskursu typowego dla badanej grupy ekspertów. Wspólne dla wszystkich badanych grup wiodące elementy scenariuszy dotyczyły kwestii związanych z problemami społecznymi gminy. Wywiady panelowe zrealizowano w marcu 2014 r., wzięło w nich udział 25 ekspertów.

2. PROBLEMY SPOŁECZNE I POLITYKA SPOŁECZNA GMINY W ŚWIELE DANYCH WTÓRNYCH

2.1. Sytuacja demograficzna w gminie Dobra

Powierzchnia gminy Dobra wynosi 11028 ha (110,3 km²), na terenie gminy jest 17 miejscowości (Bezrzecze, Buk, Dobra, Dołuje, Grzepnica, Kościno, Lubieszyn, Łęgi, Mierzyn, Płochocin, Redlica, Rzędziny, Skarbmierzycze, Stolec, Sławoszewo, Wąwelnica, Wołczkowo); w gminie znajduje się 12 sołectw. Sytuacja społeczna i demograficzna gminy jest wewnętrznie zróżnicowana: począwszy od typowych cech obszarów wsi podmiejskich, przez obszary dawnych wsi popegeerowskich, aż po tereny nowego osadnictwa, pozostających w sferze oddziaływań wielkiego miasta i procesów suburbanizacji¹.

Według informacji z Lokalnej Bazy Danych (LBD), na koniec roku 2012 na terenie gminy zameldowanych na pobyt stały było 17145 osób, a na koniec roku 2014 liczba ta wyniosła 18866. Stan ludności w LBD na dzień 16.07.2015 r. wyniósł 19223. Dane gromadzone przez GUS uwzględniają nieco większą liczbę osób². W świetle corocznych sprawozdań GUS rośnie liczba ludności (uwzględniając dane zgodnie z faktycznym miejscem zamieszkania na dzień 31 XII) w 2012 roku wyniosła 18357 (w tym kobiety), natomiast w 2014 r. – 20144 (w tym kobiety 10233). Podobnie jak w przypadku innych ośrodków doświadczających intensywnego napływu osób, część mieszkańców gminy posiada zameldowanie na terenie innych miejscowości (w tym przypadku Szczecina) – według szacunków Urzędu Gminy (sporządzonych m. in. w oparciu o umowy śmieciowe) rzeczywista liczba mieszkańców gminy wynosi ok. 24 tys.

Tab. 1. Wskaźniki modułu gminnego w latach 2011-2014

	2011	2012	2013	2014
Ludność na 1 km2 (gęstość zaludnienia)	159	166	175	183
Kobiety na 100 mężczyzn	104	104	103	103
Małżeństwa na 1000 ludności	3,8	4,1	3,7	3,7
Urodzenia żywe na 1000 ludności	10,8	10,4	10,8	10,5
Zgony na 1000 ludności	4,6	4,9	3,6	3,24
Przyrost naturalny	105	99	136	143
Przyrost naturalny na 1000 ludności	6,2	5,5	7,2	7,2

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

¹ Więcej na temat przemian demograficznych w gminie Dobra zob. m. in. S. Gnat (2012), *Suburbanizacja szczecina i jej demograficzne efekty w latach 1995-2010*, „Studia i Materiały Towarzystwa Naukowego Nieruchomości”, vol. 20, nr 3, s. 125-137P. Strawiński, S. Kokot (2011), *Efekty suburbanizacji aglomeracji szczecińskiej*. „Wiadomości Statystyczne”, 7-8: 67-84; I. Foryś, E. Putek-Szeląg (2009), *Efekty demograficzne inwestycji mieszkaniowych w gminie Dobra Szczecińska*. „Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania/Uniwersytet Szczeciński”, 15: 41-49.

² Liczba ludności prezentowana w poniższych zestawieniach to tzw. dane zgodne z faktycznym miejscem zamieszkania na dzień 31 XII. Obliczany jest według nast. schematu: stan ludności na początek okresu (roku, kwartału) w gminie + urodzenia żywe - zgony + zameldowania na pobyt stały (z innych gmin i z zagranicy) - wymeldowania z pobytu stałego do innych gmin i za granicę) +(-) przesunięcia ludności z tytułu zmian administracyjnych = stan ludności na końcu okresu (roku, kwartału) w gminie.

Cechą wyróżniającą gminę jest stosunkowo duża liczba kobiet przypadających na 100 mężczyzn - w roku 2013 wyniosła 103 - pod tym względem gmina zajmuje drugie miejsce w powiecie polickim i 72. w województwie (co oznacza, że w 71 gminach województwa na 100 mężczyzn przypada mniejsza liczba kobiet). Inną cechą charakterystyczną gminy jest także wysoka gęstość zaludnienia – 183 osoby na 1 km²; pod względem gęstości zaludnienia gmina Dobra jest na 12 miejscu w województwie, a na pierwszym miejscu w powiecie.

Tab. 2. Zmiany liczby ludności w miejscowościach Gminy Dobra w latach 2000-2014

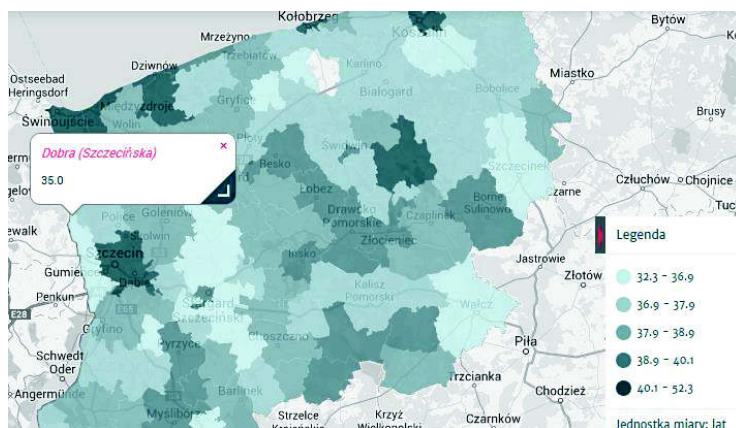
Nazwa miejscowości	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	16.VII. 2015
Bezrzecze	1105	1153	1247	1398	1497	1624	1804	2008	2260	2586	2922	3245	3505	3776	3994	4131
Buk	272	263	266	258	270	278	272	273	274	283	287	288	291	290	292	296
Dobra	1125	1142	1191	1258	1367	1511	1678	1892	2045	2222	2382	2457	2614	2739	2878	2957
Dołuje	404	404	428	467	520	566	602	663	743	778	863	928	993	1041	1070	1079
Grzeczynica	199	199	196	188	202	201	205	212	213	218	222	225	237	255	259	272
Kościno	122	127	129	139	145	157	167	193	218	227	231	232	251	255	265	269
Lubieszyn	107	106	100	101	103	104	93	95	93	92	95	95	95	95	95	97
Łęgi	143	143	153	169	175	187	199	197	203	206	226	239	252	260	266	275
Mierzyn	2516	2821	3034	3534	3988	4193	4493	4894	5187	5409	5681	5960	6181	6501	6881	6944
Płochocin	10	11	10	11	11	11	11	11	11	10	10	8	10	10	10	10
Redlica	66	64	67	63	60	59	62	59	63	79	97	105	108	112	122	147
Rzędziny	271	275	267	270	263	255	255	244	235	235	237	233	228	230	229	230
Skarbimierzyce	395	403	406	403	398	399	399	396	401	397	390	380	386	385	386	384
Stolec	228	229	230	227	233	231	236	240	237	241	244	243	241	244	249	248
Sławoszewo	15	20	25	36	43	43	49	51	60	60	68	72	76	81	86	88
Wąwelnica	120	124	125	125	130	132	138	141	142	141	144	153	159	160	155	159
Wołczkowo	552	563	600	703	831	876	967	1078	1141	1246	1342	1454	1518	1579	1629	1637
RAZEM	7650	8047	8474	9350	10236	10827	11630	12647	13526	14430	15441	16317	17145	18013	18866	19223

Źródło: Lokalna Baza Danych, Gmina Dobra

Według danych pochodzących z *Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011*, przeciętny wiek mieszkańców wyniósł 35 lat. Mimo że Gmina należy do jednej z młodszych w regionie, to jednak widoczne są zmieniające się dysproporcje ludności w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku przedprodukcyjnym: wskaźnik obciążenia demograficznego (ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym) wyniósł w 2011 roku 38,2, a w roku 2014 już 45,6. Jednak na tle innych obszarów, które w większym stopniu doświadczają starzenia się ludności sytuacja nie przedstawia się w sposób wyróżniający (dla porównania: w 2014 roku wskaźnik obciążenia demograficznego wyniósł: w gminie Kołbaskowo 41,7; w Szczecinie 141,6; w całym województwie zachodniopomorskim 107,1). Odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym w całej gminie na koniec 2014 roku wyniósł 23,5% ogółu ludności, w wieku produkcyjnym 65,8% oraz w poprodukcyjnym 10,7%. Udział tej ostatniej kategorii stopniowo zwiększa się (w roku 2011 wyniósł 9,1%), podobnie stale zwiększa się stosunek ludności w wieku nieprodukcyjnym przypadającej na 100 osób w wieku produkcyjnym: w roku 2011 wyniósł 49,1 a w roku 2014 – 52,0. Oznacza to, że osób

w wieku produkcyjnym na terenie gminy jest dwukrotnie więcej niż pozostałych (tj. starszych i młodszych) kategorii wiekowych.

Wyk. 3. Przeciętny wiek mieszkańców wg NSPLiM 2011

Źródło: Mojapolis.pl

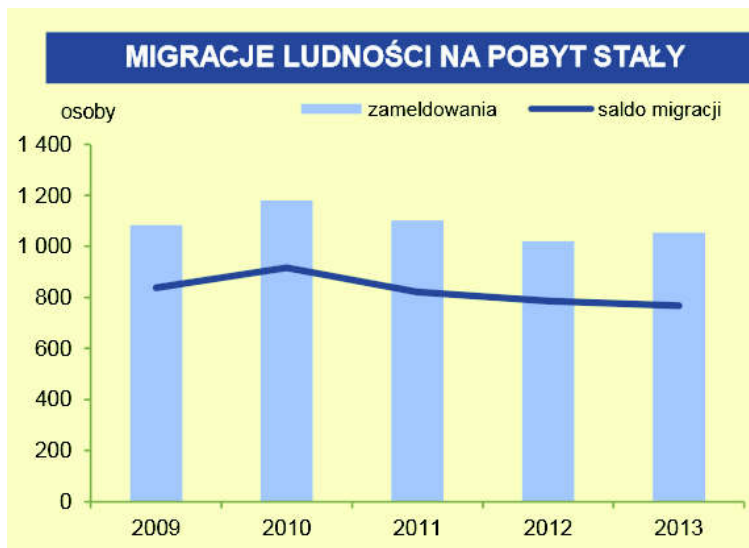
Tab. 3. Wskaźniki obciążenia demograficznego w gminie Dobra w latach 2011-2014

	2011	2012	2013	2014
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	49,1	49,5	51,0	52,0
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	38,2	41,5	43,3	45,6
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	13,6	14,5	15,4	16,3

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Cechą w największym stopniu wyróżniającą sytuację demograficzną w gminie jest stały wzrost liczby ludności i wysokie dodatnie saldo migracji. W ciągu ostatnich 10 lat (od roku 2004 do 2014) liczba ludności zwiększyła się prawie dwukrotnie (według LBD: z 10236 w 2003 r. do 18866 w roku 2014; według GUS: z 11196 osób w roku 2004 do 20144 osób w roku 2014). Powodem tego wzrostu jest intensywny napływ migracyjny oraz przyrost naturalny: wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 ludności w gminie wyniósł w 2014 roku 7,2, co w porównaniu z wartościami dla województwa (-0,4) jest znacznie powyżej przeciętnej. Gmina Dobra w 2013 roku odnotowała najwyższe saldo migracji na 1000 ludności w województwie zachodniopomorskim. Warto jednak zwrócić uwagę na rosnącą od 2012 roku liczbę wymeldowań z terenu gminy oraz malejące saldo migracji wewnętrznych, co można odczytywać jako zapowiedź zmiany dotychczasowych tendencji napływowych na teren gminy. Trudno jednak przewidywać, czy jest to oznaka trwałej zmiany trendu czy jedynie zmiana o krótkoterminowym charakterze, nieznanym jest także kierunek tych wymeldowań.

Wyk. 4. Saldo migracji i migracje ludności na pobyt stały w latach 2009-2013.

Źródło: Statystyczne Vademecum Samorządowca 2014, gmina Dobra; Urząd Statystyczny w Szczecinie

Tab. 4. Gmina Dobra: Migracje ludności na pobyt stały wg typu i kierunku w latach 2011-2014

	2011	2012	2013	2014
Zameldowania ogółem	1102	1021	1054	1020
Zameldowania z miast	982	987	952	921
Zameldowania z wsi	108	93	92	95
Zameldowania z zagranicy	12	21	10	4
Wymeldowania ogółem	280	235	286	319
Wymeldowania do miast	224	207	256	290
Wymeldowania do wsi	49	28	30	29
Wymeldowania za granicę	7	0	0	0
Saldo migracji wewnętrznych	822	765	758	701
Saldo migracji na 1000 osób	48,1	43,7	40,8	bd

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Demografia. Cechy charakterystyczne gminy Dobra:

- Stały, rokroczny wzrost liczby ludności
- Duże saldo migracji (na tle województwa) i dodatni przyrost naturalny
- Niższa od przeciętnej w województwie średnia wieku mieszkańców
- Duża gęstość zaludnienia w porównaniu do innych gmin wiejskich województwa

2.2. Problemy społeczne gminy w świetle danych zastanych

Problemy społeczne występujące w gminie Dobra, będące przedmiotem interwencji instytucji pomocy społecznej, związane są przede wszystkim z sytuacją materialną i zdrowotną mieszkańców oraz rynkiem pracy.

Do podstawowych problemów społecznych gminy można zaliczyć:

- bezrobocie,
- ubóstwo,
- bezradność, szczególnie w sprawach opiekuńczo–wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego,
- problemy wynikające z niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby.

Bezradność w sprawach opiekuńczo–wychowawczych, niekiedy współwystępująca z alkoholizmem i przemocą, powoduje zaburzenia w realizacji wielu funkcji w rodzinie a zatem znaczna część rodzin będąca w sferze oddziaływania OPS to rodziny dysfunkcyjne.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobrej udzielił pomocy 283 rodzinom (831 osobom) w 2011 r., 292 rodzinom (845 osobom) w 2012 r., 304 rodzinom (855 osobom) w 2013 r. i 277 rodzinom (748 osobom) w 2014 r. Niekorzystnym zjawiskiem jest trwająca przez wiele lat zależność znacznej części tych osób od instytucji pomocowych, długotrwanie korzystający ze świadczeń stanowią grupę ok. 200 osób.

Wśród beneficjentów pomocy społecznej przeważają kobiety a biorąc pod uwagę kategorie wiekowe – osoby w wieku aktywności zawodowej. Wskaźnik deprivacji lokalnej³ przyjął wartość 50,93 w 2011 r., w 2012 r. – 46,03, 44,30 w 2013 r. i 38,75 w 2014 r.

Najczęściej występującymi powodami korzystania z pomocy społecznej przez mieszkańców Dobrej w 2011 i 2012 roku było bezrobocie i ubóstwo, w 2013 i 2014 roku bezradność w sprawach opiekuńczo–wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego. Liczba rodzin, którym udzielono pomocy z tytułu ubóstwa, w analizowanym okresie uległa zmniejszeniu. Koła parafialne Caritas udzielały w badanym okresie pomocy z tego tytułu około 250 rodzinom (tj. pomocą objęto 730 – 750 osób). Bezrobocie było powodem trudnej sytuacji mniejszej liczby rodzin w 2012 r. niż w roku 2011, po czym liczba ta wzrosła ponownie w roku 2013 i zmalała w 2014 roku.

Liczne są kategorie rodzin przejawiające bezradność w sprawach opiekuńczo–wychowawczych, w 2013 r. w stosunku do poprzednich lat nastąpił bardzo znaczący wzrost liczby korzystających z pomocy z tego tytułu – o około 100 rodzin. Wzrost ten może wynikać z pewnych trudności kwalifikowania tych rodzin do korzystania z pomocy, ponieważ w wielu przypadkach współwystępują problemy będące podstawą do udzielania wsparcia, a pracownicy socjalni dla celów sprawozdawczych zobowiązani są wskazać wyłączenie jeden, podstawowy problem. W 2014 r. liczba rodzin mająca trudności w realizacji funkcji opiekuńczo–wychowawczej i uzyskująca wsparcie pozostała na zbliżonym do 2013 r. poziomie.

Na podobnym poziomie w latach 2011-2013 kształtowały się: liczba rodzin uzyskująca pomoc z tytułu niepełnosprawności i długotrwałej choroby (łącznie blisko 200 rodzin). W 2014 roku rządziej

³ Liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1000 mieszkańców.

udzielano pomocy z tego tytułu. Nie zmieniły się w zasadniczej mierze liczby rodzin korzystających ze wsparcia w związku z ochroną macierzyństwa i dotkniętych problemem alkoholizmu.

Tab. 5. Powody trudnej sytuacji życiowej osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2011 – 2014.

Powody trudnej sytuacji życiowej	2011		2012		2013		2014	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie
Ubóstwo	117	349	106	282	85	238	80	201
Bezrobocie	154	517	126	428	141	465	124	396
Niepełnosprawność	96	225	99	232	86	203	79	155
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	79	348	69	322	188	618	185	572
Potrzeba ochrony macierzyństwa w tym wielodzietność	31		27		25		20	
	22		20		16		9	
Alkoholizm	30	72	27	58	31	65	31	60
Przemoc w rodzinie	54	173	44	134	20	bd	41*	bd
Bezdomność	13	16	13	16	10	13	10	14
Długotrwała choroba	96	199	98	202	93	191	89	158
Trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	9	14	10	17	6	6	3	3

* Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2022 za rok 2014.

Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobrej

Z danych wynika, że stosunkowo rzadko pojawiają się takie problemy jak: trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego a także bezdomność. Jednakże w porównaniu do 2010 r. liczba osób bezdomnych wzrosła ponad czterokrotnie, a zważywszy na fakt pojawiających się trudności z zapewnieniem schronienia (brak wolnych mieszkań socjalnych, schroniska), problem bezdomności staje się coraz bardziej dotkliwy.

3. System pomocy społecznej w gminie Dobra

Zadania i zasady pomocy społecznej, będącej jedną z instytucji polityki społecznej państwa, określa Ustawa z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej ze zmianami oraz wynikające z niej akty wykonawcze oraz inne akty prawne⁴.

Instytucje administracji rządowej i samorządowej, na których – zgodnie z regulacjami prawnymi – spoczywa obowiązek realizowania zadań pomocy społecznej, współpracują w tym zakresie z organizacjami pozarządowymi, Kościołem katolickim i innymi kościołami, zgromadzeniami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

⁴ Między innymi: Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2009 nr 175 poz. 1362 ze zm.); Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. nr 111 poz. 535 ze zm.); ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2010 nr 214 poz. 587 ze zm.); ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. nr 71 poz. 734 ze zm.); ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2008 nr 164 poz. 1027 ze zm.).

Zmiany regulacji prawnych (w analizowanym okresie) odnoszące się do systemu pomocy społecznej wiążą się przede wszystkim z wprowadzeniem nowej Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy⁵. Ustawa stwarza możliwość podejmowania kompleksowych i interdyscyplinarnych działań na rzecz środowisk, w których występuje zjawisko przemocy. Instytucje pomocy społecznej zobowiązane zostały także do realizowania zapisów Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej⁴. Koordynatorem i głównym wykonawcą zadań pomocy społecznej na terenie gminy Dobra jest samorząd gminy.

Wielkość wydatków na pomoc społeczną wynosiła w 2011 r. 3 631 170 zł; wydatki te wzrosły w 2012 r. do kwoty 3 852 912 zł, w 2013 r. do kwoty 4 103 192 zł a w 2014 r. do kwoty 4 131 397 zł. Główne kierunki wydatkowania środków przedstawia tabela nr 6.

Tab. 6. Główne wydatki na zadania w sferze pomocy społecznej w latach 2011 – 2014 w gminie Dobra (w zł).

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014
1. Świadczenia rodzinne, świadczenia z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	2 316 869	2 445 482	2 484 771	2 425 244
2. Zasiłki i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	276 435	311 118	422 188	409 250
3. Zasiłki stałe	132 405	161 594	186 133	219 017
4. Dodatki mieszkaniowe	20 967	28 330	24 980	23 527
5. Świadczenie usług opiekuńczych	157 622	186 868	186 657	186 017
6. Program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” i pozostała działalność	201 719	191 803	206 676	150 419
7. Przeciwdziałanie alkoholizmowi	257 642	486 802	387 062	428 319
8. Ośrodek Pomocy Społecznej	509 286	492 824	537 750	584 837

Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobrej

Podstawową instytucją wykonującą zadania gminy w obszarze pomocy społecznej jest Ośrodek Pomocy Społecznej. Według stanu na koniec 2011 i 2012 r. zatrudnionych w OPS było 10 osób, w 2013 r. – 11 osób, w tym sześciu pracowników socjalnych (dwóch pracowników w ramach projektu systemowego ze środków EFS). W 2014 r. zatrudnienie zmniejszyło się o jednego pracownika socjalnego. Czterech pracowników socjalnych posiada wykształcenie wyższe, w tym dwóch posiada specjalizację I stopnia w zawodzie. Wskaźnik dostępności kadry pracy socjalnej I⁷ kształtował się w 2011 r. na poziomie 0,61, w 2012 r. – 0,54, w 2013 r. – 0,62, w 2014 r. 0,52. Z kolei wskaźnik dostępności kadry pracy socjalnej II wynosił w 2011 r. 4,10, w 2012 r. – 3,47, w 2013 r. – 12, w 2014 r. – 1,82.

Organizacje pozarządowe powinny być ważnym partnerem samorządu gminy w realizacji zadań społecznych. W ciągu ostatnich trzech lat zlecano organizacjom pozarządowym takie zadania jak: domowa i stacjonarna opieka hospicyjna dla terminalnie i nieuleczalnie chorych, praca z rodziną, dożywianie, przeciwdziałanie uzależnieniom, rozwój kultury

⁵ Ustawa z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010 nr 125 poz. 842).

⁴ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Dz. U. 2011 Nr 149 poz. 887 o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. 2011 Nr 149 poz. 887).

fizycznej i turystyki. Dotacje z budżetu gminy Dobra przekazywane były w wyniku postępowania konkursowego oraz w trybie pozakonkursowym. Ogółem organizacje pozarządowe otrzymały w 2011 r. 292 400 zł, w 2012 r. – 232 340 zł, w 2013 r. – 304 799 zł a w 2014 r. – 368 949 zł. Do partnerów gminy w realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej należą: Stowarzyszenie SOS dla Rodziny, Stowarzyszenie Hospicjum Królowej Apostołów w Policach.

Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu wymaga społecznej aktywności organizacji pozarządowych. Na terenie gminy niewiele jest organizacji pozarządowych realizujących zadania ze sfery pomocy społecznej, co może świadczyć o niskim poziomie kapitału społecznego mieszkańców Dobrej (jednym ze wskaźników kapitału społecznego jest poziom zaangażowania obywateli w działania na rzecz innych).

3.1. Podstawowe formy pomocy

Pomoc oferowana mieszkańcom to zarówno liczne świadczenia pieniężne, jak i rozmaite formy wsparcia niefinansowego. Świadczenia pieniężne wypłacane są osobom i rodzinom, których dochód na osobę nie przekracza poziomu określonego w Ustawie o pomocy społecznej przy jednoczesnym wystąpieniu co najmniej jednego z powodów lub innych okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy społecznej.

Do końca września 2012 r. kryteria przyznawania pomocy społecznej obowiązywały w takiej samej wysokości jak w roku 2011, natomiast od 1 października 2012 r. rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2012 r. zweryfikowało kryteria dochodowe oraz kwoty świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej (porównanie w tabeli 7).

Tab.7. Porównanie kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej (w zł)

Rodzaj	Kwoty	Kwoty	Wzrost o:
	obowiązujące do 30 września 2012 r.	obowiązujące od 1 października 2012 r.	
Kryterium dochodowe dla osoby samotnie gospodarującej	477 zł	542 zł	65 zł
Kryterium dochodowe dla osoby w rodzinie	351 zł	456 zł	105 zł
Maksymalna kwota zasiłku stałego	444 zł	529 zł	85 zł
Kwota dochodu z 1 ha przeliczeniowego	207 zł	250 zł	43 zł

Źródło: Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2012 r.

W ostatnich latach instytucje systemu pomocy społecznej i zadania, które one realizowały ulegały zmianom. Wynikają one zarówno z konieczności dostosowywania się do nowych regulacji prawnych, jak i potrzeb mieszkańców.

Coraz mniejszą rolę w pomocy społecznej powinny odgrywać świadczenia pieniężne, a coraz większą usługi aktywizujące. Szczególnym narzędziem wykorzystywanym w pracy socjalnej jest kontrakt socjalny – pisemna umowa, którą pracownik socjalny zawiera z osobą ubiegającą się o pomoc. Określa on uprawnienia i zobowiązania stron umowy w ramach wspólnie podejmowanych działań, prowadzących do przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej osoby lub rodziny. W roku 2011 zawarto 16 kontraktów socjalnych, w 2012 r. liczba ta uległa zwiększeniu i wynosiła 30 kontraktów, w 2013 r. podpisano i zrealizowano 43 kontrakty socjalne a w 2014 r. 32. Praca socjalna prowadzona była w 61 rodzinach w 2011 r., 72 rodzinach w 2012 r., 52 rodzinach w 2013 r. W 2014 r. nastąpił znaczący wzrost liczby rodzin, w których prowadzono pracę socjalną, objęto nią 137 rodzin.

Pomoc osobom i rodzinom w trudnej sytuacji materialnej

Osoby i rodziny w trudnej sytuacji materialnej mogą ubiegać się o wsparcie finansowe z pomocy społecznej w postaci zasiłków oraz pomocy w naturze.

Tab.8. Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2011-2014

	Liczba osób			
	2011	2012	2013	2014
Zasiłek stały	45	44	44	49
Zasiłek okresowy	112	108	103	89
Zasiłek celowy	223	228	239	247

Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobrej

W analizowanym okresie liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej pozostawała na zbliżonym poziomie. Struktura świadczeń również nie uległa zasadniczym zmianom. Zwiększyła się liczba osób otrzymujących zasiłek celowy, a zmniejszyła się liczba osób, które otrzymały zasiłek okresowy.

Obok świadczeń realizowanych na mocy ustawy o pomocy społecznej przyznawane są także, na podstawie odrębnych przepisów, inne formy finansowego wspierania osób i rodzin: dodatki mieszkaniowe, świadczenia rodzinne oraz świadczenia z funduszu alimentacyjnego. Dotyczą one osób, których dochód nie przekracza określonego progu.

Szczegółowe zasady i tryb przyznawania, ustalania wysokości i wypłacania dodatków mieszkaniowych reguluje ustawa o dodatkach mieszkaniowych. Dodatek mieszkaniowy ma umożliwić opłacenie czynszu oraz innych wydatków mieszkaniowych i przysługuje osobom mającym tytuł prawny do lokalu, których dochód na osobę nie przekracza poziomu określonego w ustawie⁶.

W analizowanym okresie nie zmieniły się kryteria przyznawania dodatku mieszkaniowego. Nieznacznie także zmieniła się liczba gospodarstw domowych, którym ten dodatek przyznano. W 2011 r. pomoc w tym zakresie uzyskało 13 rodzin, w 2012 r. – 15 rodzin, w 2013 r. – 12 rodzin a w 2014 r. - 13.

W dalszym ciągu realizowany był program rządowy „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. Ogółem na dożywianie wydano w 2011 r. 179 750 zł, 152 616 zł w roku 2012, 147 284 zł w 2013 r., w 2014 r. – 150 419 zł. Z tej formy pomocy skorzystało 435 osób w 2011r. 325 osób w 2012 r., 350 osób w 2013 r. i 331 osób w 2014 r. Większość środków przeznaczono na sfinansowanie posiłków dla dzieci wydawanych w szkołach.

Świadczeniami rodzinnymi objęte są rodziny posiadające dzieci. Zasady ich przyznawania reguluje Ustawa o świadczeniach rodzinnych. Świadczenia rodzinne to przede wszystkim zasiłek rodzinny oraz rozmaite dodatki do zasiłku rodzinnego, świadczenia opiekuńcze, a także jednorazowa zapomoga i jednorazowy dodatek z tytułu urodzenia dziecka⁷. Natomiast świadczenia z funduszu alimentacyjnego,

⁶Aktualnie dodatek mieszkaniowy przysługuje osobom, których średni miesięczny dochód na jednego członka gospodarstwa domowego w okresie 3 miesięcy poprzedzających datę złożenia wniosku o przyznanie dodatku nie przekracza **175%** kwoty najniższej emerytury tj. **1.540,79 zł** - dla osoby mieszkającej samotnie, **125%** kwoty najniższej emerytury tj. **1.100,56 zł** - dla rodziny, w której są co najmniej dwie osoby.

⁷ Świadczenia rodzinne przysługują na okresy zasiłkowe. Głównym kryterium do otrzymania świadczeń rodzinnych była wysokość dochodu netto (tj. po odliczeniu podatku dochodowego i składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne) uzyskanego w roku 2011 w przeliczeniu na osobę i nie mógł on przekraczać 504 zł lub 583 zł jeżeli członek rodziny legitymuje się orzeczeniem o niepełnosprawności lub umiarkowanym albo znacznym stopniem niepełnosprawności do 31 października 2012 r., od 1 listopada 2012 roku na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 sierpnia 2012 r. w sprawie wysokości dochodu rodziny albo dochodu osoby uczącej się stanowiących podstawę ubiegania się o zasiłek rodzinny oraz wysokości

to kwota wypłacana osobie uprawnionej do otrzymania świadczenia alimentacyjnego, ustalonego na podstawie tytułu wykonawczego w sytuacji, gdy egzekucja tego świadczenia jest bezskuteczna⁸.

Łączna wysokość świadczeń rodzinnych i świadczeń alimentacyjnych oraz składek z ubezpieczenia emerytalnego i rentowego z ubezpieczenia społecznego w 2011 r. wyniosła 2 316 869 zł, w 2012 r. – 2 445 482 zł, w roku 2013 – 2 484 771 zł, natomiast w 2014 r. 2 425 244 zł.

W ciągu ostatnich lat zmieniała się liczba rodzin, którym wypłacano zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych – 256 w 2011 r., 262 w 2012 r., w roku 2013 – 217, w 2014 r. – 210. Niewielkim wahaniom podlegała także liczba rodzin otrzymujących świadczenie z funduszu alimentacyjnego – w 2011 r. 74 rodziny, w 2012 r. – 83 rodziny, w roku 2013 – 80 rodzin i 70 rodzin w 2014 r.

Liczba świadczeń z tytułu jednorazowego dodatku z tytułu urodzenia dziecka wyniosła 44 w 2011 r., 22 w 2012 r., 34 w 2013 r., w 2014 r. zmniejszyła się i wyniosła 16 świadczeń, natomiast liczba jednorazowych zapomóg z tego tytułu wyniosła 202 w 2011 r., 181 w 2012 r., 129 w 2013 r. a w 2014 r. już tylko 78.

Wsparcie dziecka i rodziny

Ważne miejsce w systemie pomocy społecznej zajmują działania związane z opieką nad rodziną i dzieckiem. Rodzinie mającej trudności w wypełnianiu swoich zadań oraz dziecku z tej rodziny przysługuje z mocy prawa zarówno wsparcie w formie świadczeń pieniężnych, jak i formie pracy socjalnej, poradnictwa i terapii rodzinnej, a w szczególnych przypadkach – zapewnienie dzieciom opieki i wychowania poza rodziną. W przypadku trudności w wypełnianiu funkcji wychowawczych, pomocy udzielają zatrudnieni w Ośrodku Pomocy Społecznej pracownicy socjalni i asystent rodziny. Część zadań realizowanych jest przez pracowników Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Policach.

W 2011 roku udzielono pomocy 74 rodzinom doświadczającym przemocy, w 2012 r., 44 rodzinom w roku 2013 – 45 rodzinom, a w 2014 r. – 53 rodzinom. Blisko 80 rodzin (348 osób w tych rodzinach) w 2011 r., 69 rodzin (322 osoby) w 2012 r., 188 (618 osób) w 2013 r. oraz 185 rodzin w 2014 r. nie radziło sobie z opieką i wychowaniem dzieci a także prowadzeniem gospodarstwa domowego, około 30 rodzin w analizowanym okresie borykało się z problemem alkoholizmu. W 2012 r. Zespół Interdyscyplinarny podejmował działania wobec 19 rodzin doświadczających przemocy, w 2013 r. wobec 12 rodzin a w 2014 r. aż wobec 53 rodzin. Z pomocy Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Policach skorzystała w 2011 r. jedna rodzina doświadczająca przemocy, dwóm osobom udzielono porady psychologicznej, jednej osobie porady prawnej. W 2013 r. jedna osoba uczestniczyła w zajęciach „Szkoły dla rodziców”, dwie skorzystały z poradnictwa psychologicznego, cztery poradnictwa psychologicznego jedna osoba, dwie z prawnego oraz dwie z poradnictwa rodzinnego. W 2014 r. jedna osoba skorzystała z poradnictwa psychologicznego, dwie z prawnego, jedna z poradnictwa rodzinnego a dwie rodziny były objęte wsparciem aspiranta pracy socjalnej.

Działaniami interwencji kryzysowej objęto 72 rodziny (204 osoby) w 2011 r. i 50 rodzin w 2012 r. (153 osoby), 60 w 2013 r. (131 osób w rodzinach) oraz 42 rodziny (113 osób) w 2014 r.

świadczeń rodzinnych wzrosły kwoty kryteriów dochodowych do 539 zł na osobę i 623 zł na osobę (gdy występuje w rodzinie niepełnosprawność) oraz wysokości zasiłków rodzinnych.

⁸ Prawo do świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługuje, jeżeli przeciętny miesięczny dochód netto na osobę w rodzinie w roku poprzedzającym okres świadczeniowy nie przekracza 725 zł. Świadczenia przysługują w kwocie bieżąco zasądzonych alimentów, ale nie mogą wynieść więcej niż po 500 zł na każde z uprawnionych do alimentów dzieci.

Dysfunkcjonalność rodzin jest jednym z powodów umieszczenia postanowieniem Sądu dzieci w rodzinach zastępczych. W 2011 r. umieszczono w tych rodzinach troje dzieci, w 2012 r. – dwoje, w tym jedno dziecko zostało skierowane do adopcji, w 2013 r. – czworo dzieci, w tym jedna osoba powróciła z placówki do domu rodzinnego. Ogółem na koniec roku 2013 przebywało w rodzinach zastępczych 24 dzieci z gminy Dobra. W 2014 roku nie kierowano dzieci do rodzin zastępczych, a ich liczba na koniec roku w stosunku do roku poprzedniego zmniejszyła się do 11.

Całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze zapewniają dzieciom pozbawionym częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej opiekę i wychowanie. Jeśli zachodzi taka konieczność, dzieci z Dobrej kierowane są do Domu Dziecka w Policach lub Domu Dziecka w Tanowie. W 2011 r. w placówce w Policach przebywało jedno dziecko (kategoria wiekowa 14–18 lat), podobnie w Tanowie. W 2012 r. postanowieniem Sądu umieszczono w Domu Dziecka w Tanowie dwoje dzieci. W sumie w tanowskiej placówce w 2012 r. przebywało 5 dzieci z gminy Dobra (dwoje w wieku 7–13 lat i troje w wieku 14–18 lat). W 2013 r. skierowano jedno dziecko do Domu Dziecka w Tanowie, na koniec roku przebywało w tej placówce siedmioro dzieci (troje w wieku 7–13 lat i czworo w wieku 14–18 lat). W 2014 r. nie kierowano dzieci do placówek opiekuńczo-wychowawczych. Według danych na koniec grudnia 2014 r. w placówce w Policach przebywał jeden wychowanek w kategorii wiekowej 14-17 lat a w Tanowie trzech w kategorii wiekowej 7–13 lat i jeden w kategorii wiekowej 14-17 lat. Jeden z wychowanków placówki opiekuńczo-wychowawczej uzyskał w 2011 r. pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej wartości 4 000 zł, jedna osoba pomoc na kontynuowanie nauki w kwocie 4 941 zł. W 2012 r. pomoc pieniężną na usamodzielnienie w kwocie 6 588 zł otrzymała jedna osoba, także jedna osoba otrzymała kwotę 988 zł na kontynuację nauki. W 2013 r. pomoc na kontynuację nauki usamodzielnionym wychowankom w kwocie 3 953 zł otrzymała jedna osoba. W 2014 r. jedna osoba uzyskała pomoc pieniężną na usamodzielnienie w kwocie 4941 zł, dwie osoby pomoc pieniężną na zagospodarowanie w wysokości 5000 zł, dwie osoby pomoc na kontynuowanie nauki – koszt tej pomocy to kwota 2470 zł.

Pomoc osobom wymagającym opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności

Osobom, które z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności wymagają pomocy innych osób, a są jej pozbawione, przysługuje pomoc w formie usług opiekuńczych. Niewiele osób w gminie jest objętych tego rodzaju pomocą, choć zaobserwować można tendencję wzrostową – w 2011 i w 2012 r. 2 osoby, w 2013 r. 7 osób a w 2014 r. 10 osób. Natomiast zdecydowanie więcej otrzymuje świadczenia opiekuńcze.

Świadczenia pielęgnacyjne w kolejnych latach (2011 – 2014) otrzymywało odpowiednio: 29, 38, 34 i 28 osób; zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka 59, 66, 54, 59 osób; zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności: 85, 109, 96, 98 osób; zasiłek pielęgnacyjny dla osoby powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed ukończeniem 21 roku życia: 58, 63, 60, 69 osób. Czterem osobom, które ukończyły 75 lat wypłacano zasiłek pielęgnacyjny.

W latach 2011-2013 w domu pomocy społecznej przebywało 9 osób w roku 2014 - 10. Kwota świadczeń z tytułu odpłatności gminy za pobyt w domu pomocy społecznej wyniosła 155 639 zł w 2011 r., 185 038 zł w 2012 r., 183 657 zł w 2013 r. oraz 181 450 zł w 2014 r. Niewątpliwie istotnym mankamentem infrastruktury pomocy społecznej w gminie jest brak placówek pobytu dziennego dla osób starszych.

Na terenie gminy Dobra funkcjonuje od września 2013 roku Międzygminny Zakład Aktywności Zawodowej (MZAŻ) w Dobrej k. Szczecina, zarządzany przez Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Szczecinie. Jest to największy w Polsce obiekt służący rehabilitacji zawodowej i społecznej. W MZAŻ zatrudnienie znalazło 175 osób, w tym 127 osób niepełnosprawnych w stopniu umiarkowanym i znacznym i 35 rzemieślników wspierających.

Pomoc osobom bezdomnym

Z pomocy społecznej z tytułu bezdomności skorzystało 13 rodzin w 2011 i w 2012 r. w 2013 r. i 2014 r. - 10 rodzin. Schronienie uzyskała 1 osoba w 2011 roku, 2 w 2012 r., 5 w 2013 r., 8 osób w 2014 r.

Aby zapobiec bezdomności, osobom mającym trudności finansowe przyznaje się pomoc w formie dopłat do kosztów utrzymania mieszkania, tj. opłacenie czynszu, energii elektrycznej, gazu. Odpowiednie dane zostały przytoczone powyżej.

Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

Współpraca Ośrodka Pomocy Społecznej w Dobrej z innymi instytucjami, przede wszystkim z pozostałymi ośrodkami pomocy społecznej z terenu powiatu polickiego, Powiatowym Urzędem Pracy w Policach, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Policach i pozyskiwanie dzięki temu dodatkowych funduszy umożliwia realizację programów przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

- W latach 2011 – 2014 kontynuowano realizację projektu „Pobudka – obudź swój potencjał”. W projekcie uczestniczyły osoby będących klientami pomocy społecznej wraz ze swoimi rodzinami – w 2011 r. 5 osób, w 2012 r. 6 osób, w 2013 r. również 6 osób, w 2014 r. 4 osoby. Brały one udział między innymi w zajęciach aktywizujących, kursach zawodowych (sprzedawcy, opiekuna osoby starszej, manicure, prawa jazdy, obsługi komputera, kroju i szycia, pracownik ds. kadr i płac, florysty/florystki, magazyniera), uzyskały wsparcie psychologa, doradcy zawodowego, wsparcie rzeczowe i finansowe, brały udział w spotkaniach integracyjnych. Realizacja projektu umożliwiła także wzmocnienie kadrowe Ośrodka Pomocy Społecznej w Dobrej. W 2011 r. na realizację projektu wydano kwotę 147 039 zł w tym wkład własny gminy wyniósł 14 704 zł, w 2012 r. 148 400 zł w tym wkład własny 14 840 zł, w 2013 r. 134 845 zł w tym wkład własny 13 485 zł, w 2014 r. 100 260 zł w tym wkład własny w wysokości 12 337 zł.
- Dla 30 osób (2011 r.), 22 (2013 r.) i 21 osób (2014 r.) długotrwale bezrobotnych przy współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Policach, zorganizowano warsztaty poświęcone aktywnemu poruszaniu się po rynku pracy.
- W partnerstwie ośrodków pomocy społecznej z powiatu polickiego, PCPR-u i Powiatowego Urzędu Pracy w Policach rozpoczęto w 2012 r. realizację projektu „GPS dla rodziny” (projekt kontynuowany w 2013 i 2014 r.). Celem projektu jest wypracowanie instrumentów wspierających powrót na rynek pracy kobiet po urodzeniu dziecka, w tym instrumentów przeciwdziałających dyskryminacji tej kategorii osób. Na realizację projektu wydatkowano w 2012 r. kwotę 13 348 zł, w 2013 r. 47 918 zł. a w 2014 r. 74 757 zł.
- Zagrożone wykluczeniem społecznym są także osoby uzależnione. Trudno o precyzyjne określenie liczby rodzin i osób dotkniętych problemem alkoholowym, dostępne dane dotyczą osób, które z tego tytułu otrzymują wsparcie Ośrodka Pomocy Społecznej (prezentowane wcześniej), objęte są działaniami Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, uzyskały pomoc lekarską w Miejskiej Izbie Wyrzeźwien w Szczecinie. W 2011 r. czynności zmierzające do objęcia leczeniem odwykowym podjęto (GKRPA) w odniesieniu do 25 osób, w 2012 r. 24 osób, w 2013 r. 32 osób

a w 2014 r. 28 osób. Do Miejskiej Izby Wytrzeźwień dowieziono odpowiednio 55 osób (2011 r.), 135 osób (2012 r.), 113 osób (2013 r.) i 91 osób (2014 r.) z terenu gminy Dobra. W ramach Gminnych Programów Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii podejmowano działania w zakresie zwiększenia dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych, profilaktyki uzależnień, w szczególności dla młodzieży, wsparcia rodzin dotkniętych problemem alkoholowym (pomoc psychospołeczna i prawna). Wspomagano także działalność placówek oświatowych, stowarzyszeń i osób fizycznych służących rozwiązywaniu problemów alkoholowych, jak również finansowano działalność świetlic środowiskowych i wyjazdy dzieci na kolonie, na których realizowane były programy profilaktyczne oraz terapeutyczne. Rocznie w analizowanym okresie w zajęciach prowadzonych w świetlicach środowiskowych uczestniczyło około 200 dzieci. Na terenie gminy w 2011 r. funkcjonowało 5 świetlic (w Dobrej, Bezzreczu, Dołujach, Łęgach i Grzepnicy), w 2012 r. – 7. a w 2013 r. i 2014 r. – 8 (w Dobrej, Bezzreczu, Dołujach, Łęgach, Grzepnicy, Mierzynie, Rzędzinach, Buku). Koszty utrzymania świetlic środowiskowych wyniosły odpowiednio: w 2011 r. – 137 820 zł, w 2012 r. – 203 459 zł, w 2013 r. – 256 875 zł. a w 2014 r. 340 233 zł. Ogółem środki finansowe przeznaczone na przeciwdziałanie alkoholizmowi wynosiły w roku 2011 – 257 642 zł, w 2012 r. – 486 802 zł, w 2013 r. – 387 062 zł. a w 2014 r. 428 319 zł.

- W analizowanym okresie organizowano także zbiórki żywności, zrealizowano cały szereg programów, których odbiorcami byli mieszkańcy gminy (nie tylko osoby korzystające z pomocy i wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej), takich jak – „Festyn Rodzinny” (2013 r.), „W Dzień Babci i Dziadka odwiedza wnucząt gromadka” (2011 r., 2012 r., 2013 r.); „Bajkowe ferie z Ośrodkiem Pomocy Społecznej” (2011 r., 2012 r., 2013 r., 2014 r., 2014 r.); „Majówka na folwarku Skarbimierz” (2011 r.); „Mała pisanka – wielka radość” (2012 r., 2013 r.), „Warzywa dla potrzebujących” (2012 r.); „Z kolędą u seniorów” (2011 r., 2012 r.); „Z opłatkiem u seniora” (2013 r., 2014 r.).

4. Bezpieczeństwo mieszkańców

Wykroczenia

Na terenie gminy Dobra od 2011 r. zauważalny jest stopniowy wzrost liczby wykrytych wykroczeń – w szczególności zjawisko to dotyczy wykroczeń drogowych kwalifikowanych z art. 86 § 1 kodeksu wykroczeń (spowodowanie zagrożenia bezpieczeństwa w ruchu drogowym) oraz art. 87 § 1 i 2 kodeksu wykroczeń (prowadzenie pojazdu po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka. W 2011 odnotowano takich wykroczeń 429, w roku 2012 – 573, natomiast w roku 2013 aż 1544, co miało związek z zamontowaniem na terenie gminy fotoradaru rejestrującego przypadki łamania przepisów ruchu drogowego. W roku 2014 ilość wykrytych wykroczeń wzrosła aż do 2924. Dość często popełniane są również wykroczenia z ustawy o utrzymaniu porządku i czystości w gminach, polegających na nie wywiązywaniu się przez właścicieli nieruchomości z obowiązku utrzymania porządku i czystości w gminie. W 2011 r. stwierdzono 206 takich wykroczeń, w 2012 r. – 246, w 2013 r. już 160, a w 2014 r. 74 - co oznacza, że tendencja jest w wyraźnie spadkowa. Popełniane wykroczenia najczęściej związane są z brakiem umów na wywóz odpadów komunalnych, bałaganem na terenie budowy, dzikimi wysypiskami śmieci. Działania Straży Gminnej w tym zakresie, związane z likwidacją nielegalnych składowisk śmieci, należy zatem ocenić jako skuteczne.

Na terenie gminy Dobra odnotowuje się względnie stałą liczbę wykroczeń przeciwko mieniu (dotyczy mienia wartego aktualnie poniżej 437,50 zł). W 2011 r. odnotowano 134 takie wykroczenia,

w 2012 r. – 141, w 2013 r. – 145 wykroczeń, a w 2014 r. – 179 wykroczeń, w szczególności zniszczenia mienia (art. 124 § 1 kodeksu wykroczeń) i kradzieży mienia (art. 119 § 1 kodeksu wykroczeń).

Pomimo działań nakierowanych na zapewnienie bezpieczeństwa osób i mienia, w tym m.in. kontroli przestrzegania handlu i używania środków pirotechnicznych w okresie świąteczno-noworocznym oraz monitorowania zamrożonych zbiorników wodnych, zauważalny jest wzrost popełnionych i wykrytych wykroczeń przeciwko bezpieczeństwu osób i mienia. W 2011 r. stwierdzili 69 takich wykroczeń, w 2012 r. – 82 wykroczenia, w 2013 r. – 98 wykroczeń, a w 2014 r. – 96 wykroczeń. Są to w szczególności czyny polegające na rzucaniu kamieniami w pojazdy mechaniczne w ruchu, nie zachowywanie środków ostrożności przy trzymaniu zwierzęcia, nieostrożne obchodzenie się ze środkami pirotechnicznymi.

Na terenie gminy Dobra dość często dochodzi do popełniania wykroczeń przeciwko urządzeniom użytku publicznego. Są to czyny o niskiej społecznej szkodliwości, jednak dość uciążliwe dla mieszkańców gminy – zanieczyszczanie miejsc publicznych (art. 145 kodeksu wykroczeń), utrudnianie lub uniemożliwianie korzystania z urządzeń użytku publicznego (art. 143 kodeksu wykroczeń) oraz niszczenie roślinności na terenach użytku publicznego (art. 144 kodeksu wykroczeń). W 2011 r. stwierdzono 73 takie wykroczenia, w 2012 r. – 111, w 2013 r. – 84 takie wykroczenia, a w 2014 r. – 90 takich wykroczeń. Dość liczne są również wykroczenia przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu – m.in. zakłócanie spokoju, porządku publicznego, spoczynku nocnego (art. 51 kodeksu wykroczeń), kąpiel w niedozwolonym miejscu (art. 55 kodeksu wykroczeń) - w 2011 r. odnotowano 74 takie wykroczenia, w 2012 r. odnotowano 72 wykroczenia, w 2013 r. – 55 tego rodzaju wykroczeń, a w 2014 r. – 37 takich wykroczeń, tendencja zatem jest ewidentnie spadkowa. Na terenie gminy w miejscowości Lubieszyn często dochodzi do prowadzenia działalności gospodarczej bez zezwolenia, w szczególności działalność taka prowadzona jest przez cudzoziemców.

Osobną, dość liczną grupę wykroczeń stanowią wykroczenia z ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, czyli sprzedaż lub podawanie napojów alkoholowych w wypadkach kiedy jest to zabronione, bez wymaganego zezwolenia lub wbrew jego warunkom (art. 43 ust. 1 ustawy). Takich wykroczeń w roku 2011 ujawniono 171. W 2012 r. – 162, w 2013 r. – 134, a w roku 2014 r. - 43. Zauważalny jest zatem spadek ilości takich wykroczeń.

Na terenie gminy Dobra odnotowano również nieliczne innego rodzaju wykroczenia, m.in. szkodnictwo leśne, polne, ogrodowe, wykroczenia przeciwko obyczajności czy też wykroczenia z ustawy o ochronie zwierząt.

Przestępstwa

Analiza przestępczości na terenie gminy Dobra została oparta na danych przekazanych przez Komisariat Policji w Mierzynie za lata 2013-2014 oraz przez Prokuraturę Rejonową Szczecin-Zachód – za lata 2011-2012. Z uwagi na zamknięcie Policijnego Systemu Statystyki Przestępczości „Temida” za lata 2011 i 2012 brak jest policyjnych danych dotyczących przestępczości w tych latach.

Na terenie gminy Dobra od 2011 r. do 2013 r. zauważalny był stopniowy wzrost liczby popełnionych i wykrytych przestępstw – w szczególności kradzieży ogółem (w tym kradzieży z włamaniem i kradzieży pojazdów). W roku 2014 r. liczba tego typu przestępstw nieznacznie spadła. W 2011 r. odnotowano 22 przypadki kradzieży, w 2012 r. – 38, w 2013 r. – 90, a w 2014 r. - 84. Wzrosła również liczba popełnionych oszustw. Nadto w 2011 i 2012 r. nie popełniano na terenie gminy rozbojów, w 2013 r. popełniono dwa rozboje, a w 2014 r. – jeden rozbój. We wszystkich przypadkach wykryto sprawców. W 2013 roku na terenie gminy popełniono również jedno zabójstwo, sprawcę zabójstwa wykryto. Corocznie ujawniane są nieliczne przestępstwa z ustawy

o przeciwdziałaniu narkomanii – w 2011 r. stwierdzono 5 takich przestępstw (w 4 przypadkach wykryto sprawców), w 2012 r. – 2 takie przestępstwa (sprawców obu wykryto), w 2013 r. cztery takie przestępstwa (3 sprawców wykryto), a w 2014 r. pięć takich przestępstw (sprawców wykryto). Stosunkowo rzadko dochodzi na terenie gminy Dobra do przestępstw uszkodzenia ciała – w 2011 r. doszło do 9 takich czynów, w 2012 r. – do dwóch, w 2013 r. – do jednego takiego zdarzenia, a w 2014 r. – do 10 takich czynów. Równie nieliczne są czyny polegające na uszkodzeniu i zniszczeniu mienia – w 2011 r. stwierdzono ich 4, w 2012 r. – 6 w 2013 r. – 10, a w 2014 r. - 13.

Tab. 9. Przestępczość na terenie gminy Dobra w latach 2011-2014

	2011	2012	2013	2014
Liczba wykroczeń ogółem	1369	1661	2446	3330
w tym: wykroczenia przeciwko mieniu	134	141	145	179
w tym: wykroczenia w ruchu drogowym	429	573	1544	2924
w tym: wykroczenia przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu	74	72	55	37
w tym: wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu osób i mienia	69	82	98	96
w tym: wykroczenia przeciwko instytucjom państwowym, samorządowym i społecznym	2	5	1	0
w tym: wykroczenia przeciwko obyczajności	3	1	5	0
w tym: wykroczenia przeciwko urządzeniom użytku publicznego	73	111	84	90
w tym: szkodnictwo leśne, polne, ogrodowe	13	14	7	8
w tym: wykroczenia z ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi	171	162	134	43
w tym: wykroczenia z ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych	15	26	10	4
w tym: wykroczenia z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach	206	246	160	74
w tym: wykroczenia z ustawy o odpadach	123	90	1	47
w tym: wykroczenia z ustawy o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji	1	0	0	0
w tym: wykroczenia z ustawy o ochronie zwierząt	0	6	5	5
w tym: wykroczenia z ustawy Prawo ochrony środowiska	0	1	0	0
w tym: wykroczenia z ustawy Prawo wodne	0	3	5	8
w tym: wykroczenia z ustawy o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczania chorób zakaźnych zwierząt	0	1	12	2
w tym: wykroczenia z ustawy o ochronie przyrody	0	4	6	2
pozostałe	56	123	174	127
Przestępstwa popełnione na terenie gminy Dobra				
Liczba kradzieży ogółem	22	38	90	84
W tym: wykrytych	10	19	29	32
Liczba oszustw	11	4	27	15
W tym wykrytych	0	0	3	3
Liczba rozbojów	0	0	2	1
W tym wykrytych			2	1
Liczba zabójstw	0	0	1	0
W tym wykrytych			1	
Liczba przestępstw znęcania się	1	5	1	5
W tym wykrytych	1	5	1	5
Liczba przestępstw z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii	5	2	4	5
W tym wykrytych	4	2	3	5
Liczba przestępstw spowodowania uszczerbku na zdrowiu	9	2	1	10

W tym wykrytych	3	0	1	10
Liczba uszkodzeń i zniszczeń mienia	4	6	10	13
W tym wykrytych	3	1	5	4

Źródło: Komisariat Policji w Mierzynie (dane dot. wykroczeń za lata 2011-2013 i przestępstw za rok 2013 i 2014), Prokuratura Rejonowa Szczecin-Zachód (dane dot. przestępstw za lata 2011 i 2012), Straż Gminna w Dobrej (dane dot. wykroczeń za lata 2011-2014)

Przestępczość wśród nieletnich

Przestępczość nieletnich nie jest znaczącym problemem na terenie gminy Dobra. W policyjnej statystyce odnotowano w ciągu okresu od 1.01.2011 r. do 31.12.2014 r. 20 wykroczeń popełnionych przez nieletnich – 3 wykroczenia w roku 2011, 16 wykroczeń w 2013 r. i jedno wykroczenie w 2014 r. W roku 2013 r. odnotowano 5 przestępstw popełnionych przez nieletnich – trzy przestępstwa uszkodzenia rzeczy, jedno przestępstwo kradzieży i jedno przestępstwo z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. W 2014 r. nie odnotowano przestępstw popełnianych przez nieletnich.

Przemoc w rodzinie

Funkcjonariusze Komisariatu Policji w Mierzynie w okresie od 1.01.2011 r. do 31.12.2014 r. przeprowadzili na terenie gminy następującą ilość interwencji: 2011 r. – 884 interwencje; 2012 r. – 925 interwencji; 2013 r. – 945 interwencji; 2014 r. – 1183 interwencje. W trakcie 9 interwencji w 2011 r. , 20 interwencji w 2012 r., 20 interwencji w 2013 r. i aż 56 interwencji w 2014 r. (łącznie 105 interwencji) stwierdzono użycie przemocy w rodzinie, na podstawie czego zostało sporządzonych łącznie 95 Niebieskich Kart. W 2014 r. aż 16 nowych procedur zostało wszczętych przez podmioty inne niż Policja – pracowników socjalnych, nauczycieli czy lekarzy. Świadczy to o wyjątkowo dużej świadomości tych osób i dobrym ich rozeznaniu co do zjawiska przemocy w rodzinie.

W 2011 r. wszczęto 1 dochodzenie z art. 207 § 1 Kodeksu Karnego (znęcanie się fizyczne i psychiczne nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy), w 2012 r. wszczęto takich postępowań 5, w 2013 r. wszczęto jedno postępowanie dotyczące znęcania się fizycznego i psychicznego nad członkami rodziny. W 2014 r. wszczęto pięć tego rodzaju postępowań, każde z nich zakończone zostało skierowaniem do sądu aktu oskarżenia.

W przypadku stwierdzenia użycia przemocy w rodzinie informowano ofiary przemocy o przysługujących im prawach oraz o instytucjach i organizacjach społecznych, które obowiązane są do udzielenia im wszelkiej pomocy. Dzielnicy w miarę swoich możliwości prowadzą stałe działania prewencyjne wobec rodzin, w których odnotowano fakt użycia przemocy, w szczególności, gdzie uczestnikami były dzieci. Osoby uzależnione od alkoholu, jak również ich rodziny kierowane są do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, gdzie przeprowadzane są rozmowy profilaktyczne. Organizowane są również spotkania Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (co roku mają miejsce cztery takie spotkania), na których omawiane są procedury, mechanizmy i kierunki działań w celu przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie gminy Dobra. Współpracę Policji z instytucjami zajmującymi się problemem przemocy w rodzinie ocenia się w stopniu dobrym. Nie stwierdzono również jakichkolwiek kłopotów w kontaktach z instytucjami znajdującymi się na terenie Dobrej. Zdołano zaobserwować, że osoby mające problemy rodzinne coraz częściej przychodzą do dzielnicowych szukając porady celem rozwiązania problemów rodzinnych, ujawniając nawet przypadki wieloletniego stosowania przemocy w rodzinie.

Programy edukacyjno – prewencyjne

Dzielnicowi Komisariatu Policji w Mierzynie działający na terenie gminy Dobra w ramach działalności profilaktyczno edukacyjnej realizują szereg programów edukacyjno-prewencyjnych:

- „Bezpieczne wakacje” – skierowany do młodzieży szkolnej, realizowany w szkołach przed rozpoczęciem oraz w czasie trwania wakacji, ukierunkowany na zagrożenia, z którymi może się spotykać młodzież szkolna
- „Bezpieczny wypoczynek nad wodą” – w ramach programu dzielnicowi informują mieszkańców na temat korzystania z niestrzeżonych zbiorników wodnych, policjanci dokonują kontroli takich zbiorników
- „Bezpieczne ferie” – skierowany do młodzieży szkolnej, realizowany w szkołach przed rozpoczęciem oraz w czasie trwania ferii zimowych, ukierunkowany na zagrożenia, z którymi może się spotykać młodzież szkolna
- „Bezpieczny senior” – skierowany do osób starszych, dotyczący w szczególności przestępstw popełnianych metodą „na wnuczka”
- „Stop szkolnej przemocy i agresji” – skierowany do uczniów w celu wykształcenia umiejętności rozpoznawania przemocy, zakresu odpowiedzialności, metod postępowania w przypadku stwierdzenia przemocy
- „Bezpieczna przestrzeń” – poprawa bezpieczeństwa otoczenia, szczególne monitorowanie miejsc, w których najczęściej dochodzi do łamania prawa
- „Bezpieczna droga do szkoły” – adresowany do uczniów, realizowany we wrześniu tuż po rozpoczęciu roku szkolnego celem wdrożenia właściwych postaw podczas poruszania się po drogach publicznych
- „Przyjaciele Gryfusia” – skierowany do uczniów klas I, nakierowany na zapewnienie im bezpieczeństwa podczas poruszania się po drogach publicznych
- „Bezpieczeństwo osób bezdomnych i samotnych” – ma na celu w okresie zimowym udzielanie stosownej pomocy osobom bezdomnym i samotnym, przeciwdziałanie przypadkom zamarnięcia osób bezdomnych
- „Szkoła dla Rodziców” – program realizowany od 2014 r. przez psychologów Gminnego Ośrodka Wsparcia Rodziny w Dołujach dla rodziców z gminy Dobra z rodzin, w których prowadzona jest procedura Niebieskiej Karty. W pierwszej edycji programu zapoczątkowanej we wrześniu 2014 r. wzięło udział 12 osób.

Nadto programy profilaktyczno-edukacyjne realizowane są przez strażników Straży Gminnej w Dobrej. W 2012 r. w sześciu szkołach przeprowadzili oni pogadanki dotyczące bezpieczeństwa. W 2013 i 2014 r. działania strażników były nakierowane na podnoszenie poziomu bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w drodze do i ze szkoły oraz w okresie wakacji, wyposażenie każdego ucznia w elementy edukacyjne związane z zagrożeniami w ruchu drogowym, patrolowanie dzikich kąpielisk w szczególności nad Jeziorem Stolsko. We współpracy ze strażnikami leśnymi w 2013 i 2014 r. przeprowadzono akcje „Stroik” i „Choinka” polegające na patrolowaniu terenów leśnych w okresie zimowym.

5. Bezrobocie

Sytuacja na rynku pracy mieszkańców gminy Dobra w ostatnich latach zmieniała się, w latach 2011–2013 ulegała pogorszeniu, w 2014 r. zdecydowanie poprawiła się. Liczba osób bezrobotnych na koniec 2011 roku wynosiła 686, w grudniu 2012 r. – 739, w 2013 r. – 794, natomiast w 2014 roku 544. Znaczna część osób bezrobotnych pozostaje bez pracy powyżej 12 miesięcy (w 2011 r. 391, w 2012 r. – 421, w 2013 r. – 453, w 2014 r. - 132 osoby). Osoby długotrwale bezrobotne są bardzo często beneficjentami pomocy społecznej. Na ogół cechuje ich stosunkowo niski poziom wykształcenia, niskie dochody, mała aktywność społeczna. Pozostawanie bez pracy dłużej niż 2–3 lata utrwala zależność od instytucji pomocy społecznej, prowadzi do wykluczenia społecznego. Szczególnie niepokojącym zjawiskiem jest dziedziczenie bezrobocia. Bezrobocie długookresowe jest od lat problemem nierozwiązanym nie tylko w Polsce, ale także w innych krajach europejskich.

W maju 2014 roku weszła w życie nowelizacja Ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, zgodnie z którą urząd pracy po rejestracji ustala profil osoby bezrobotnej. W pierwszym profilu znajdują się osoby aktywne, które nie potrzebują specjalistycznej pomocy, a jedynie przedstawienia ofert pracy. Do drugiego profilu kwalifikowani są bezrobotni wymagający wsparcia, zastosowania wobec nich usług i instrumentów rynku pracy będących w dyspozycji urzędów pracy. W trzecim profilu znajdują się osoby oddalone od rynku pracy, zagrożone wykluczeniem społecznym, a także niezainteresowane podjęciem pracy. Na koniec 2014 roku 21 mieszkańców gminy Dobra (3,9% ogółu zarejestrowanych), zarejestrowanych w PUP w Policach zakwalifikowano do profilu pierwszego, 349 do profilu drugiego (64,2%) a 174 (32,0%) do profilu trzeciego.

W analizowanym okresie nastąpił spadek liczby bezrobotnych w powiecie polickim o 1228 osób. Natomiast w całym województwie zachodniopomorskim sytuacja na rynku pracy w 2012 r. w stosunku do 2011 r. uległa pogorszeniu (wzrost liczby bezrobotnych o 3617 osób), w 2013 r. poprawiła się – liczba osób bezrobotnych zmniejszyła się w stosunku do 2012 r. o 1458. W 2014 w stosunku do roku poprzedniego odnotowano spadek bezrobocia w regionie (w liczbach bezwzględnych o 16 598 osób). Stopa bezrobocia⁹ w województwie na koniec 2011 r. wynosiła 17,5%, na koniec 2012 r. – 18,1%, na koniec 2013 r. – 18%, a na koniec 2014 r. – 14,9%. W powiecie polickim stopa bezrobocia wynosiła 15,6% w 2011 r., 15% w 2012 r., 14,4% w 2013 a w 2014 r. – 11,0%. Wskaźnik bezrobocia¹⁰ w powiecie wynosił 7,7% w 2012 r., 7,5% w 2013 r. a w 2014 r. 5,65%. W 2012 r. w gminie Dobra osiągnął poziom 6,3%, w gminie Kołbaskowo 6,9%, w gminie Police 8,4%, w Nowym Warpnie był znacząco wyższy – 11,6%. W 2013 r. wartości wskaźnika bezrobocia w poszczególnych gminach powiatu polickiego uległy nieznacznym zmianom, w Dobrej wskaźnik wzrósł do 6,5%, w Nowym Warpnie do 11,8%, w Policach spadł do 8,0%, w Kołbaskowie do 6,7%. W 2014 roku wskaźnik bezrobocia spadł we wszystkich gminach powiatu i kształtował się następująco: w gminie Dobra – 4,3%, gminie Kołbaskowo – 5,4%, gminie Nowe Warpno – 10,8%, gminie Police – 6,0%.

Tab. 10. Liczba osób bezrobotnych w gminie Dobra w latach 2011–2014 (stan na koniec grudnia)

⁹ Stopa bezrobocia – odsetek osób bezrobotnych w liczbie osób czynnych zawodowo.

¹⁰ Wskaźnik bezrobocia – odsetek osób bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym.

Kategorie osób bezrobotnych	Lata			
	2011	2012	2013	2014
Ogółem	686	739	794	544
w tym kobiety	401	430	454	338
w tym osoby z prawem do zasiłku	79	85	94	68
w tym kobiety z prawem do zasiłku	58	48	56	48

Źródło: PUP w Policach

Kategorie osób bezrobotnych: płeć

Aktywność zawodowa kobiet jest niższa od aktywności zawodowej mężczyzn. Trudniejsza sytuacja kobiet na rynku pracy ma swe źródła między innymi:

- w praktykach dyskryminacyjnych – pracodawcy niechętnie przyjmują do pracy młode matki z obawy przed zwiększoną absencją spowodowaną koniecznością sprawowania opieki nad dzieckiem,
- dezaktualizacji posiadanych kwalifikacji – z powodu długiej przerwy w pracy w związku z opieką nad małym dzieckiem,
- utrudnionym dostępie do usług opiekuńczych dla dzieci,
- stereotypowym postrzeganiu kobiet jako mniej mobilnych, przekładającym się często na mniejsze szanse na awans, większe niż mężczyzn zagrożenie utratą pracy, niższe zarobki.

Wśród osób długotrwale bezrobotnych przeważają kobiety, w 2011 r. (stan na koniec roku) zarejestrowanych było 227, w 2012 r. - 262, w 2013 r. – 271, w 2014 r. - 195 kobiet, mających przez okres powyżej 12 miesięcy trudności z uzyskaniem zatrudnienia. W 2011 r. w rejestrach PUP w Policach pozostawało 100 kobiet z Dobrej, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka i 56 kobiet samotnie wychowujących co najmniej jedno dziecko do 18 rok użycia. W roku 2012 było to odpowiednio 115 i 78, w 2013 r. 114 i 89, w 2014 r. 90 i 62 kobiet.

Kategorie osób bezrobotnych: wiek

Najliczniejsze kategorie wiekowe wśród osób bezrobotnych w analizowanym okresie stanowiły osoby w wieku: 25–34 i 35–44 lat. Jednak trudności w znalezieniu zatrudnienia doświadczają zarówno osoby młode (głównie ze względu na brak doświadczenia zawodowego), jak i osoby starsze (w przekonaniu pracodawców nie są atrakcyjnymi pracownikami z uwagi na nieprzystające do potrzeb rynku pracy kwalifikacje zawodowe oraz niski poziom mobilności zawodowej). W rejestrach PUP w Policach w 2011 r. pozostawały 254 osoby bez doświadczenia zawodowego, w 2012 r. – 269, w 2013 r. – 255 a w 2014 r. – 179 osób.

Pogorszenie sytuacji na rynku pracy w 2012 r. w stosunku do 2011 r. nie przekłada się na zmniejszenie szans na zatrudnienie osób ze wszystkich kategorii wiekowych. Zwiększyła się przede wszystkim liczba osób bezrobotnych w wieku 25–34 lat i 35–44 lat, liczebność pozostałych kategorii wiekowych nie uległa większym zmianom. W 2013 r. wzrosła natomiast liczba bezrobotnych w kategorii wieku 55–64 i 45–54 lat. Z kolei w 2014 r., w którym sytuacja na rynku pracy uległa poprawie, w największym stopniu zmniejszyły się liczebności kategorii wiekowych 25–34 i 45–54 lata.

Kobiety stanowiły większość wśród bezrobotnych we wszystkich kategoriach wiekowych z wyjątkiem osób najstarszych (kategoria wiekowa 55–64 lata).

Tab. 11. Bezrobotni w Dobrej wg wieku w latach 2011–2014 (stan na koniec grudnia)

Bezrobotni wg wieku	2011		2012		2013		2014	
	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety
18–24	76	43	77	42	84	47	52	28
25–34	205	118	224	136	221	131	156	106
35–44	164	107	201	120	198	120	146	103
45–54	151	98	150	99	169	110	99	65
55–64	90	35	87	33	122	46	91	36
Razem	686	401	739	430	794	454	544	338

Źródło: PUP w Policach

Kategorie osób bezrobotnych: wykształcenie

Najliczniejszymi grupami wśród bezrobotnych biorąc pod uwagę wykształcenie są osoby z wykształceniem podstawowym. Brak kwalifikacji zawodowych bądź ich niski poziom (wiążą się one z poziomem wykształcenia) utrudnia podjęcie zatrudnienia. W 2011 roku odnotowano 258 osób bez kwalifikacji zawodowych, w 2012 r. – 274, w 2013 r. – 245, w 2014 r. - 146. Jednakże trudności na rynku pracy dotyczą także osób z wykształceniem wyższym, w 2012 r., 2013 r. a także w 2014 r. stanowili oni drugą pod względem liczebności kategorię społeczną bezrobotnych wyróżnianą ze względu na wykształcenie.

W stosunku do 2011 r. w roku 2012 zwiększyła się liczba osób bezrobotnych we wszystkich kategoriach wykształcenia z wyjątkiem wykształcenia zawodowego. W 2013 r. zmniejszyła się liczba osób z wykształceniem podstawowym, w pozostałych kategoriach odnotowano wzrost liczebności. W 2014 r. zmniejszyły się liczebności wszystkich kategorii wykształcenia, w najmniejszym stopniu kategoria osób z wykształceniem wyższym i ogólnokształcącym.

Tab. 12. Bezrobotni w Dobrej wg wykształcenia w latach 2011–2014 (stan na koniec grudnia)

Poziom wykształcenia	2011		2012		2013		2014	
	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety
podstawowe	257	120	277	138	264	121	154	110
zawodowe	140	77	125	74	142	80	98	66
liceum ogólnokształcące	51	35	65	44	77	50	53	32
policealne i średnie zawodowe	109	73	121	71	136	81	76	42
Wyższe	129	96	151	103	175	122	163	88
Razem	686	401	739	430	794	454	554	338

Źródło: PUP w Policach

Kategorie osób bezrobotnych: Osoby niepełnosprawne

Badania wskazują na szczególnie trudną sytuację osób niepełnosprawnych na rynku pracy w Polsce, a także na specyfikę tego rynku. Znaczna jego część jest w dużym stopniu chroniona i subsydiowana środkami publicznymi. W PUP w Policach w analizowanym okresie zarejestrowanych było niewiele osób niepełnosprawnych (w poszczególnych latach od 9 do 11), przy czym Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobrej odnotował w tym okresie blisko 100 rodzin, których trudna sytuacja życiowa spowodowana była niepełnosprawnością.

Bierność zawodowa osób niepełnosprawnych jest uwarunkowana wieloma czynnikami: często wynika z dyskryminacji tej kategorii społecznej, ale także jest rezultatem niskiej motywacji, wykształcenia czy kwalifikacji samych niepełnosprawnych.

6. Sfera kultury

Ustawa o samorządzie terytorialnym nakłada na gminę obowiązek zaspokajania potrzeb kulturalnych mieszkańców. Instytucjami odpowiedzialnymi za realizację zadań kultury w analizowanym okresie były: Gminny Ośrodek Kultury, działający na podstawie statutu, przyjętego uchwałą w sprawie utworzenia instytucji kultury (załącznik do uchwały Nr XXV/363/05) oraz Gminna Biblioteka Publiczna, której statut został przyjęty przez Radę Gminy Dobra 26 października 2006 r. (uchwała Nr XXXVII/472/06). W grudniu 2013 r. Uchwałą Rady Gminy nr XXIX/401/2013 w sprawie połączenia samorządowych instytucji kultury – Gminnego Ośrodka Kultury w Dobrej i Gminnej Biblioteki Publicznej w Dobrej z dniem 1 stycznia 2014 r. obie wyżej wymienione instytucje zostały połączone. W wyniku połączenia obu instytucji utworzono gminną jednostkę organizacyjną, działającą w formie samorządowej instytucji kultury pod nazwą Gminne Centrum Kultury i Bibliotek w Dobrej. Ze względu na okres objęty diagnozą (lata 2011-2014), osobno przedstawiono dane dotyczące GOK i GBP (do końca 2013 r.) oraz GCKiB (od początku 2014 roku).

Gminny Ośrodek Kultury

Gminnemu Ośrodkowi Kultury podlegało dziewięć placówek, były to kluby działające w: Buku, Bezzreczu, Dobrej, Dołujach, Rzędzinach, Skarbimierzycach, Stolcu, Wąwelnicy, Wołczkowie¹¹. Podstawowym celem Gminnego Ośrodka Kultury było organizowanie i prowadzenie działalności kulturalnej, w szczególności:

- inicjowanie, organizowanie oraz koordynowanie imprez kulturalnych, artystycznych i rozrywkowych w gminie (tj. festynów, wystaw, koncertów, odczytów, szkoleń itp.),
- prowadzenie rekreacji, turystyki i innych form aktywnego wypoczynku, stosownie do społecznego zainteresowania,
- wielokierunkowej działalności kulturalnej, prowadzącej do upowszechniania różnych dziedzin kultury,
- propagowanie w środowisku lokalnym aktywnego uczestnictwa w kulturze,
- współtworzenie wizerunku życia kulturalnego w gminie.

Powyższe cele statutowe realizowane były poprzez następujące działania kulturalne, podejmowane w latach 2011-2013:

- upowszechnianie kultury w środowisku lokalnym,
- tworzenie warunków do rozwijania aktywności twórczej,
- zachowywanie tradycji i dziedzictwa narodowego,
- prowadzenie różnych form edukacji kulturalnej i wychowania przez sztukę,
- zaspokajanie potrzeb czynnego uczestnictwa w kulturze.

Stan zatrudnienia

Gminny Ośrodek Kultury w 2011 roku, łącznie z filiami zatrudniał 27 osób, w 2012 r. – 26 osób, a w 2013 r. – 24 osoby. W 2013 r. nastąpiło zmniejszenie zatrudnienia wskutek zaprzestania działalności filii w Buku, która została przekształcona w świetlicę środowiskową.

Dni i godziny otwarcia filii GOK w Dobrej w latach 2011-2013

¹¹ W 2013 r. przestała działać placówka w Buku.

Kluby w Dobrej, Buku, Wąwelnicy, Wołczkowie, Skarbimierzycach, Stolcu, Rzędzinach i Dołujach w 2011 i 2012 r. były czynne od wtorku do piątku w godzinach 14.00–22.00, a w soboty od 10.00 do 18.00, natomiast filia w Bezzreczu od wtorku do piątku w godzinach 13.00–21.00, a w soboty od 10.00 do 18.00.

W 2013 roku Kluby w Dobrej, Dołujach, Wołczkowie i Wąwelnicy otwarte były od wtorku do soboty w godzinach od 14.00 do 22.00, w Skarbimierzycach i Bezzreczu od wtorku do soboty w godzinach 13.00–21.00, a w Stolcu i Rzędzinach od wtorku do soboty w godzinach 15.00–21.00.

Na działania Gminnego Ośrodka Kultury gmina Dobra w latach 2011–2013 przeznaczyła następujące środki finansowe:

Tab. 13. Finansowanie GOK w Dobrej w latach 2011–2013

	2011	2012	2013
GOK	970 943 zł	968 809 zł	971 829 zł

Źródło: Sprawozdania z wykonania budżetu Gminy Dobra za lata 2011–2013.

Podstawą przyznania środków finansowych był opracowany przez GOK plan finansowy i harmonogram działań na dany rok kalendarzowy. Środki finansowe przekazane z budżetu Gminy stanowiły podstawę finansowania działalności GOK. Ponadto GOK pozyskiwał dodatkowe środki finansowe z płatnego wynajmu sal klubowych, odpłatności za prowadzone zajęcia, darowizn od firm i osób fizycznych. Otrzymywał również dotacje celowe na realizację zadań zleconych przez gminę – np. Dzień Dziecka, Dożynki Gminne, noworoczne spotkanie emerytów i rencistów, wycieczki dla emerytów i rencistów

Formy działalności kulturalnej

Plan działań kulturalnych w latach 2011-2013 zakładał organizację wydarzeń adresowanych do wszystkich mieszkańców gminy Dobra, mieszkańców regionu, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci i młodzieży. Wszystkie planowane zadania w obszarze kultury adresowane do dzieci i młodzieży stawiały sobie m.in. za cel:

- zdobywanie wiedzy o otaczającej rzeczywistości,
- rozbudzenie zainteresowania sztuką, plastyką, teatrem,
- inspirowanie do samodzielnej twórczości i działania,
- propagowanie wzorów aktywnego trybu życia,
- uczenie integracji grupowej i lokalnej.

Cele te stanowiły również inspirację podejmowanych działań na rzecz osób dorosłych. Były one realizowane poprzez organizację:

- zajęć plastycznych. We wszystkich klubach organizowane były zajęcia plastyczne o różnorodnej tematyce i wykorzystaniu różnych technik plastycznych. Przykładem takich zajęć było: rysowanie, malowanie różnymi technikami, papieroplastyka, graffiti, modelowanie w glinie, masie solnej i papierowej, wyszywanie obrazków, tworzenie kompozycji z różnych materiałów, wykonywanie odlewów gipsowych, zdobienie przedmiotów metodą serwetkową, wykonywanie koszyków zapachowych. W 2013 r. oferta zajęć plastycznych została wzbogacona między innymi o

takie zajęcia, jak: malowanie nowymi technikami, tworzenie prac plastycznych z surowców wtórnych, wyszywanie na papierze, wykonywanie portretów na drewnie.

We wszystkich filiach GOK kontynuowano zajęcia plastyczne dla dzieci i młodzieży z wykorzystaniem ciekawych technik plastycznych, a także cykliczne warsztaty i projekty artystyczne dla dorosłych mieszkańców Dobrej (batik, origami modułowe, rzeźbiarstwo, warsztaty: ceramiczne, florystyczne, szydełkowania, krawiectwa, filcowania, tworzenia biżuterii, *decoupage*, tworzenia stroików i ozdób świątecznych). W filiach GOK w Bezzreczu i Dołujach w ramach tzw. „mini-grantów” odbyły się warsztaty ceramiczne, florystyczne, wykonywania witraży, filcowania wełny. Zajęcia warsztatowe miały również miejsce w filiach: Dobrej i Wołczkowie.

Efektom aktywności plastycznej mieszkańców gminy był udział w licznych konkursach plastycznych, zaangażowanie w przygotowanie dekoracji okolicznościowych do wydarzeń kulturalnych, organizowanych w poszczególnych klubach, współudział w organizowaniu wystaw, gazetek okolicznościowych.

Ogółem w zajęciach plastycznych w Gminnym Ośrodku Kultury udział wzięło 3278 osób w 2011 r., 3159 osób w 2012 r. oraz 2741 osób w roku 2013.

– zajęć edukacyjno-rozwojowych z elementami sportowymi.

Zajęcia edukacyjno-rozwojowe stawiały sobie za cel przekazywanie wzorów czynnego wypoczynku, poprawę sprawności ruchowej, kształtowanie cech motorycznych. Większość zajęć adresowana była do dzieci i młodzieży, część do osób dorosłych. Wszystkie przeprowadzone zajęcia uwzględniały możliwości rozwojowe uczestników. Formy realizowanych zajęć to gry sportowe – piłka siatkowa, piłka nożna, piłka ręczna, piłka koszykowa, gra w badminton, biegi przełajowe, plastyczne formy przestrzenne. Wzięło w nich udział w 2011 r. 7020 osób, a w 2012 r. podczas samych ferii zimowych 960 osób. Ponadto w 2013 r. w meczach i zawodach, w których uczestniczyły sąsiednie miejscowości, systematycznie brało udział od 20 do 60 osób. W 2013 r. zostały wprowadzone zajęcia unihokeja, dużym zainteresowaniem mieszkańców cieszyły się zajęcia rekreacyjno-sportowe, takie jak: bilard, kręgle, tenis stołowy, piłkarzyki, turnieje brydżowe. Zajęcia rekreacyjno-edukacyjne z elementami sportowymi odbywały się w filiach w: Bezzreczu, Skarbimierzycach, Dołujach, Dobrej, Rzędzinach, Stolcu i Wołczkowie.

W 2013 r., wprowadzono zajęcia *nordic walking*, które odbywały się w Bezzreczu, Dobrej, Mierzynie, Wąwolnicy. W zajęciach tych uczestniczyło systematycznie 40 osób. Wychodząc naprzeciw zapotrzebowaniu mieszkańców na zajęcia aktywności fizycznej, w 2013 r. zaczęto realizować w Dobrej zajęcia modelujące sylwetkę.

- festynów i imprez plenerowych. Filie GOK, wykorzystując doskonałe warunki położenia gminy, we współpracy z lokalnym LZS-em, Radami Sołeckimi, lokalnymi stowarzyszeniami zorganizowały w latach 2011-2013 liczne festyny i imprezy plenerowe. Do takich m.in. należały: ogniska, święto pieczonego ziemniaka, festyny rodzinne, klubowe grillowanie, zabawy taneczne dla młodzieży i dorosłych, dzień dziecka. W 2011 r. w festynach i imprezach plenerowych uczestniczyło 1850 osób, w roku 2012 – 2143 osoby, w 2013 r. – 2108 osób.

– wyjazdów zorganizowanych, wycieczek rowerowych, wycieczek plenerowych. Szczególnym zainteresowaniem mieszkańców gminy cieszyły się wycieczki i wyjazdy organizowane głównie nad morze, ale również do innych okolicznych miejscowości. Z tych form wypoczynku korzystali głównie emeryci, dzieci i młodzież – w 2011 r. 562 osoby, w 2012 r. 497 osób, w 2013 roku – 341 osób.

– imprez okolicznościowych, pikników rodzinnych. Ważnym obszarem aktywności kulturalnej mieszkańców jest coroczny udział w organizowanych przez GOK uroczystościach związanych z obchodami świąt okolicznościowych, upamiętniających wydarzenia historyczne czy też kultywujących lokalne zwyczaje wspólnego świętowania. Do takich wydarzeń kulturalnych należały między innymi: Dzień Kobiet, Dzień Babci i Dziadka, Andrzejki, Święto Niepodległości, Konstytucji 3 Maja, czy też organizowanie lokalnej biesiady wiejskiej lub koncertów muzycznych. Wymienione formy życia kulturalnego były adresowane zarówno do dzieci, młodzieży, jak i dorosłych. Udział w nich wzięły w 2011 r. 1863 osoby i 2952 osoby w 2012 r. w 2013 r. 1673 osób. Imprezy okolicznościowe cieszyły się dużym zainteresowaniem mieszkańców gminy. To szczególnie ważna forma aktywności mieszkańców, ponieważ oprócz zaspokojenia potrzeby życia kulturalnego i towarzyskiego, w sposób istotny przyczyniała się do integracji mieszkańców.

– wystaw, konkursów, spotkań otwartych, prelekcji. Jeszcze inną formą aktywności kulturalnej mieszkańców było organizowanie wystaw tematycznych, związanych z obchodami świąt, rocznic, bieżących wydarzeń. Przykładem takich wystaw były wystawy upamiętniające święta narodowe, np. Konstytucji 3 Maja, wystawy prezentujące indywidualne i ciekawe zbiory mieszkańców, wystawy prac olejnych, stroików okolicznościowych itp.

W filiach GOK były również organizowane liczne konkursy wiedzy, recytatorskie, plastyczne oraz pogadanki i prelekcje. Tematy pogadanki i prelekcji były zróżnicowane, dotyczyły one wiedzy historycznej (np. quiz wiedzy o powieści), tradycji narodowej, literatury, ale również poruszały ważne tematy, związane z systemem wartości, zwyczajami, ryzykownymi zachowaniami społecznymi. Ogółem w 2011 roku w spotkaniach i prelekcjach udział wzięło 736 osób, w roku 2012 – 816 osób, w 2013 r. – 2263 osoby.

W 2013 r. pracownicy filii GOK wielokrotnie organizowali spotkania dla dzieci, młodzieży i dorosłych, podczas których przeprowadzono pogadanki edukacyjne, dotyczące: bezpieczeństwa podczas zabaw w czasie ferii zimowych i wakacji, zdrowego stylu życia, kształtowania postawy prozdrowotnej, przeciwdziałania agresji w poszczególnych grupach społecznych, edukacji ekologicznej, kultury osobistej, nauki asertywności, przeciwdziałania nałogom i uzależnieniom, historii Polski, Europy i świata, kształtowania postaw patriotycznych, tradycji ludowych. Na organizowane spotkania i prelekcje często zapraszano gości specjalnych, którzy byli ekspertami z danej dziedziny (policjanci, przedstawiciele straży gminnej, strażacy, floryści, twórcy rękodzieła, aktorzy). Ciekawą formą konkursową był konkurs „Pocztówka z/do Afganistanu” – polegał on na przygotowaniu przez dzieci pocztówek i następnie przesłanie ich do żołnierzy 12 zmiany Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Afganistanie. W konkursie tym udział wzięły dzieci z całego województwa.

– seansów filmowych. W placówkach GOK w latach 2011-2013 organizowano seanse filmowe. Wyświetlane filmy były adresowane do dzieci i dorosłych. Pracownicy GOK starali się, aby repertuar organizowanych seansów uwzględniał filmy ambitne, o dużych walorach artystycznych. Wspólne oglądanie filmów to także jeszcze jedna forma działalności kulturalnej, przyczyniająca się do integracji mieszkańców.

– zajęć kulinarnych. Zajęcia kulinarne cieszyły się dużym zainteresowaniem mieszkańców. Zajęcia te miały charakter edukacyjny, przekazywały wiedzę na temat kultury kulinarnej, uczyły m.in. estetyki przyrządzania potraw, efektownego ich podawania. O popularności tej formy zajęć świadczy liczba ich uczestników. W 2011 r. odbyło się około 30 takich spotkań, w których uczestniczyło 276 osób, a w 2012 r. 59 spotkań z udziałem 549 mieszkańców – w ciągu roku liczba osób zainteresowanych tą formą zajęć podwoiła się. Zajęcia kulinarne są kontynuowane; są one

połączone z pogadankami na temat zdrowego żywienia, wymianą własnych doświadczeń i przepisów kulinarnych. W 2013 r. odbyły się 43 spotkania kulinarne, które zgromadziły 606 czynnych uczestników zajęć.

– współpracy z instytucjami zewnętrznymi. GOK współpracuje również z licznymi instytucjami zewnętrznymi: z Urzędem Marszałkowskim, Ministerstwem Obrony Narodowej, Książnicą Pomorską, Zamkiem Książąt Pomorskich, placówkami oświatowymi, zlokalizowanymi na terenie gminy oraz stowarzyszeniami, np. Wielką Orkiestrą Świątecznej Pomocy, świetlicami środowiskowymi, Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Dobrej, lokalnymi Radami Sołectkimi, lokalnymi LZS, LGD, parafiami rzymskokatolickimi z terenu gminy, Poczta Harcerstwa Szczecin II, Hufcem Szczecin II, Związkiem Weteranów i Rezerwistów Wojska Polskiego, grupą rekonstrukcyjną „Skarb” z Polic, XII Pułkiem Ułanów Podolskich, Teatrem Współczesnym w Szczecinie, Szkołą Tańca Bene Beaty Dąbrzalskiej, Formacją Taneczną Sylwestra Sołtysiaka S-5.5., a także licznymi stowarzyszeniami, np. Stowarzyszeniem Ochrony Zabytków i Miłośników Wołczkowa, Stowarzyszeniem na Rzecz Rozwoju Sołectwa Dołuje, Stowarzyszeniem Literacko-Artystycznym w Policach, stowarzyszeniem z Włoch. W ostatnim czasie GOK nawiązał współpracę ze Szczecińskim Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych Sektor 3 oraz Towarzystwem Wspierania Inicjatyw Kulturalno-Społecznych TWIKS. W badanym okresie GOK w Dobrej ściśle współpracował z Gminną Biblioteką Publiczną, instytucje te wspólnie realizowały większość zadań z obszaru kultury.

Przy GOK w Dobrej działa Koło Gospodyń Wiejskich, zrzeszające mieszkanki gminy. Koło Gospodyń Wiejskich aktywnie włącza się w różne przedsięwzięcia kulturalne GOK, wykazuje też własną aktywność kulturalną. W 2012 r. spośród uczestniczek Koła Gospodyń Wiejskich zawiązała się grupa wokalnno-taneczna „Dobrawianki”. Grupa ta aktywnie uczestniczy w życiu kulturalnym gminy.

Wszystkie wymienione formy działalności kulturalnej były udziałem wszystkich filii GOK. Ponadto w filiach miały miejsce zajęcia stałe. Oferta tych zajęć to: taniec towarzyski dla dzieci i dorosłych, gimnastyka dla pań, aerobik, joga, *nordic walking* (3 razy tygodniowo). W 2012 r. w zajęciach tych uczestniczyło miesięcznie około 850 osób. Filie prowadziły również zajęcia z zakresu rozwoju intelektualnego – m.in. zajęcia językowe dla dzieci i dorosłych, zajęcia gry na keyboardzie, zajęcia wokalnno-instrumentalne. W zajęciach tych w 2012 r. udział wzięło 228 uczestników. W 2013 r. GOK był współorganizatorem Powiatowego Dnia Strażaka. GOK był również organizatorem w gminie XXI Finału Orkiestry Świątecznej Pomocy, która w gminie zagrała po raz drugi.

Gminna Biblioteka Publiczna

W analizowanym okresie Gminna Biblioteka Publiczna w Dobrej funkcjonowała jako samodzielna instytucja kultury. W skład GBP wchodziły filie w Wołczkowie, Dołujach i Mierzynie. Celem podstawowym Biblioteki było upowszechnianie wiedzy i rozwoju kultury. Cel ten był realizowany poprzez:

- rozszerzenie zasięgu oddziaływania wszystkich środowisk społeczno-zawodowych,
- gromadzenie, opracowywanie i przekazywanie materiałów bibliotecznych, ze szczególnym uwzględnieniem materiałów dotyczących własnego regionu,
- gromadzenie i opracowywanie dokumentów życia społecznego Gminy Dobra,
- udostępnianie zbiorów bibliotecznych na miejscu, wypożyczanie do domu,
- prowadzenie wypożyczeń międzybibliotecznych z uwzględnieniem szczególnych potrzeb dzieci i młodzieży, osób niepełnosprawnych,

- współdziałanie z instytucjami oświatowo-wychowawczymi, placówkami upowszechniania kultury, organizacjami i towarzystwami w zaspokajaniu potrzeb oświatowo-kulturalnych.

W latach 2011–2013 w Bibliotece wraz z filiami było zatrudnionych 9 osób. Godziny otwarcia Gminnej Biblioteki Publicznej w Dobrej i w filiach w latach 2011–2013 kształtowały się następująco: Biblioteka w Dobrej od poniedziałku do piątku, w godzinach 12.00–20.00, a w 2013 roku w piątki od 8.00 do 16.00; Biblioteka w Dołujach od poniedziałku do czwartku, od 11.00 do 19.00, a w piątki 7.00–15.00; Biblioteka w Mierzynie od poniedziałku do czwartku 12.00–20.00, a w piątki od 7.00 do 15.00; Biblioteka w Wołczkowie od poniedziałku do środy 14.00–18.00, w czwartki i piątki od 15.00 do 19.00.

Działalność GBP w latach 2011–2013 była finansowana w budżetu Gminy w następującej wysokości:

Tab. 14. Finansowanie GBP w Dobrej w latach 2011–2013

	2011	2012	2013
GBP	338 642 zł	333 642 zł	348 355 zł

Źródło: Sprawozdanie z wykonanie budżetu Gminy Dobra za rok 2011–2013.

GBP dysponowała również dotacją na zakup nowości wydawniczych dla bibliotek, otrzymaną od Biblioteki Narodowej oraz darowizną z Programu „Orange dla bibliotek”.

Działalność Gminnej Biblioteki Publicznej

Oprócz działalności statutowej, związanej z gromadzeniem, opracowywaniem oraz udostępnianiem księgozbioru, biblioteka aktywnie uczestniczyła w działaniach kulturalnych, organizowanych przez filie GOK, była także inicjatorem takich wydarzeń jak: spotkania Dyskusyjnego Klubu Książki, spotkania Przyjaciół Biblioteki z zaproszonymi gośćmi, spotkania literackie, konkursy czytelnicze, warsztaty biblioteczne, zajęcia plastyczne. Tego rodzaju wydarzenia były organizowane również w filiach w Wołczkowie, Dołujach, Mierzynie. O popularności działalności biblioteki świadczy liczba czytelników. I tak w okresie 2011–2013 w bibliotece oraz jej filiach liczba czytelników przedstawiała się następująco:

Tab. 15. Czytelnicy i wypożyczenia GBP w Dobrej i filiach w latach 2011–2013

2011	Liczba wypożyczeń na zewnątrz	Liczba wypożyczeń na miejscu	Liczba zarejestrowanych czytelników	Liczba odwiedzin
Biblioteka w Dobrej	3921	1568	242	2179
Filia w Dołujach	3624	2443	202	2965
Filia w Mierzynie	5687	969	444	4801
Filia w Wołczkowie	1091	711	201	1347

2012

	Liczba wypożyczeń na zewnątrz	Liczba wypożyczeń na miejscu	Liczba zarejestrowanych czytelników	Liczba odwiedzin
Biblioteka w Dobrej	4671	979	256	2401
Filia w Dołujach	3115	1664	207	1090
Filia w Mierzynie	4859	1134	448	4296
Filia w Wotchkowie	2217	1135	104	1735

2013

	Liczba wypożyczeń na zewnątrz	Liczba wypożyczeń na miejscu	Liczba zarejestrowanych czytelników	Liczba odwiedzin
Biblioteka w Dobrej	2616	933	226	1313
Filia w Dołujach	1798	1068	206	1176
Filia w Mierzynie	4201	707	437	4194
Filia w Wotchkowie	1444	698	148	1476

Źródło: Sprawozdanie GBP w Dobrej.

Z księgozbioru GBP korzystała głównie młodzież i dzieci w wieku szkolnym, natomiast najwięcej zarejestrowanych czytelników było w wieku 25–45 lat.

Stan księgozbioru na koniec 2013 r. wynosił 32 744 woluminów.

Jednym z zadań statutowych GBP jest „współdziałanie z instytucjami oświatowo-wychowawczymi, placówkami upowszechniania kultury, organizacjami i towarzystwami w zaspokajaniu potrzeb oświatowo-kulturalnych”. W omawianym okresie GBP miała rozwiniętą, systematyczną współpracę z Urzędem Gminy, Gminnym Ośrodkiem Kultury oraz licznymi instytucjami zewnętrznymi. Wskaźnikami tej współpracy są podejmowane, zaprezentowane poniżej, działania.

W roku 2013 GBP we współpracy z GOK zorganizowała V edycję „Quizu wiedzy o Gminie Dobra” pod tytułem „Ja to wiem”. Konkurs był skierowany do wszystkich uczniów klas V i VI wszystkich szkół podstawowych Gminy. Eliminacje odbywały się w każdej ze szkół, a finał odbył się w sali GOK w Dobrej.

Gminna Biblioteka Publiczna organizowała również: „Kultywowanie tradycji i folkloru związanego ze Świątami Wielkanocnymi” (celem zajęć było wykonanie palm i pisanek z dziećmi i młodzieżą); zajęcia wykonywania Bożonarodzeniowych stroików świątecznych i ozdób; spotkania literackie „Poczytam Ci, Mamo” z okazji Dnia Matki; formy animacji czytelnictwa wśród dzieci w postaci zajęć dydaktyczno-plastycznych, konkursów i zabaw tematycznych; konkurs czytelnicy „Mistrz czytelnictwa za rok 2012”; obchody Dnia Bibliotekarza; Narodowe Czytanie pod patronatem Prezydenta RP (czytanie dorobku literackiego Aleksandra Fredry). Ponadto Biblioteka w Mierzynie uczestniczyła w otwarciu i promocji „Free Book Zone” w Inkubatorze Kultury, a we wszystkich filiach bibliotecznych wielokrotnie przeprowadzano kiermasz książki używanej. Również wszystkie filie uczestniczyły w „Strefie Czytania” zorganizowanej w GBP w Dobrej.

Gminne Centrum Kultury i Bibliotek (GCKiB) – od 2014 r.

Z dniem 1 stycznia 2014 r. – na mocy Uchwały Nr XXIX/401/2013 Rady Gminy Dobra z dnia 31 grudnia 2013 r. – doszło do połączenia Gminnego Ośrodka Kultury w Dobrej

i Gminnej Biblioteki Publicznej w Dobrej. W wyniku połączenia obu tych instytucji utworzono gminną jednostkę organizacyjną, działającą w formie samorządowej instytucji kultury, pod nazwą Gminne Centrum Kultury i Bibliotek w Dobrej.

Cele działalności kulturalnej GCKiB to:

- upowszechnienie kultury w środowisku lokalnym,
- tworzenie warunków do rozwijania aktywności twórczej,
- zachowanie tradycji i dziedzictwa narodowego,
- prowadzenie różnych form edukacji kulturalnej i wychowania przez sztukę,
- zaspokajanie potrzeb czynnego uczestnictwa w kulturze,
- realizacja celów statutowych.

Gminnemu Centrum Kultury i Bibliotek podlegało osiem placówek, działających w: Dobrej, Bezzreczu, Dołujach, Rzędzinach, Skarbimierzycach, Stolcu, Wąwelnicy, Wołczkowie oraz filie biblioteki w miejscowościach: Dołuje, Mierzyn, Wołczkowo.

W 2014 roku w GCKiB zatrudnionych było 29 osób (23,75 etatu). Na działania GCKiB Gmina w 2014 roku przeznaczyła kwotę 1.383.570 zł.

Formy działalności kulturalnej

W 2014 roku działania GCKiB podejmowane w obszarze kultury stawiały sobie za cel upowszechnianie różnych dziedzin kultury, nauki i sztuki. Wszystkie podejmowane działania realizowane były zgodnie z rocznym planem pracy, uwzględniającym plany pracy filii ośrodka kultury i biblioteki. Zgodnie z założeniami programowymi na rok 2014 zostały zrealizowane następujące zadania z obszaru kultury:

– zajęcia plastyczne adresowane były do dzieci, młodzieży i dorosłych. Głównym celem tych zajęć było kształtowanie kultury plastycznej poprzez wyposażenie ich uczestników w niezbędne umiejętności plastyczne. Zajęcia te odbywały się regularnie w każdym klubie. W trakcie zajęć wykorzystywano różne techniki plastyczne, takie jak: rysowanie, malowanie, papieroplastykę, graffiti, modelowanie w glinie, masie solnej i papierowej, formowanie ze sznurka, wykonywanie pacynek, zdobienie przedmiotów metodą serwetkową. W 2014 roku ofertę zajęć plastycznych wzbogacono m.in. wyszywankami na papierze, nowymi technikami malowania, wykorzystaniem surowców wtórnych, wykonywaniem portretów na drewnie, witraży.

W wymienionych formach zajęć plastycznych brały udział głównie dzieci, a celem tych zajęć było rozwijanie talentów, kreatywności, wrażliwości ich uczestników.

Natomiast w ofercie zajęć plastycznych skierowanej do młodzieży i dorosłych znalazły się takie zajęcia, jak zajęcia batiku na płótnie i kartonie, liczne zajęcia warsztatowe (rzeźbiarskie, ceramiczne, florystyczne, szydełkowania, *decoupage*, witrażowe, biżuterii, *wire-wrapping*, wykonywania stroików). Efektem aktywności plastycznej mieszkańców gminy był udział w wielu konkursach, których rezultatem były wystawy prac, np. wystawy prac olejnych i rękodzieła, plakatywne motywy kwiatowe, wystawa stroików świątecznych.

Ogółem w okresie od stycznia do grudnia 2014 roku w stałych zajęciach plastycznych udział wzięło 2 498 osób – w tym w klubach: Bezzrecza – 356 osób, Dobrej – 285 osób, Dołujach – 242 osoby, Rzędzinach – 230 osób, Skarbimierzycach – 396 osób, Stolcu – 282 osoby, Wąwelnicy – 253 osoby, Wołczkowie – 454 osób.

– zajęcia edukacyjno-rozwojowe z elementami sportowymi, których celem było aktywizowanie środowiska, upowszechnianie kultury fizycznej, propagowanie aktywnego stylu życia, wzorów

współzawodnictwa w sporcie i poza nim. Zajęcia te przekazywały wiedzę zdrowego stylu życia, przyczyniały się do kształtowania cech motorycznych. Formami realizacji tych zajęć były gry i zabawy sportowe, które organizowano w filiach w: Dobrej, Dołujach, Rzędzinach, Skarbimierzycach, Stolcu, Wąwelnicy. Każdorazowo skupiały od 50 do 20 uczestników.

Przykładem zajęć rekreacyjno-rozwojowych były również mecze i zawody sąsiednich miejscowości, gromadzące od 20 do 60 uczestników – np. turnieje gry w bilard, tenisa stołowego, kręgle, wielobój w terenie.

Nordic walking – zajęcia *nordic walkingu* adresowane były do wszystkich mieszkańców gminy, a ich celem była poprawa kondycji fizycznej uczestników, promowania aktywności ruchowej, kontaktu z naturą. Zajęcia te cieszyły się dużą popularnością wśród mieszkańców – w 2014 roku skorzystało z nich 3 200 osób.

Gimnastyka – modelowanie sylwetki. Inną formą aktywności fizycznej proponowaną mieszkańcom gminy były, prowadzone przez instruktora, zajęcia modelujące sylwetkę. Zajęcia te również cieszyły się dużym zainteresowaniem. Ich uczestnicy dostrzegali wyraźne efekty zdrowotne, takie jak poprawa samopoczucia, ustąpienie bólów kostno-stawowych, zmniejszenie tkanki tłuszczowej. W zajęciach tych uczestniczyło 2 100 osób.

– festyny i imprezy plenerowe. Filie GCKiB we współpracy z lokalnym LZS, Radami Sołeckimi, lokalnymi stowarzyszeniami zorganizowały liczne festyny i imprezy plenerowe, takie jak: festyny rodzinne, ogniska, obchody Dnia Ziemi, akcje „Sprzątanie Świata”, powitanie lata, Dzień Leśnika, podchody, Gminny Turniej Strongmana. W imprezach tych wzięło udział około 1 455 osób.

– wyjazdy zorganizowane, wycieczki rowerowe, wycieczki plenerowe. W licznie organizowanych wycieczkach i wyjazdach organizowanych nad morze, do okolicznych miejscowości uczestniczyli emeryci, dzieci, młodzież. W sumie udział w nich wzięły 254 osoby.

– imprezy okolicznościowe, rodzinne, obrzędowe. Celem organizowania tego typu imprez było kontynuowanie tradycji, pielęgnowanie historii, integrowanie mieszkańców. Do takich wydarzeń kulturalnych w 2014 roku należały m.in. spotkania z okazji Dnia Babci, Dnia Dziadka, Dnia Kobiet, Dnia Matki, Dnia Dziecka, zabawy karnawałowe, spotkania świąteczne, upamiętnianie rocznic, Narodowy Dzień Czytania, organizowanie koncertów. Wymienione formy życia kulturalnego cieszyły się dużym zainteresowaniem mieszkańców gminy.

– wystawy, konkursy, spotkania otwarte, prelekcje. Formą aktywności kulturalnej mieszkańców były organizowane wystawy tematyczne, związane z obchodami rocznic, świąt, bieżących wydarzeń. Zorganizowano m.in. następujące wystawy: poświęcona rocznicy Powstania Styczniowego, 11 listopada, wystawa pisanek, stroików, wystawa związana z rocznicą wybuchu II wojny światowej. W filiach organizowane były również liczne konkursy: wiedzy, plastyczne, literackie, recytatorskie. Ogółem w zajęciach tych uczestniczyły 674 osoby.

– pogadanki, spotkania, prelekcje. We wszystkich filiach GCKiB organizowane były prelekcje i pogadanki adresowane do dzieci, młodzieży, a także dorosłych. Na tego typu spotkania zapraszano często gości specjalnych, ekspertów z danej dziedziny – policjantów, strażników miejskich, twórców rękodzieła.

Tematem pogadarek było przekazywanie wiedzy z historii Polski, Europy, świata, ale również edukacja ekologiczna, kształtowanie wiedzy prozdrowotnej, zasady kultury osobistej, zasady udzielania pomocy zwierzętom.

– zajęcia kulinarne. Organizowane zajęcia kulinarne cieszyły się dużym zainteresowaniem mieszkańców. Miały one charakter edukacyjny – uczyły zasad zdrowego żywienia, kultury kulinarnej, estetyki przyrządzania potraw. Miały również charakter integracyjny, poprzez m.in. wymianę własnych doświadczeń, dzielenie się przepisami kulinarnymi. W tych zajęciach udział brały zarówno dzieci, jak i osoby dorosłe. W 2014 roku odbyło się około 80 spotkań kulinarnych, w których wzięło udział 800 uczestników.

– zajęcia stałe w filiach. GCKiB systematycznie promowało swoją działalność w środowisku funkcjonowania filii – poprzez m.in. rozszerzanie oferty zajęć dla mieszkańców. Przykładem takich działań były zajęcia: tańca, gimnastyki, aerobiku, jogi. Na zajęcia te w 2014 roku uczęszczało miesięcznie około 300 osób. Odbywały się również zajęcia językowe, wokalnoinstrumentalne – w tych zajęciach uczestniczyło miesięcznie około 200 osób.

Realizacja zadań z zakresu kultury w filiach bibliotecznych

Gminna Biblioteka Publiczna w Dobrej oraz jej filie w Wołczkowie, Dołujach, Mierzynie realizowały zadania wynikające ze statutu, regulaminu biblioteki i czytelnicy. Realizowano również zadania z dziedziny kultury.

Tab. 16. Udostępnianie zbiorów bibliotecznych w 2014 r.

	Liczba wypożyczeń na zewnątrz	Liczba wypożyczeń na miejscu	Liczba zarejestrowanych czytelników	Liczba odwiedzin
Biblioteka w Dobrej	4238	724	224	1890
Filia w Dołujach	2553	1001	219	2486
Filia w Mierzynie	5293	660	490	4710
Filia w Wołczkowie	1461	425	149	1964

Źródło: Sprawozdanie GCKiB w Dobrej.

Stan księgozbioru na koniec 2014 roku wynosił 21 238 woluminów, odnotowano około 1082 czynnych czytelników, biblioteki odwiedziło około 11 050 osób.

Biblioteki współpracowały z klubami przy organizacji wystaw tematycznych, spotkań autorskich, imprez okolicznościowych. Były również inicjatorami wielu wydarzeń kulturalnych, takich jak: spotkania Dyskusyjnego Klubu Książki, konkursy czytelnicze, wystawy książek, prowadzenie lekcji bibliotecznych dla dzieci i młodzieży, Dzień Głośnego Czytania, kiermasze książek, spotkania z poezją, obchody Dnia Edukacji Narodowej; organizowały uroczystości np. z okazji Dnia Babci, Dnia Matki, Dnia Ojca, Dnia Kobiet, a także liczne konkursy i cykliczne spotkania z czytelnikami.

Gminne Centrum Kultury i Bibliotek w realizacji zadań podobnie jak w poprzednich latach współpracowało z samorządem lokalnym i wojewódzkim oraz takimi instytucjami, jak Ministerstwo Obrony Narodowej, Książnica Pomorska, Zamek Książąt Pomorskich, Służbą Celną, Powiatową Strażą Pożarną, Powiatowym Urzędem Pracy w Policach.

Filie GCKiB współpracowało ze szkołami i przedszkolami z terenu gminy, świetlicami środowiskowymi, Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Dobrej, lokalnymi Radami Sołeckimi, lokalnymi LZS, LGD, parafiami rzymskokatolickimi z terenu gminy, Związkiem Weteranów i Rezerwistów Wojska Polskiego, grupą rekonstrukcyjną „Skarb” w Policach, 12. Pułkiem Ułanów Podolskich, 12. Batalionem Dowodzenia w Szczecinie, teatrami: Polskim, Współczesnym i Kana w Szczecinie, Szkołą Tańca Bene Beaty Dąbrzalskiej, Formacją Taneczną Sylwestra Sołtysiaka S 5.5., a także licznymi stowarzyszeniami,

np. Stowarzyszeniem Ochrony Zabytków i Miłośników Wołczkowa, Stowarzyszeniem na Rzecz Rozwoju Sołectwa Dołuje, Stowarzyszeniem Literacko-Artystycznym w Policach, Szczecińskim Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych sektor 3, Towarzystwem Wspierania Inicjatyw Kulturalno-Społecznych TWIKS. GCKiB po raz kolejny wzięło udział w WOŚP, organizując 22. Finał WOŚP w Gminie Dobra.

Wydarzenia sportowe

Urząd Gminy w Dobrej jako odrębne zadanie własne realizuje szereg wydarzeń o charakterze sportowo-rekreacyjnym. Głównym celem organizacji wydarzeń sportowo-rekreacyjnych było propagowanie wśród mieszkańców zdrowego stylu życia oraz zachęcanie do aktywności ruchowej.

Organizację wydarzeń sportowo-rekreacyjnych w Gminie ułatwiało posiadanie następującej bazy sportowej:

- ORLIKA 2012, zlokalizowanego w Dobrej,
- terenu rekreacyjno-sportowego MIERZYNIANKA, zlokalizowanego w Mierzynie. Na terenie tym znajduje się ścieżka zdrowia, mini-rampa skateparku, boisko do piłki siatkowej, boisko do piłki nożnej,
- bazy sportowej zlokalizowanej przy szkołach,
- ścieżki rowerowej Buk-Łęgi,
- boisk sportowych zlokalizowanych w sołectwach (10 boisk sportowych),
- szlaków turystycznych, np. z Grzecznic do Bartoszewa.

W latach 2011–2014 na terenie gminy zostały zorganizowane następujące imprezy rekreacyjno-sportowe¹²:

- I Letnie Igrzyska Sportowo-Rekreacyjne LZS – 300 uczestników (2011 r.),
- turniej piłki siatkowej o puchar Przewodniczącego Rady Gminy Dobra – udział wzięły 4 reprezentacje z różnych miejscowości,
- sportowy turniej miast i gmin – w roku 2013 udział wzięło 11 200 uczestników, w roku 2011 – 5 000,
- „Minimundial na bis” – turniej piłki nożnej dla dzieci (udział wzięło 120 dzieci w 2011 r., 120 w 2013 roku),
- polsko-niemiecki rajd rowerowy (w którym uczestniczy rokrocznie około 200 osób),
- otwarty turniej na deskorolkach o puchar Wójta Gminy Dobra,
- zawody wędkarskie o puchar Wójta Gminy,
- turniej tenisa ziemnego o puchar Wójta Gminy Dobra,
- turniej Orlika w piłce nożnej o puchar Premiera RP,
- bieg przełajowy „Gmina Dobra biega”.

Część zajęć sportowych organizowanych było w filiach GOK, były to m.in.: zajęcia fitness, aerobiku, gimnastyki rozciągającej dla kobiet oraz jogi. W sumie w 2013 roku na terenie gminy zorganizowano 50 różnego rodzaju imprez (w 2014 roku – 60 imprez) sportowych, rekreacyjnych i turystycznych, w których udział wzięło około 10 tysięcy uczestników, głównie dzieci i młodzieży. Organizatorem wielu wydarzeń sportowo-rekreacyjnych było Gminne Zrzeszenie LZS, w którego szeregach sport i rekreację uprawia ponad 500 członków. W 2014 roku w imprezach sportowych, organizowanych przez LZS, wzięło udział 4000 uczestników.

¹² Źródło: Informacja o realizacji imprez sportowych w latach 2011 - 2013 na terenie Gminy Dobra.

Na gminne imprezy sportowe zapraszani byli znani sportowcy, np. Wojciech Fortuna, Józef Łuszczek, Henryk Wawrowski, Marcin Lewandowski, Wojciech Matusiak, Marek Kolbowicz. Celem spotkań ze znanymi sportowcami było promowanie sportu, a przede wszystkim zachęcenie dzieci i młodzieży do aktywności sportowej.

Tab. 17. Finansowanie kultury fizycznej w latach 2011–2014

	2011	2012	2013	2014
Kultura fizyczna	674 005	553 462	749 786	1 066 413
w tym:				
wydatki na utrzymanie i inwestycje na boiskach gminnych	179 714	248 346	454 942	691 866
działalność sportowa	305 117	305 117	294 845	374 535

Źródło: Sprawozdania z wykonania budżetu Gminy Dobra za lata 2011-2014.

7. Opieka zdrowotna

7.1. Instytucje i usługi medyczne na terenie gminy

NZOZ Centrum Medyczne AGMED

Centrum Medyczne AGMED realizuje ambulatoryjne świadczenia zdrowotne na rzecz mieszkańców Gminy Dobra w Mierzynie oraz w filii Dobrej – w następujących zakresach:

- podstawowa opieka zdrowotna, w ramach której wykonywane są świadczenia lekarza POZ, świadczenia pielęgniarki POZ, świadczenia położnej POZ,
- ambulatoryjna opieka specjalistyczna w zakresie: poradni dermatologicznej, poradni ginekologiczno-położniczej, poradni okulistycznej i poradni otolaryngologicznej, ortopedii i traumatologii,
- leczenie stomatologiczne dzieci i dorosłych.

Świadczenia podstawowej opieki zdrowotnej udzielane były pacjentom Gminy Dobra, którzy stanowili zdecydowaną większość, jak również pacjentom gmin ościennych, którzy złożyli deklarację wyboru lekarza, pielęgniarki lub położnej. W 2013 r. w obu placówkach AGMED-u świadczenia zdrowotne były udzielane 5923 pacjentom, w tym 1617 dzieci miało złożoną deklarację wyboru lekarza. Zgodnie z informacją uzyskaną od Centrum, następuje systematyczny wzrost liczby pacjentów, w stosunku do roku 2011 o 18% i w stosunku do roku 2012 o 10%. (w 2011 r. w Centrum zadeklarowanych było około 5 000 pacjentów, a w 2012 r. – 5 300 pacjentów). Odnośnie ambulatoryjnej opieki specjalistycznej, w Centrum odnotowywany jest systematyczny wzrost zapotrzebowania na świadczenia zdrowotne, dotyczy to szczególnie poradni ginekologiczno-położniczej w Mierzynie i Dobrej oraz poradni otolaryngologicznej. W poradniach tych realizowano świadczenia zdrowotne poza ustalony limit.

Liczba leczonych pacjentów wykazuje tendencję wzrostową, dużą barierą w świadczeniu usług medycznych było limitowanie świadczeń przez NFZ. W 2013 r. udzielono łącznie 25 822 porady

lekarskie, w tym 191 porad w ramach wizyt domowych. Zaszczepiono 141 osób dorosłych i wykonano 1704 szczepienia profilaktyczne u dzieci. Następuje wzrost liczby badań bilansu zdrowia dzieci w przychodni. Znacząco wzrosła również liczba badań diagnostycznych.

Także w 2013 r. w poradni ogólnej w Mierzynie rozpoczęła działalność pracownia USG wykonująca badania ultrasonograficzne. Badania przeglądowe jamy brzusznej dla pacjentów posiadających skierowanie od lekarza POZ CM AGMED z siedzibą w Mierzynie i Filii w Dobrej były bezpłatne.

Centrum Medyczne AGMED realizowało również świadczenia ogólnostomatologiczne dla dzieci i dorosłych w ramach poradni działających w przychodni w Mierzynie. W 2013 r. zrealizowano 4742 usługi stomatologiczne. W poradni stomatologicznej prowadzono również działalność profilaktyczną, polegającą na bezpłatnych (refundowanych przez NFZ) zabiegach lakierowania zębów stałych u dzieci. Realizowano również świadczenia protetyczne – uzupełnianie braków zębowych przy pomocy protez częściowych i całkowitych w ramach świadczeń refundowanych przez NFZ.

Centrum Medyczne świadczyło również pielęgniarskie usługi środowiskowe, które były adresowane do osób starszych, chorych, młodych matek i dzieci. W Centrum realizowano również szczepienia ochronne oraz badania bilansu zdrowia dzieci. W ramach działań profilaktycznych Centrum realizowało programy profilaktyki chorób układu krążenia, chorób nowotworowych, gruźlicy. W 2012 i 2013 r. realizowane były bezpłatne szczepienia przeciw grypie dla osób po 65 r.ż.

Przez pracowników Centrum został również opracowany i przekazany do gminy Program profilaktyki wczesnego wykrywania zakażenia wirusem HCV. Program ten jest adresowany do mieszkańców Dobrej.

Stan zatrudnienia w Centrum Medycznym AGMED:

- 32 lekarzy,
- 2 techników audioprotetyków, dietetyk, optyk,
- 6 pielęgniarek,
- 2 osoby obsługi administracyjnej.

Przychodnia jest czynna od poniedziałku do piątku w godzinach od 8.00 do 18.00. W przychodni funkcjonuje również opieka całodobowa.

W 2014 roku miał miejsce dalszy wzrost liczby pacjentów. Ogólnie w centrum zarejestrowanych było 6800 pacjentów (łącznie z filią w Dobrej). Rodzaj usług świadczonych w centrum nie zmienił się. Centrum dostrzega potrzebę uruchomienia poradni, które nie musiałyby być obsługiwane przez lekarzy, np. poradni cukrzycowej, szkoły rodzenia, poradni psychologicznej, badań spirometrycznych. Rozszerzenie zakresu usług medycznych, zdaniem Centrum, jest konieczne ze względu na zwiększającą się liczbę pacjentów oraz starzejące się społeczeństwo. Z potrzeb doraźnych dostrzegany jest problem braku podjazdu dla osób niepełnosprawnych w przychodni w Dobrej, oraz brak nowego aparatu do badań EKG.

Źródło: AGMED

NZOZ Przychodnia Medycyny Rodzinnej

Przychodnia Medycyny Rodzinnej jest zlokalizowana w Bezzreczu. Przychodnia świadczy następujące usługi:

- usługi lekarskie: porady lekarskie w przychodni, wizyty domowe, porady profilaktyczne, badania bilansowe 2-, 4-, 6-latków, bilanse dzieci i młodzieży szkolnej, szczepienia, edukację zdrowotną, programy profilaktyczne, programy przesiewowe, porady w zakresie zaprzestania palenia;

- usługi pielęgniarskie: usługi w przychodni i w domu pacjenta, porady pielęgniarskie, zastrzyki, pomiary ciśnienia, glikemii, bilanse dzieci i młodzieży;
- usługi położnicze: opieka nad kobietą w ciąży i połogu, edukacja przedporodowa, opieka nad noworodkiem;
- badania diagnostyczne: EKG, spirometrię, punkt pobrań badań diagnostycznych.

W przychodni były realizowane następujące programy profilaktyczne: profilaktyka przewlekłej obturacyjnej choroby płuc, profilaktyka chorób układu krążenia, bezpłatne szczepienia przeciwko wirusowemu zapaleniu wątroby typu B.

Przychodnia zatrudnia 2 lekarzy oraz 3 pielęgniarki, jest czynna od poniedziałku do piątku w godzinach od 8.00 do 18.00. Liczba zarejestrowanych pacjentów w latach 2011–2013 kształtowała się następująco: w 2011 r. – ok. 1200 pacjentów, w 2012 r. – ok. 2200 pacjentów, w 2013 r. – ok. 2700 pacjentów. Zarejestrowani pacjenci są mieszkańcami gminy Dobra, część pacjentów to mieszkańcy Szczecina. Do najczęściej występujących problemów zdrowotnych mieszkańców gminy należą: choroby układu krążenia, otyłość, cukrzyca, hipolipidemia, zespoły bólowe stawów i kręgosłupa.

W 2014 roku miał miejsce dalszy wzrost liczby pacjentów (do ok. 3300). Przychodnia kontynuowała usługi medyczne w zakresie pomocy lekarskiej, pielęgniarskiej, położniczej oraz wizyt domowych (w 2014 roku miało miejsce 80 wizyt domowych). Przychodnia realizowała również szczepienia profilaktyczne (wykonano 2500 szczepień) oraz programy profilaktyki chorób układu krążenia, gruźlicy oraz POChP. Stan zatrudnienia w przychodni w 2014 roku to 2 lekarzy rodzinnych, 3 pielęgniarki (w tym dwie środowiskowo-rodzinne, 1 pielęgniarka POZ) oraz jedna położna.

Źródło: Informacja oprac. przez Wiesławę Gozdur, lekarza NZOZ Przychodni Medycyny Rodzinnej.

Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej SALUS

Przychodnia Medycyny Rodzinnej SALUS mieści się w Dołujach.

Przychodnia świadczyła następujące usługi zdrowotne: porady lekarskie, badania diagnostyczne, kierowanie na diagnostykę do lekarzy specjalistów, leczenie w Poradni i domu chorego, wizyty patronażowe, kwalifikowanie do szczepień ochronnych dzieci oraz dorosłych, kierowanie pacjentów na leczenie szpitalne, leczenie uzdrowiskowe, rehabilitację.

W przychodni świadczone były również usługi pielęgniarskie w następującym zakresie:

- kompleksowa opieka pielęgniarska nad pacjentami,
- wykonywanie zabiegów zleconych przez lekarzy w gabinecie zabiegowym oraz domu chorego,
- prowadzenie profilaktycznych programów zdrowotnych,
- wykonywanie szczepień ochronnych,
- prowadzenie patronatów dzieci powyżej 1 miesiąca życia,
- kompleksowa opieka nad ciężarną, kobietą w okresie połogu oraz noworodkiem w domu pacjenta.

Realizowane programy profilaktyczne to: profilaktyka chorób układu krążenia, profilaktyka gruźlicy, profilaktyka cukrzycy, profilaktyka antynikotynowa, profilaktyczne badania dzieci i młodzieży.

Przychodnia zatrudnia dwóch lekarzy rodzinnych oraz cztery pielęgniarki (w tym położną i pielęgniarkę środowiskową).

Pacjentami przychodni są mieszkańcy Dołuj, Lubieszyna, Wąwelnicy, Redlicy, Kościna, Skarbimierzyc oraz Mierzyna. W 2011 r. w przychodni zarejestrowanych było ponad 2400 pacjentów, w 2012 r. pod opieką przychodni było 3267 pacjentów, a w roku 2013 – 3461 pacjentów. Z uzyskanych informacji wynika, że pacjenci mają szybki dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej. Liczba leczonych pacjentów wykazuje tendencję wzrostową. Istotną barierę w funkcjonowaniu przychodni stanowi limitowanie świadczeń przez Narodowy Fundusz Zdrowia. Do najczęstszych problemów zdrowotnych pacjentów przychodni należą: choroby układu krążenia, cukrzyca, miażdżyca, problemy neurologiczne u osób starszych. Dosyć częstym problemem są choroby psychiczne, które odnotowuje się u osób w wieku średnim. W związku z powyższymi problemami zdrowotnymi istnieje potrzeba zwiększenia dostępności do leczenia specjalistycznego.

Przychodnia jest czynna w następujących godzinach: poniedziałek, środa, piątek od godz. 8.00 do 18.00; wtorek i czwartek od godz. 8.00 do 15.00. W 2014 kontynuowano realizowane wcześniej usługi medyczne. Przychodnia realizowała również wszystkie szczepienia ochronne według kalendarza szczepień, oraz szczepienia według potrzeb pacjentów. W 2014 r. w przychodni stwierdzono wzrost problemów zdrowotnych związanych z otyłością oraz chorobami tarczycy. Liczba pacjentów w 2014 roku nieznacznie zwiększyła się do ok. 3500 pacjentów. Większość pacjentów przychodni stanowią osoby starsze. Stan zatrudnienia w 2014 roku w przychodni to 2 lekarzy rodzinnych, 2 pielęgniarki oraz jedna położna.

Źródło: Informacja oprac. przez Mariusza Balińskiego, lekarza NZOZ SALUS.

8. Oświata

Zakładanie i prowadzenie placówek oświatowych, takich jak przedszkola, szkoły podstawowe i gimnazja należy do zadań własnych Gminy. Gmina Dobra obowiązek ten realizuje poprzez sieć utrzymywanych punktów przedszkolnych oraz szkół, które swym zasięgiem obejmują wszystkie miejscowości położone na terenie gminy.

8.1. Obwody szkolne poszczególnych szkół

1. Publiczna Szkoła Podstawowa w Bezrzeczu, której obwód obejmuje miejscowości: Bezrzecze oraz Wołczkowo.
2. Publiczna Szkoła Podstawowa im. K. I. Gałczyńskiego w Dobrej, której obwód obejmuje miejscowości: Dobra, Grzepnica, Płochocin i Sławoszewo.
3. Publiczna Szkoła Podstawowa w Mierzynie, której obwód obejmuje miejscowość Mierzyn.
4. Publiczna Szkoła Podstawowa w Rzędzinach, której obwód obejmuje miejscowości: Buk, Łęgi, Rzędziny i Stolec.
5. Publiczna Szkoła Podstawowa w Dołujach w Zespole Szkół w Dołujach, której obwód obejmuje miejscowości: Dołuje, Kościno, Lubieszyn, Redlica, Skarbimierzycy i Wąwelnica.
6. Publiczne Gimnazjum w Dołujach w Zespole Szkół w Dołujach, którego obwód obejmuje granice gminy Dobra.

Tab. 17. Liczba uczniów: rok szkolny 2011/2012, 2012/2013* oraz 2013/2014

2011/2012

2012/2013

2013/2014

	Liczba oddziałów	Liczba uczniów ogółem	Liczba oddziałów ogółem	Liczba uczniów ogółem	Liczba oddziałów ogółem	Liczba uczniów ogółem
PSP Bezrzecze	12	254	14	318	18	380
PSP Dobra	10	177	9	199	11	204
PSP Mierzyn	12	226	19	451	26	622
PSP Rzędziny	7	78	7	74	7	74
PSP Dołuje w ZS w Dołujach	8	137	8	100	7	45
PG Dołuje w ZS w Dołujach	6	86	6	93	6	80
Razem	55	958	63	1235	75	1455

* Dane nie uwzględniają oddziałów przedszkolnych.

Źródło: Dane Zespołu Ekonomiczno-Administracyjnego Szkół w Dobrej.

Jak wynika z powyższych danych, największą liczbę uczniów posiadają szkoły w: Bezrzeczu, Mierzynie i Dobrej. W szkołach tych odnotować także należy największy przyrost uczniów (liczba uczniów jest jednym ze wskaźników rozwoju demograficznego). Do szkół uczęszczają również uczniowie z innych miejscowości, nieposiadających szkół. Z uwagi na znaczne oddalenie miejscowości od szkół, gmina realizuje obowiązek dowozu uczniów do szkoły. W roku szkolnym 2011/2012 gmina dowoziła 273 uczniów, a 304 uczniów w roku szkolnym 2012/2013.

Zgodnie z ustawą o systemie oświaty gmina również wspomagała uczniów w formie stypendiów i zasiłków szkolnych. Z tej formy pomocy korzystali uczniowie szkół podstawowych, gimnazjów, szkół ponadgimnazjalnych, zamieszkałych na terenie gminy. Podstawą przydzielenia pomocy było określone w Ustawie o pomocy społecznej kryterium dochodowe na członka rodziny, uprawniające do uzyskania pomocy. Kryterium to wynosiło 351 zł w roku szkolnym 2011/2012. W okresie tym wysokość stypendium wynosiła 73 zł lub 78 zł miesięcznie. W sumie przyznano 73 stypendia na kwotę 33 980 zł (dotacja z budżetu państwa). Od listopada 2012 r. do czerwca 2013 r. kryterium dochodowe na członka rodziny wynosiło 456 zł. Stypendia w roku szkolnym 2012/2013 były przyznawane w kwocie 85 zł oraz 91 zł. Liczba przyznanych stypendiów wynosiła 96. Gmina na ten cel otrzymała dotację celową z budżetu państwa w kwocie 67 831 zł. Formą pomocy materialnej był również zakup podręczników w ramach Rządowego Programu pomocy uczniom „Wyprawka szkolna”. Natomiast w roku szkolnym 2013/2014 na stypendia szkolne gmina wydatkowała kwotę 64 922 zł (w tym 51 937 zł – dotacja z budżetu państwa).

8.2. Finansowanie oświaty

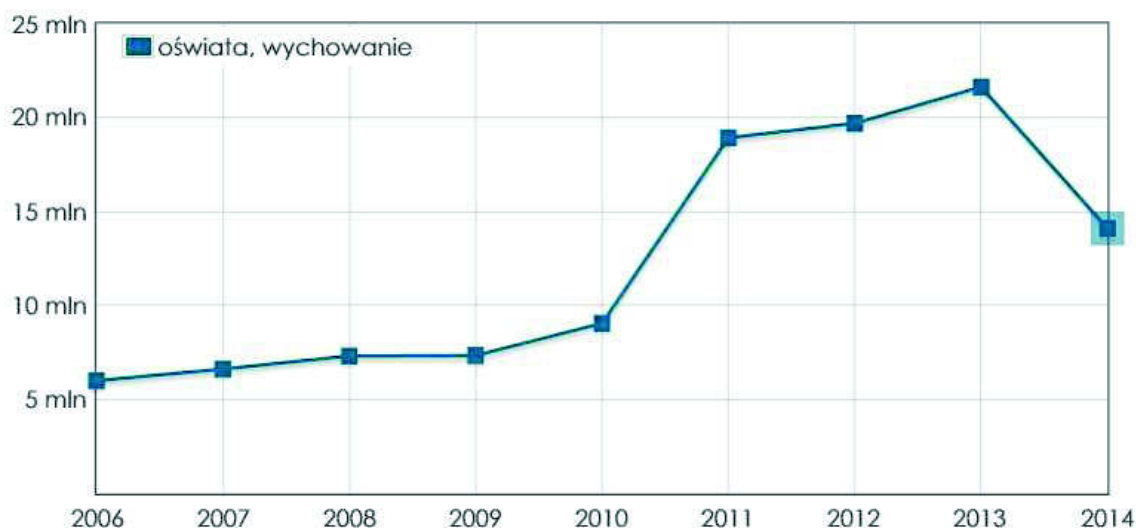
Wysokość środków finansowych, wydatkowanych na realizację zadań oświatowych, wynosiła:

- 2011 r. – 18 926 880 zł
- 2012 r. – 19 690 418 zł
- 2013 r. – 21 628 956 zł
- 2014 r. – 14 102 267 zł

Źródło: Sprawozdania z wykonania budżetu Gminy Dobra za lata 2011-2014.

Wyk. 5. Wydatki w budżecie gminy Dobra na oświatę i wychowanie w latach 2006-2014.

Budżet gminy

Źródło: naszakasa.org.pl

Powyższe środki finansowe uwzględniają wydatki na szkoły podstawowe, gimnazjum, przedszkola, dowóz uczniów do szkół oraz koszty zespołów ekonomiczno-administracyjnych szkół. W ramach tych środków zostały również uwzględnione koszty związane z dofinansowaniem kształcenia nauczycieli. Konsekwencją stosowanego w gminie systemu doskonalenia i doksztalcania nauczycieli jest bardzo dobra struktura poziomu wykształcenia nauczycieli. Na cel ten gmina w latach 2011–2014 przeznaczyła następujące środki finansowe:

Tab. 18. Wydatki na doskonalenie zawodowe nauczycieli w latach 2011–2014

	Wydatki w 2011 r.	Wydatki w 2012 r.	Wydatki w 2013 r.	Wydatki w 2014 r.
PSP Bezrzecze	576	193	1 507	9 132
PSP Dobra	635	140	899	3 780
PSP Dołuje	108	0	0	0
PSP Mierzyn	2 344	1 425	1 205	5 921
PSP Rzędziny	2 234	450	120	2 630
PG Dołuje	132	0	0	1 290
Razem	6 030	2 208	3 731	22 753

Źródło: Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych Gminy Dobra w latach szkolnych 2011-2014.

8.3. Poziom nauczania

Osiągnięcia edukacyjne uczniów zależą od wielu czynników. W znacznym stopniu zależą od zdolności, aspiracji, ale także od poziomu nauczania i specyfiki środowiska lokalnego. Wskaźnikiem osiągniętych postępów i osiągnięć są m.in. sprawdziany zewnętrzne i wewnętrzne. Testy zewnętrzne są przeprowadzane przez Okręgową Komisję Egzaminacyjną.

Wyniki ze sprawdzianu przeprowadzonego w roku szkolnym 2011/2012 dla szkół podstawowych w gminie Dobra były następujące¹³:

– PSP Bezzrecze	– 26,76 punktów
– PSP Dobra	– 23,36 punktów
– PSP Mierzyn	– 24,00 punktów
– PSP Rzędziny	– 15,44 punktów
– PSP Dołuje	– 19,29 punktów.

Jak wynika z powyższej punktacji, najwyższą wartość punktów osiągnęła szkoła w Bezzreczu, a najniższą liczbę punktów uzyskała szkoła w Rzędzinach.

Z raportu Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej wynika, że gmina Dobra w porównaniu z innymi gminami powiatu polickiego osiągnęła stosunkowo dobre wyniki. Wynik niski osiągnęło 20,4% uczniów, wynik średni 60,2%, a wynik wysoki 19,4% uczniów. Wyniki te dały gminie drugie miejsce w powiecie i wyższe niż średnia krajowa w grupie uczniów osiągających najlepsze wyniki w nauce.

Natomiast w roku szkolnym 2012/2013 zostały osiągnięte następujące wyniki:

– PSP Bezzrecze	– 26,43 punktów
– PSP Dobra	– 27,16 punktów
– PSP Mierzyn	– 23,75 punktów
– PSP Rzędziny	– 20,30 punktów
– PSP Dołuje	– 19,38 punktów.

Powyższe dane wskazują, że poprawiły się osiągnięte wyniki w szkołach w Dobrej i Rzędzinach. Z raportu Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej za rok 2013 wynika, że wynik niski osiągnęło 20,2% uczniów, wynik średni – 51,3% uczniów, a wynik wysoki uzyskało 28,6% uczniów. To kolejny rok, w którym gmina odnotowała wyższy niż średnia krajowa procent uczniów z wynikiem wysokim.

W roku szkolnym 2013/2014 osiągnięte zostały przedstawione niżej wyniki:

– PSP Bezzrecze	– 25,29 punktów
– PSP Dobra	– 25,31 punktów
– PSP Mierzyn	– 26,13 punktów
– PSP Rzędziny	– 25,25 punktów
– PSP Dołuje	– 25,27 punktów.

Z raportu Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej za rok 2014 wynika, że wynik niski osiągnęło 22,9%, wynik średni – 57,3%, a wynik wysoki 19,8% uczniów. W porównaniu z pozostałymi gminami powiatu polickiego, gmina Dobra uzyskała stosunkowo dobre rezultaty, np. drugie miejsce w powiecie pod względem liczby z wynikami wysokimi.

Wskaźnikiem osiągniętych wyników nauczania jest również egzamin przeprowadzany w ostatnim roku nauki w gimnazjum. Egzamin przeprowadzony w Publicznym Gimnazjum w Dołujach w roku szkolnym 2011/2012 dał następujące wyniki:

¹³ Źródło: Raport Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu.

Tab. 19. Wyniki egzaminów w PG Dołuje (rok szkolny 2011/2012)

	Część humanistyczna		Część matematyczno- przyrodnicza		Język obcy nowożytny	
	Test z zakresu historii i wiedzy o społeczeństwie	Test z zakresu języka polskiego	Test z zakresu przedmiotów przyrodniczych (biologia, chemia, fizyka, geografia)	Test z zakresu matematyki	Test z języka angielskiego (poziom podstawowy)	Test z języka angielskiego (poziom poszerzony)
PG Dołuje	52,79	49,76	44,07	38,90	44,90	22,59

Źródło: Raport Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej.

Pod względem osiągniętych wyników gimnazjum zajęło drugie miejsce w powiecie w części humanistycznej, trzecie miejsce w części matematyczno-przyrodniczej i czwarte miejsce w części język obcy nowożytny – był to najniższy wynik w powiecie polickim.

W roku szkolnym 2012/2013 wyniki prawie wszystkich (z wyjątkiem języka obcego w części rozszerzonej) części egzaminu gimnazjalnego uległy pogorszeniu i przedstawiały się następująco:

Tab. 20. Wyniki egzaminów w PG Dołuje (rok szkolny 2012/2013)

	Część humanistyczna		Część matematyczno- przyrodnicza		Język obcy nowożytny	
	Test z zakresu historii i wiedzy o społeczeństwie	Test z zakresu języka polskiego	Test z zakresu przedmiotów przyrodniczych (biologia, chemia, fizyka, geografia)	Test z zakresu matematyki	Test z języka angielskiego (poziom podstawowy)	Test z języka angielskiego (poziom poszerzony)
PG Dołuje	43,52	35,09	42,83	28,78	42,83	24,39

Źródło: Raport Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej.

Porównując osiągnięte wyniki w powiecie, Gimnazjum zajęło piąte miejsce w części humanistycznej, piąte miejsce w części matematyczno-przyrodniczej oraz piąte miejsce w części język obcy nowożytny. Były to najniższe wyniki w powiecie polickim.

W roku szkolnym 2013/2014 gimnazjum nadal zajmowało piąte miejsce w powiecie, a wyniki egzaminu gimnazjalnego przedstawiały się następująco:

Tab. 21. Wyniki egzaminów w PG Dołuje (rok szkolny 2013/2014)

	Część humanistyczna		Część matematyczno- przyrodnicza		Język obcy nowożytny	
	Test z zakresu historii i wiedzy o społeczeństwie	Test z zakresu języka polskiego	Test z zakresu przedmiotów przyrodniczych (biologia, chemia, fizyka, geografia)	Test z zakresu matematyki	Test z języka angielskiego (poziom podstawowy)	Test z języka angielskiego (poziom poszerzony)
PG Dołuje	45,64	45,54	41,28	27,92	40,39	18,39

8.4. Charakterystyka poszczególnych szkół w gminie

Publiczna Szkoła Podstawowa im. K. I. Gałczyńskiego w Dobrej

Do szkoły uczęszczają dzieci z następujących miejscowości: Dobra, Grzepnica, Płochocin i Sławoszewo. W szkole funkcjonowało 10 oddziałów. Ich liczebność była zróżnicowana. Najwięcej dzieci uczęszczało do klasy pierwszej oraz oddziału przedszkolnego.

Szkoła dysponuje 7 salami lekcyjnymi, w tym jedna z sal przystosowana jest do prowadzenia zajęć z wychowania fizycznego, pracownią komputerową wyposażoną w 9 stanowisk komputerowych. Nauka w szkole odbywała się w systemie dwu- i trzymianowym. Z uwagi na dynamiczny rozwój gminy istnieje pilna potrzeba rozbudowy bazy dydaktycznej szkoły. W szkole działa świetlica szkolna oraz świetlica środowiskowa, szkoła również dysponuje boiskami do gry w piłkę siatkową oraz piłkę nożną.

W roku szkolnym 2011/2012 szkoła zatrudniała ogółem 21 pracowników, w roku szkolnym 2012/2013 w szkole było zatrudnionych 25 osób, w 2013/2014 – 24 osoby. Szkoła realizowała zajęcia pozalekcyjne, adresowane do uczniów poszczególnych klas. Dla uczniów klasy pierwszej, mających problemy edukacyjne były to organizowane grupy wyrównawcze. Zajęcia wyrównawcze są również adresowane do uczniów klas II-VI i dotyczą one doskonalenia umiejętności z języka polskiego, matematyki. Wśród tej grupy uczniów realizowane były również zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, zajęcia teatralne, plastyczne.

W szkole miały miejsce zajęcia pozalekcyjne – np. zajęcia teatralne, plastyczne, koło historyczne, koło wokalne, zajęcia matematyczno-informatyczne. Uczniowie brali udział w licznych konkursach z języka polskiego, matematyki, historii, konkursach plastycznych, czytelniczych, sportowych, przyrodniczych. Konkursy te miały zasięg lokalny i ogólnopolski. Efektem udziału uczniów w tych konkursach były sukcesy w postaci zajmowania wysokich miejsc i uzyskiwania wyróżnień. Uczniowie szkół biorą również udział w zajęciach rekreacyjno-sportowych, reprezentując szkołę na turniejach gminnych i ogólnopolskich.

Nauczaniem indywidualnym było objętych dwóch uczniów, jeden z powodu zagrożenia niedostosowaniem społecznym, drugi z uwagi na zaburzenia emocjonalne. Jeden uczeń z powodu upośledzenia umysłowego był objęty kształceniem specjalnym. U pięciu uczniów stwierdzono dysleksję.

Sytuacja zdrowotna uczniów była monitorowana przez pielęgniarkę szkolną. Spora grupa uczniów posiadała wady wymowy. Uczniów tych szkoła objęła pomocą logopedyczną.

Kilkoro uczniów przejawiało zachowania niezgodne z normami społecznymi, np. używało wulgaryzmów, ignorowało polecenia nauczycieli, wagarowało. Jeden uczeń miał orzeczenie poradni niedostosowania społecznego, jeden uczeń był zagrożony niedostosowaniem społecznym. Zachowania takie szkoła na bieżąco monitorowała. Na terenie szkoły nie odnotowano eksperymentowania z używkami.

Publiczna Szkoła Podstawowa w Bezzreczu

Szkoła swoim obwodem obejmuje Bezzrecze i Wołczkowo. W szkole funkcjonowało 12 oddziałów, najbardziej liczną klasą były klasy pierwsze (47 uczniów). 58 uczniów szkoły dowożono z racji na odległe miejsce zamieszkania.

Szkoła zatrudniała 34 osób, w roku szkolnym 2012/2013 – 30 osób, w 2013/2014 – 36 osób. Szkoła dysponowała 13 salami lekcyjnymi, salą gimnastyczną, 2 pełnowymiarowymi boiskami

do siatkówki, pracownią komputerową wyposażoną w 13 stanowisk komputerowych, biblioteką wyposażoną w 5 komputerów, boiskami do gry w piłkę siatkową, boiskiem do piłki koszykowej. W szkole działała świetlica szkolna oraz świetlica środowiskowa.

W szkole realizowane były liczne zajęcia pozalekcyjne, adresowane do uczniów zdolnych oraz uczniów osiągających słabe wyniki w nauce – m.in. zajęcia wyrównawcze z języka polskiego, matematyki, języka angielskiego, edukacji wczesnoszkolnej. Uczniowie mieli również możliwość rozwijania swoich zainteresowań w kołach tematycznych: plastycznych, matematyczno-przyrodniczych, teatralnych, historycznych, sportowych. Swoje umiejętności i zainteresowania uczniowie prezentowali w olimpiadach oraz konkursach, osiągając wysokie lokaty.

Zdaniem przedstawicieli szkoły na jej terenie nie występowały zjawiska: wagarów, picia alkoholu, palenia papierosów. Przejawy niewłaściwego zachowania szkoła wyjaśniała na bieżąco. Jedna rodzina objęta była nadzorem kuratora sądowego, w trzech rodzinach prowadzona była procedura Niebieskiej Karty.

Sytuacja zdrowotna uczniów była monitorowana przez szkołę. Do szkoły uczęszczało czworo dzieci posiadających orzeczenie o niepełnosprawności oraz dwoje dzieci z orzeczeniem o upośledzeniu umysłowym w stopniu lekkim.

Nauka w szkole odbywała się w trybie dwuzmianowym, co ograniczało możliwość przyjmowania większej liczby dzieci.

Publiczna Szkoła Podstawowa w Mierzynie

Szkoła swoim obwodem obejmuje miejscowość Mierzyn. Uczniowie pobierają naukę w 12 oddziałach. W 2011/2012 roku zatrudniano 30 osób. W 2012/2013 roku zatrudnienie w szkole zwiększyło się, zwłaszcza w grupie nauczycieli pełnozatrudnionych i wynosiło 39 osób. Z kolei w roku 2013/2014 zatrudnionych było 51 osób.

W roku szkolnym 2011/2012 uczniowie pobierali naukę w dwóch budynkach. Oddział przedszkolny mieścił się w lokalu przy ulicy Weleckiej 5, a uczniowie klas I-VI uczyli się w budynku przy ulicy Weleckiej 30. Szkoła dysponowała 5 salami lekcyjnymi, pracownią komputerową wyposażoną w 9 stanowisk oraz salą przygotowaną do prowadzenia zajęć z wychowania fizycznego. Szkoła dysponowała świetlicą szkolną, boiskami do gry w piłkę siatkową oraz piłkę nożną. Nauka odbywała się w systemie dwuzmianowym. Baza lokalowa była niewystarczająca, w 2011 roku rozpoczęto budowę nowego budynku, do którego szkoła została obecnie przeniesiona.

W szkole podstawowej w Mierzynie uczniowie osiągający słabe wyniki w nauce uczestniczyli w przedmiotowych zajęciach wyrównawczych, zajęciach polisensorycznych, korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych, socjoterapeutycznych. Korzystali też z indywidualnych konsultacji nauczycielskich oraz pomocy koleżeńskiej. Uczniowie zdolni natomiast rozwijali swoje zainteresowania poprzez uczestnictwo w różnego typu zajęciach dodatkowych, takich jak: koło taneczno-choreograficzne, „Mały miłośnik przyrody”, koło dziennikarskie, koło plastyczne, zajęcia z języka angielskiego dla uczniów zdolnych, Szkolny Klub Sportowy, „Uwierz w siebie”, koło misyjne, „Spotkanie z Bratkiem”, „Mały ratownik”, Klubik „Mądra główka”, Szkolne Koło Edukacji Morskiej, SKTK „Łaziki”, koło przyrodnicze „Laboratorium”, zajęcia muzyczne, zajęcia teatralne, „Młody informatyk”, English Club. Uczniowie korzystają również z szerokiej oferty zajęć komercyjnych, to jest zajęć tanecznych, sportowych (piłka nożna, karate, tenis), zajęć językowych (angielski, niemiecki). Uczniowie odnieśli wiele sukcesów, uczestnicząc w konkursach ogólnopolskich oraz wojewódzkich.

Spora grupa uczniów posiadała różnego rodzaju deficyty: zdrowotne, rozwojowe, społeczne. W roku szkolnym 2011/2012 stwierdzono u 49 uczniów deficyty i dysfunkcje (na podstawie opinii lub

orzeczeń PPP) oraz u 85 uczniów problemy szkolne. Łącznie pomocą psychologiczno-pedagogiczną objęto 134 uczniów. Spośród uczniów zdiagnozowanych w PPP, dwoje realizowało obowiązek szkolny w nauczaniu indywidualnym, dwoje uczniów objęto rewalidacją indywidualną, u dwanaścioro uczniów stwierdzono dysleksję lub ryzyko dysleksji, u trojga zdiagnozowano uzdolnienia kierunkowe, dwoje uczniów posiadało diagnozę o cechach nadpobudliwości psychoruchowej (ADHD), 26 uczniów z różnego typu deficytami i brakami wymagało pracy korekcyjno-kompensacyjnej, 20 uczniów z trudnościami w funkcjonowaniu społecznym włączono do udziału w zajęciach socjoterapeutycznych, 98 uczniów objęto terapią logopedyczną.

Według danych przedstawionych przez szkołę nie stwierdzono rażących przypadków niedostosowania społecznego, eksperymentowania z alkoholem, narkotykami, „dopalaczami”, palenia papierosów. Szczególnego wsparcia wymagają uczniowie z rodzin ubogich (38 uczniów), z rodzin czasowo zdeorganizowanych ze względu na wyjazdy migracyjne rodziców (5 uczniów), zagrożonych patologią (23 uczniów) oraz niedostosowaniem społecznym (7 uczniów).

Do najczęstszych problemów zdrowotnych uczniów należały: uszkodzenia narządu ruchu, alergia, astma, zaburzenia w rozwoju somatycznym.

Publiczna Szkoła Podstawowa w Rzędzinach

Szkoła obejmuje następujący obwód: Buk, Łęgi, Rzędziny, Stolec. Jest to najmniejsza szkoła pod względem liczby uczniów, oddziały w szkole (jest ich siedem), były mało liczne. Najmniejszym oddziałem był oddział IV (8 uczniów). Z uwagi na oddalenie miejsca zamieszkania, 60 uczniów było do szkoły dowożonych.

W szkole zatrudnionych było 18 osób w 2011/2012, a w roku szkolnym 2012/2013 23 osoby. Szkoła dysponuje 7 salami lekcyjnymi, pracownią komputerową (11 stanowisk), biblioteką, świetlicą szkolną. Jedna z sal przystosowana jest do prowadzenia zajęć z wychowania fizycznego, przy szkole jest też boisko do koszykówki.

W szkole były realizowane zajęcia pozalekcyjne adresowane do uczniów osiągających słabe wyniki w nauce: zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne, rewalidacyjne, rozwijające kompetencje matematyczne. Szkoła realizowała również zajęcia adresowane do uczniów zdolnych, rozwijające uzdolnienia plastyczne i artystyczne. Uczniowie szkoły brali także udział w zajęciach rekreacyjno-turystycznych.

Zespół Szkół w Dołujach

W Zespole Szkół w Dołujach funkcjonuje Publiczna Szkoła Podstawowa w Dołujach, która obejmuje miejscowości: Dołuje, Kościno, Lubieszyn, Redlica, Skarbimierzycy i Wąwelnica. Szkoła dysponuje 9 oddziałami.

W ramach Zespołu Szkół funkcjonuje też Publiczne Gimnazjum w Dołujach, którego obwód obejmuje granice gminy Dobra Zespół Szkół w Dołujach zatrudniał 53 osoby w roku szkolnym 2011/2013; w roku szkolnym 2012/2013 oraz 2013/2014 zatrudnienie wynosiło już tylko 38 osób.

Uczniowie Zespołu Szkół uczyli się w pięciu budynkach (na terenie Dołuj i Skarbimierzycy). W Zespole Szkół były realizowane zajęcia wyrównawcze dla uczniów osiągających słabe wyniki w nauce oraz zajęcia specjalistyczne: kompensacyjno-korekcyjne, rewalidacyjne.

W szkole realizowano również zajęcia rozwijające zainteresowania uczniów, np. wokalne, taneczne, teatralne, językowe, sportowe.

Uczniowie z Zespołu Szkół nie przejawiali istotnych problemów zdrowotnych. W całym Zespole Szkół deficyty rozwojowe stwierdzono u 10 uczniów w roku szkolnym 2011/2012. Natomiast w roku

szkolnym 2012/2013 w Szkole Podstawowej 2 uczniów posiadało orzeczenia o niepełnosprawności z powodu chorób przewlekłych, u 8 uczniów zdiagnozowano deficyty rozwojowe, a 2 uczniów wymagało kształcenia specjalnego.

Natomiast w Gimnazjum najczęstszymi problemami zdrowotnymi uczniów były: deficyty rozwojowe, niepełnosprawność, 5 uczniów wymagało kształcenia specjalnego. W gimnazjum występowały problemy z zakresu niedostosowania społecznego: palenie papierosów, eksperymentowanie z alkoholem oraz nierealizowanie obowiązku szkolnego.

8.5. Instytucje przedszkolne (publiczne oraz prywatne)

Na terenie gminy Dobra brak jest publicznych przedszkoli, utworzone zostały natomiast punkty przedszkolne, wchodzące w struktury szkół podstawowych oraz przedszkola niepubliczne:

2011 r.

Punkty przedszkolne publiczne:

- Punkt przedszkolny w Publicznej Szkole Podstawowej w Mierzynie (do 31.08.2011 r.)
- Punkt przedszkolny w Publicznej Szkole Podstawowej w Bezrzeczu
- Punkt przedszkolny w Publicznej Szkole Podstawowej w Dobrej (do 31.08.2011 r.)
- Punkt przedszkolny w Publicznej Szkole Podstawowej w Dołujach, w Zespole Szkół w Dołujach
- Punkt przedszkolny w Publicznej Szkole Podstawowej w Dołujach, w Zespole Szkół w Dołujach z siedzibą w Skarbimierzycach
- Punkt przedszkolny w Rzędzinach (do 31.11.2011 r.)

Punkty/przedszkola niepubliczne:

- Niepubliczny punkt przedszkolny Malinowa Edukacja
- Przedszkole Niepubliczne Bąbelek
- Niepubliczny punkt przedszkolny Tęczowa Chatka
- Niepubliczne przedszkole Mierzynkowo.

2012 r.

Punkty przedszkolne publiczne:

- Punkt przedszkolny w Publicznej Szkole Podstawowej w Bezrzeczu
- Punkt przedszkolny w Publicznej Szkole Podstawowej w Dołujach, w Zespole Szkół w Dołujach
- Punkt przedszkolny w Publicznej Szkole Podstawowej w Dołujach, w Zespole Szkół w Dołujach z siedzibą w Skarbimierzycach (do 31.08.2012 r.)

Punkty/przedszkola niepubliczne:

- Niepubliczny punkt przedszkolny Akademii Twórczej Edukacji Pszczółka
- Niepubliczny punkt przedszkolny Malinowa Edukacja
- Przedszkole Niepubliczne Bąbelek
- Niepubliczny punkt przedszkolny Tęczowa Chatka
- Niepubliczne przedszkole Mierzynkowo.

2013 r.

Punkty przedszkolne publiczne:

- Punkt przedszkolny w Publicznej Szkole Podstawowej w Bezzreczu, którego obwód obejmuje granice gminy Dobra,
- Punkt przedszkolny w Publicznej Szkole Podstawowej w Dołujach w Zespole Szkół w Dołujach, z siedzibą w Dołujach, którego obwód obejmuje granice gminy Dobra.

Punkty/przedszkola niepubliczne:

- Niepubliczne przedszkole Mierzynkowo
- Niepubliczny punkt przedszkolny Malinowa Edukacja
- Przedszkole Niepubliczne Bąbelek
- Niepubliczny punkt przedszkolny Akademii Twórczej Edukacji Pszczółka
- Niepubliczny punkt przedszkolny Tęczowa Chatka
- Przedszkole niepubliczne Kraina Uśmiechu.

W 2013 roku do przedszkoli (punktów) publicznych i niepublicznych uczęszczało 196 dzieci. Na terenie gminy w latach 2011–2013 nie funkcjonowały publiczne oraz niepubliczne żłobki i kluby dziecięce.

2014 r.

Punkty przedszkolne publiczne:

- Punkt przedszkolny w Publicznej Szkole Podstawowej w Bezzreczu
- Punkt przedszkolny w Publicznej Szkole Podstawowej w Dołujach w Zespole Szkół w Dołujach
- Punkt przedszkolny w Publicznej Szkole Podstawowej im. Przyjaciół Dzieci w Mierzynie – od 29.09.2014

Punkty/przedszkola niepubliczne:

- Niepubliczne przedszkole Mierzynkowo
- Przedszkole Niepubliczne Bąbelek
- Niepubliczny punkt przedszkolny Malinowa Edukacja
- Niepubliczny punkt przedszkolny Akademii Twórczej Edukacji Pszczółka
- Niepubliczny punkt przedszkolny Montessori
- Przedszkole niepubliczne Kraina Uśmiechu.

W 2014 roku do przedszkoli publicznych i niepublicznych uczęszczało 265 dzieci.

Tab. 21. Wydatki gminy na opiekę przedszkolną w latach 2011–2014

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014
Przedszkola przy szkołach podstawowych	452 195	556 322	675 759	773 789
Punkty przedszkolne przy PSP	368 084	431 385	356 680	1 290 626
Wydatki na dotacje stanowiące dofinansowanie kosztów pobytu dzieci z gminy w przedszkolach w Szczecinie i w Kołbaskowie oraz przedszkolach niepublicznych na terenie gminy Dobra	1 135 646	1 486 733	1 951 978	1 982 742

Źródło: Sprawozdanie z wykonania budżetu gminy Dobra za lata 2013-2014.

8.6. Stan realizacji zadań oświatowych gminy na rzecz uczniów i szkół

W latach 2011-2014 zrealizowano szereg zadań, wynikających z ustawowych obowiązków gminy. W ramach tych zadań gmina dowoziła i refundowała wydatki związane z dowożeniem do szkół uczniów niepełnosprawnych oraz zamieszkałych w znacznym oddaleniu od szkół. Z tej formy pomocy skorzystała następująca grupa uczniów:

Tab. 22. Dowóz uczniów w latach 2011-2014

	1.09–31.12.2011 r	1.01– 31.08.2012 r.	1.09.2012 r.- 31.12.2013 r.	1.01.– 31.08.2013 r.	1.01– 31.08.2014
Niepełnosprawni	16	18	19	19	17
Zamieszkujący w znacznym oddaleniu od szkoły	269	269	281	281	285
Razem uczniowie dowożeni	285	286	300	300	302

Źródło: Dane Zespołu Ekonomiczno-Administracyjnego Szkół w Dobrej.

Inną formą pomocy było wsparcie uczniów w formie stypendiów szkolnych i zasiłków szkolnych. Z tej formy wsparcia korzystali uczniowie szkół podstawowych, gimnazjum, a także szkół ponadgimnazjalnych, zamieszkali na terenie Dobrej. W sumie dofinansowanie takie otrzymało 73 uczniów na kwotę 38 899 zł. Na powyższe zadania gmina otrzymała dotację celową z budżetu państwa w kwocie 33 980 zł.

3. MIESZKAŃCY DOBREJ O WŁASNEJ GMINIE I O PROBLEMACH SPOŁECZNYCH

3.1. Charakterystyka badanej zbiorowości

Ponieważ nie wszystkie zjawiska o charakterze problemowym uwzględniane są przez instytucje gromadzące dane, zasadne jest przeprowadzenie badań o reprezentatywnym charakterze wśród mieszkańców gminy. Perspektywa instytucji zajmujących się pomocą społeczną lub innych ekspertów może bowiem w sposób znaczący różnić się od perspektywy mieszkańców. Ze względu na cel przeprowadzenia badań, którym jest sporządzenie strategii rozwiązywania problemów społecznych, istotne było, aby mieszkańcy mieli możliwość wyrażenia własnej opinii na temat zjawisk problemowych w gminie.

Badania PAPI w oparciu o standaryzowane kwestionariusze wywiadu zrealizowano w czerwcu, lipcu i sierpniu 2014 roku w 16 miejscowościach gminy Dobra (Bezrzecze, Buk, Dobra, Dołuje, Grzeczka, Koślino, Lubieszyn, Łęgi, Mierzyn, Redlica, Rzędziny, Skarbimierz, Sławoszewo, Stolec, Wąwelnica, Wołczkowo). Dobór próby do badań miał charakter trzystopniowy, na pierwszym stopniu uwzględniono proporcjonalny udział wielkości badanych miejscowości w ogólnej liczbie mieszkańców gminy, następnie w miejscowościach losowano punkty startowe, od których zaczynali pracę ankieterzy. Na trzecim stopniu posługiwano się doborem kwotowym, (kryterium płci i wieku), uwzględniającym udział poszczególnych kategorii w liczbie mieszkańców badanej miejscowości. Badania przeprowadzono na próbie 353 mieszkańców.

Zgodnie z założonymi kryteriami doboru próby, 47,3% przebadanych stanowili mężczyźni, a 52,7% kobiety. Przeciętny respondent¹⁴ miał 44 lata, posiadał 3 osobowe gospodarstwo domowe

¹⁴ Wartości mediany.

jedną osobą poniżej 16 roku życia. Zmiany demograficzne w populacji generalnej widoczne są także w próbie, w większości badani zamieszkują od niedawna na terenie gminy: ponad połowa powyżej roku, ale krócej niż dziesięć lat, ponad 30% powyżej dziesięciu lat a 12,2% deklaruje zamieszkanie w tej gminie od urodzenia.

Tab. 23. Czas zamieszkania w gminie

	n	%
Krócej niż rok [także z przerwami]	13	3,7%
Powyżej roku, ale krócej niż dziesięć lat [także z przerwami]	180	51,0%
Powyżej dziesięciu lat [ale nie od urodzenia]	111	31,4%
Od urodzenia	43	12,2%
Brak odpowiedzi	6	1,7%
Razem	353	100,0

Źródło: badania własne w gminie Dobra, N=353

Ponad połowa respondentów (52,4%) pracuje w pełnym wymiarze czasu, 8,5 % pracuje w niepełnym wymiarze lub wykonuje prace dorywcze. Pozostali badani to niepracujący: emeryci i renciści (16,2%), bezrobotni i poszukujący pracy (4,6%), zajmujący się domem (4,6%) lub niepracujący z innych powodów (takich np. jak urlop w pracy lub urlop wychowawczy (4,0%). Głównym miejscem pracy badanych jest Szczecin: odpowiedź taką podało 38,2% pracujących, następne w kolejności miejscowości pracy to Mierzyn i Dobra (wskazania po 4%). Pracujący (niezależnie od formy zatrudnienia) deklarują stałe podnoszenie własnych kwalifikacji: 59,3% wskazuje na swoje uczestnictwo w aktywności związanej z podnoszeniem kwalifikacji zawodowych lub innych umiejętności związanych z rynkiem pracy w ciągu ostatnich dwóch lat.

Badani bezrobotni pytani byli o długość pozostawania bez pracy w ciągu ostatnich dwóch lat: średnia odpowiedzi na to pytanie wyniosła 7,41. Mimo, że sami bezrobotni stanowili w próbie niewielki odsetek badanych, to jednak 18,0% ankietowanych wskazywało, że w ich gospodarstwie domowym jest jakaś osoba bez pracy. Co bardzo znaczące, 18,2% wskazywało, że w ich gospodarstwie jest co najmniej jedna osoba, która wyjechała do pracy za granicę w ciągu ostatniego roku.

Przedmiotem badania była także sytuacja materialna gospodarstw domowych (a nie tylko samych respondentów). Głównymi źródłami (dodajmy: wysokiego) dochodu badanych gospodarstw domowych jest praca zawodowa i własna działalność gospodarcza. Dochody z działalności gospodarczej własnej firmy deklaruje blisko 40% respondentów, dla ponad 80% źródłem dochodu jest praca (procenty nie sumują się do stu, ponieważ można było wskazać więcej niż jedną odpowiedź: zdarzało się stosunkowo często że np. praca zawodowa łączona jest z posiadaniem uprawnień rentowych lub prowadzeniem własnej działalności gospodarczej).

Tab. 24. Ocena sytuacji materialnej gospodarstwa domowego

	n ważnych	%
Zdecydowanie zła	7	2,0%
Raczej zła	12	3,5%
Ani dobra, ani zła	93	27,2%
Raczej dobra	155	45,3%
Bardzo dobra	75	21,9%
Razem	342	100,0%

Źródło: badania własne w gminie Dobra, N=353

Z badań wyłania się obraz mieszkańców zadowolonych ze swojej sytuacji materialnej, chociaż istnieją w badanej populacji bardzo znaczące zróżnicowania ekonomiczne. Generalnie w badanej próbie dominują osoby opisujące swoją sytuację materialną jako „raczej dobrą” (45,3%) lub jako „bardzo dobrą” (21,9%). Odpowiedzi na pytanie o dochód netto gospodarstwa domowego mimo wysokiej średniej¹⁵ (7057,65 zł) i mediany (5000,00 zł) wskazują na duże zróżnicowanie badanej populacji: odchylenie standardowe wyniosło 6519,49 zł, a więc kwota do dyspozycji w badanych gospodarstwach domowych różniła się średnio od uzyskanej średniej o blisko 6,5 tysiąca złotych. W próbie znalazły się bowiem gospodarstwa z deklarowaną kwotą dochodu do miesięcznej dyspozycji w wysokości 1500, jak i 70 000 złotych. W przeliczeniu na osoby w badanych gospodarstwach domowych średni dochód netto na osobę wyniósł nieznacznie ponad 2500 złotych – także i tutaj widoczne są bardzo duże dysproporcje.

3.2. Opinie na temat problemów społecznych i sposobów ich rozwiązywania w gminie Dobra

Zwrócenie się do mieszkańców o wymienienie zjawisk najbardziej dla nich uciążliwych w sferze społecznej wiąże się z tzw. widzialnością problemu społecznego. Mieszkańcy proszeni o wskazanie problemów społecznych w ich miejscowości zwykle odnoszą się do zjawisk najbardziej widocznych w przestrzeni publicznej lub takich, które są przedmiotem lokalnych dyskusji czy publicznej debaty. Wykorzystanie w kwestionariuszu stopniowania występujących problemów jest jednym ze sposobów ominięcia tych zniekształceń.

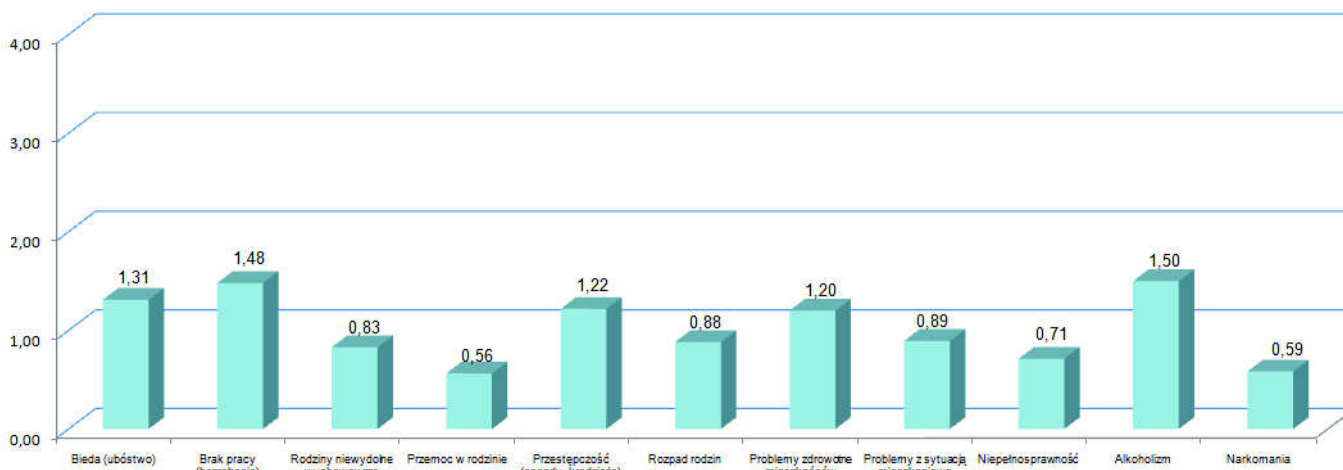
Badani proszeni byli o wskazanie (na skali od 0 do 4) stopnia występowania wymienionych w kwestionariuszu problemów społecznych. Brak pracy (1,48) i alkoholizm (1,50) to problemy społeczne, które w największym natężeniu występują na terenie gminy w ocenie badanych. Najwyższe wskaźniki natężenia wystąpiły w odniesieniu do alkoholizmu: 9,9% badanych oceniających ten problem społeczny wskazało na najwyższą pozycję na skali (bardzo częste występowanie zjawiska). Co istotne wszystkie z wymienionych problemów zostały ocenione na poziomie bardzo niskim: zarówno mediany jak i średnie ocen nie przekraczały wartości środkowej (2) na skali. Można zatem powiedzieć, że w ocenie zdecydowanej większości mieszkańców, „klasyczne” problemy społeczne występują na terenie całej gminy w niewielkim natężeniu.

¹⁵ Należy pamiętać, że średnia jest miarą rozproszenia stosunkowo mało odporną na duże zróżnicowania i wartości skrajne, co oznacza że obraz prezentowany przez średnią nie oddaje wielkości typowej, przeciętnej.

Wyk. 6. Natężenie występowania problemów społecznych w gminie Dobra w ocenie badanych mieszkańców

Proszę powiedzieć, jak często wymienione poniżej problemy dotyczą osób w państwie Gminie

(0 oznacza, że problem praktycznie nie występuje, 1 – rzadko, 4 – bardzo często)

Źródło: badania własne w gminie Dobra, N=353

Ponieważ wskazane wyżej charakterystyki dotyczą całej gminy, a nie tylko zamieszkiwanej przez badanych miejscowości, prezentują zatem uogólniony społeczny obraz całego obszaru i zawierają także oceny zjawisk występujących w innych obszarach z terenu Dobrej. Aby uzyskać pełniejszy obraz zróżnicowania problemów społecznych, respondenci proszeni byli o wskazanie obecności wymienionych w kwestionariuszu problemów społecznych – nie tyle w gminie, co w ich własnej miejscowości. W tej wersji pytania badani nie posługiwali się skalą, ale wskazywali jedynie na występowanie określonego problemu

Tab. 25. Występowanie problemów społecznych w miejscowości zamieszkiwania

	problem występuje w mojej miejscowości	nie występuje
Bieda (ubóstwo)	62,7%	37,3%
Alkoholizm	50,6%	49,4%
Przestępczość (napady, kradzieże)	48,6%	51,4%
Problemy zdrowotne mieszkańców	46,9%	53,1%
Brak pracy (bezrobocie)	46,1%	53,9%
Rodziny niewydolne wychowawczo	32,5%	67,5%
Niepełnosprawność	31,7%	68,3%
Problemy z sytuacją mieszkaniową (brak lokali socjalnych, niski standard mieszkań)	26,6%	73,4%
Narkomania	21,7%	78,3%
Przemoc w rodzinie	21,6%	78,4%
Inne	9,7%	90,3%

Źródło: badania własne w gminie Dobra, N=353

O ile badani oceniali całą gminę jako obszar w którym problemy społeczne nie są powszechne, znacznie gorzej oceniali pod tym względem własną miejscowość. Najbardziej pojawiające się odpowiedzi dotyczyły narkomanii (21,7%) i przemocy w rodzinie (21,6%) – ale i tak występują one w miejscowości 1/5 badanych. Najwięcej wskazań odnosiło się do ubóstwa: 62,7% respondentów wskazuje, że ten problem występuje w ich miejscowości oraz alkoholizmu (50,6%). Stosunkowo duży jest także odsetek wskazujących na problemy przestępczości przeciwko mieniu, zdrowiu i życiu: ich występowanie w miejscowości zamieszkania potwierdza 46,1% badanych. Wyniki te są o tyle zaskakujące, że zwykle w analogicznych badaniach gorsze oceny dotyczące bezpieczeństwa czy jakości życia przypisywane są dalszym miejscowościom lub dzielnicom, natomiast miejscowość (dzielnica) zamieszkania otrzymywała oceny wyższe. Mieszkańcy gminy Dobrej są wyjątkowo pesymistyczni w ocenach własnej miejscowości, jednocześnie lepiej oceniając całą gminę, co z jest wskaźnikiem istnienia przekonania, że gmina jako całość jest bardzo zróżnicowana i istnieją w niej miejsca, wolne od problemów społecznych. Zjawiska problemowe wymienione w tym pytaniu należy zatem ocenić jako „często występujące w gminie, ale o niskim natężeniu”.

Istotnym uzupełnieniem otrzymanych w tym pytaniu odpowiedzi było pytanie otwarte, odnoszące się do rozbudowanych charakterystyk problemów społecznych nie występujących w kwestionariuszu i zgłaszanych samodzielnie przez respondentów. W takiej sytuacji respondenci odnoszą się do problemów, które nie dotyczą wprost sfery społecznej, a częściej infrastruktury, transportu, bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania itd.

Zdecydowana większość wskazywanych problemów (blisko 80%) dotyczyła spraw komunikacji, transportu i infrastruktury drogowej, oddziałujących na bezpieczeństwo mieszkańców: stanu dróg ("zła jakość dróg", "ślepe drogi", "brak przejezdnych dróg", „dziurawe drogi”), zbyt szybkiego i intensywnego ruchu samochodowego w miejscowości zamieszkania ("brakuje fotoradaru", "za mało progów zwalniających", "hałas pod domami"), niewystarczającej sieci transportu zbiorowego¹⁶ ("za rzadko autobus do Szczecina", "74 za rzadko jeździ", "wydłużyć 89 do Zeusa", „brak nocnych autobusów”) oraz jakości (braku) chodników („nie da się przejść”, „za mało przejść dla pieszych”), braku oświetlenia/latarni drogowych. Co istotne, problemy dotyczące jakości życia częściej sygnalizowali mieszkańcy lepiej sytuowani, mieszkający głównie na terenie Mierzyna, Bezrzecza, Dobrej. Respondenci deklarujący niższe dochody, częściej poprzestawali na wskazaniu „klasycznych” problemów społecznych.

W dalszej w kolejności wskazywano na kwestie bezpośrednio związane z polityką społeczną gminy: były to problemy z dostępnością do opieki żłobkowej i przedszkolnej („potrzeba żłobka” "więcej przedszkoli"), braku ofert czasu wolnego dla dzieci i młodzieży ("brak klubu dla dzieci", "brak zajęć dla młodzieży").

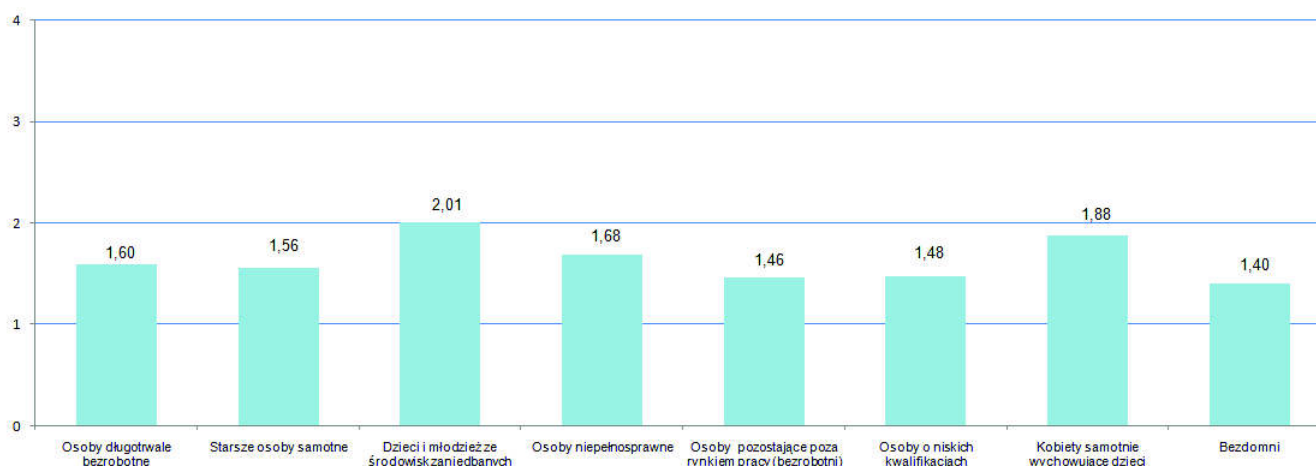
Badaniu podlegały także opinie na temat sytuacji wybranych kategorii mieszkańców gminy Dobra zmagających się z problemami społecznymi. W tym celu posłużono się pytaniem otwartym („Niekture z grup mieszkańców mają szczególnie trudną sytuację i częściej niż inni borykają się z problemami. Proszę powiedzieć, która z grup/kategorii mieszkańców gminy ma najtrudniejszą sytuację?”), umożliwiającym bardziej rozbudowane wypowiedzi. Najczęściej wymieniane (w kolejności malejącej) kategorie mieszkańców gminy, których sytuacja jest szczególnie trudna to osoby bezrobotne, osoby ubogie, osoby uzależnione od alkoholu, byli pracownicy PGR-u, samotne

¹⁶ Dotyczące tych postulatów porozumienie między Gminą Dobra a Gminą Szczecin w sprawie wprowadzenia autobusów szczecińskiej komunikacji do obsługi wszystkich miejscowości na terenie Gminy Dobra zawarto 18 września 2014 – już po okresie zbierania danych.

osoby starsze, rodziny wielodzietne, samotne matki, bezdomni, młodzież rozpoczynająca pracę. Niektóre z odpowiedzi sugerowały trudną sytuację mieszkańców całych miejscowości – dotyczyło to zwłaszcza obszarów byłych Państwowych Gospodarstw Rolnych. Badani bardzo często wymieniali problemy społecznie jako współwystępujące (np. „biedni, bezrobotni alkoholicy”, „starsze osoby z biednych wiosek”).

Wyk. 7. Ocena istniejących form pomocy społecznej kierowanych do poszczególnych kategorii mieszkańców gminy Dobra

Proszę powiedzieć, jak ocenia Pani/Pan istniejące w Gminie formy pomocy wymienionym kategoriom mieszkańców:
(0 – całkowity brak pomocy, 4 – pełne wsparcie)

Źródło: badania własne w gminie Dobra, N=353

Respondenci odpowiadali także na pytania dotyczące oceny istniejących form pomocy społecznej wybranym kategoriom mieszkańców, posługując się skalą od 0 (całkowity brak pomocy) do 4 (pełne wsparcie). Respondenci wskazywali na niedostatki pomocy dla osób bezdomnych (średnia ocena 1,40), samotnych osób starszych (1,56) oraz bezrobotnych (1,60). Najwyżej ocenione zostało wsparcie dla dzieci i młodzieży ze środowisk zaniedbanych (2,01), jednak nawet te oceny wskazują na niedostatki pomocy dla tej kategorii mieszkańców. Teza ta znalazła swoje potwierdzenie w odpowiedziach na pytanie o te obszary polityki społecznej gminy, które wymagają pilnej naprawy¹⁷. Według 60,7% badanych właśnie oferty czasu wolnego dla młodzieży są tym obszarem, który wymaga lepszych rozwiązań; w dalszej kolejności wskazywano na: pomoc dla bezrobotnych (56,1%), opiekę przedszkolną (51,8%) i żłobkową (49,6%), opiekę nad ludźmi starszymi (47,1%), dostępność do usług medycznych (45,0%) oraz oferty czasu wolnego dla ludzi starszych (44,6%). Zatem zdaniem badanych w kierunkach planowanej polityki społecznej w Dobrej należy przede wszystkim usprawnić ofertę dla młodzieży, dla osób bezrobotnych, dla rodziców z dziećmi (opieka przedszkolna i żłobkowa) oraz dla osób starszych. Stosunkowo najrzadziej wskazywano na konieczność podjęcia działań naprawczych związanych z systemem oświaty (37,9% wskazań).

¹⁷ Możliwe było wskazanie kilku (a nawet wszystkich) odpowiedzi.

Wyk. 8. Opinie na temat obszarów polityki społecznej w gminie wymagających naprawy

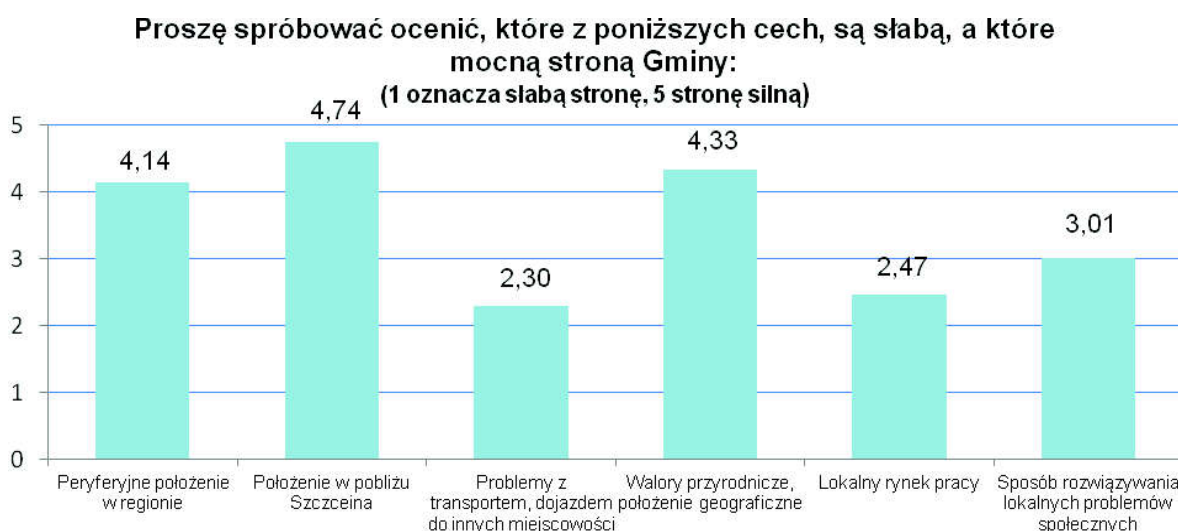

Źródło: badania własne w gminie Dobra, N=353

3.3. Gmina Dobra i jej mieszkańcy w opinii badanych

Mieszkańcy gminy dostrzegają, że jedną z cech charakterystycznych gminy jest jej rozwój przestrzenny i demograficzny: najistotniejszą (spośród wymienionych w kwestionariuszu) własności jest według badanych napływ „nowych” mieszkańców (średnia 2,74 na skali od 1 do 4), za występującą w najmniejszym natężeniu uznano natomiast migracje młodych do innych miejscowości (1,49). Istotną charakterystyką gminy występującą zdaniem badanych w większym natężeniu jest więź między mieszkańcami (średnia 2,19). W wypowiedziach swobodnych respondenci wskazywali jednak na enklawowy charakter więzi społecznych łączących mieszkańców, zróżnicowanych w obrębie całej gminy. W niektórych wypadkach poczucie wspólnoty deklarowano w obrębie zamieszkiwanej ulicy, lub całej, zwykle mniejszej miejscowości. Istotny dla tego poczucia jest także czas zamieszkiwania w gminie: osoby które krócej mieszkają w badanym obszarze (krócej niż rok oraz od roku do 10 lat) częściej wskazywali na istnienie silnych więzi pomiędzy mieszkańcami. Zatem to w ocenie dłużej mieszkających w gminie więzi społeczne łączące mieszkańców są niezbyt silne. Generalnie jednak respondenci nie mają poczucia istnienia znaczących podziałów społecznych i nierówności w gminie: średnia odpowiedzi na to pytanie wyniosła 1,59. Odpowiedzi na pytanie nie były w sposób istotny statystycznie związane ani z czasem zamieszkania w gminie, ani z dochodem gospodarstwa domowego w przeliczeniu na osobę. Stwierdzono natomiast związek z poziomem wykształcenia badanych: osoby ze średnim i wyższym wykształceniem częściej wskazywały na istniejące w gminie podziały społeczne.

Wyk. 9. Ocena słabych i mocnych stron gminy Dobra

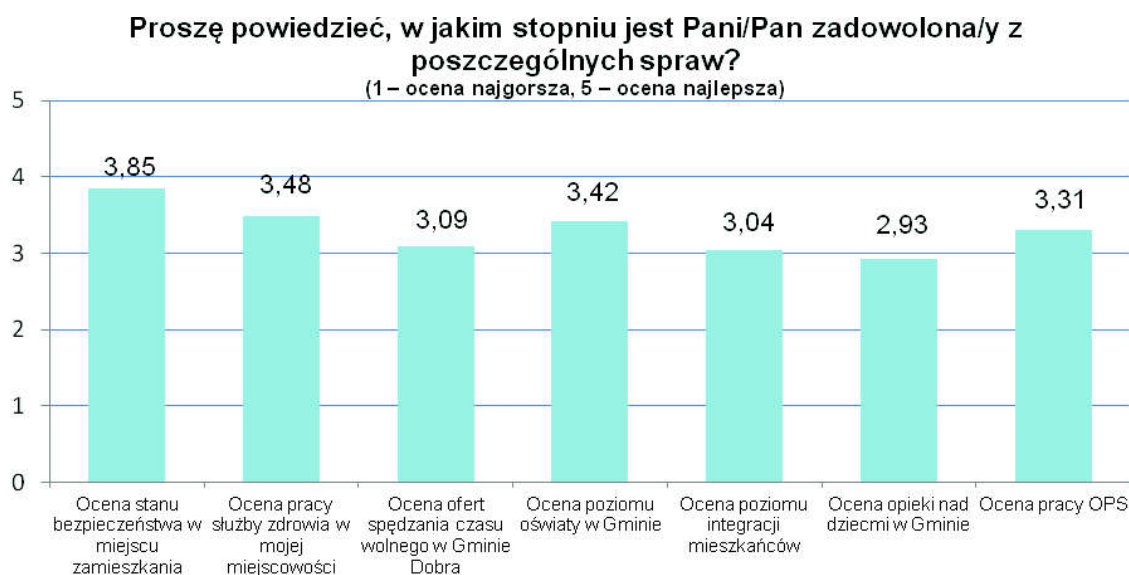

Źródło: badania własne w gminie Dobra, N=353

Badani wskazywali (posługując się skalą od 1 do 5), które z wymienionych w kwestionariuszu cech należy uznać za mocną, a które za słabą cechę gminy (zob. wyk. 9). Najwyższą średnią – co oznacza uznanie tej cechy za wyjątkowy atut gminy – jest położenie w pobliżu Szczecina (4,74). W dalszej kolejności silną stroną gminy Dobra są walory przyrodnicze, położenie geograficzne (4,33), oraz peryferyjne położenie w regionie (4,14). Najłabszą stroną gminy w ocenie badanych są kwestie transportu i dojazdu do innych miejscowości (2,30) oraz lokalnego rynku pracy (2,47). Gmina zatem w ocenie badanych łączy ze sobą zalety położenia w pobliżu dużego miasta oraz położenia w atrakcyjnym przyrodniczo obszarze, „na uboczu”. Ma to jednak swoje konsekwencje, takie jak problemy z dojazdem, czy trudności ze znalezieniem pracy „na miejscu”.

Respondenci proszeni byli także o wskazanie na „szkolnej” skali, swojego stopnia zadowolenia z funkcjonowania poszczególnych instytucji czy spraw społecznych w gminie. Praktycznie wszystkie oceny mieściły w przedziale pomiędzy trójką a czwórką: najwyższe średnie dotyczyły stanu bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania (3,85), oceny pracy służby zdrowia (3,48) oraz poziomu oświaty w gminie (3,52). Najniższe średnie otrzymano w odniesieniu do ocen instytucjonalnej opieki nad dziećmi (2,93).

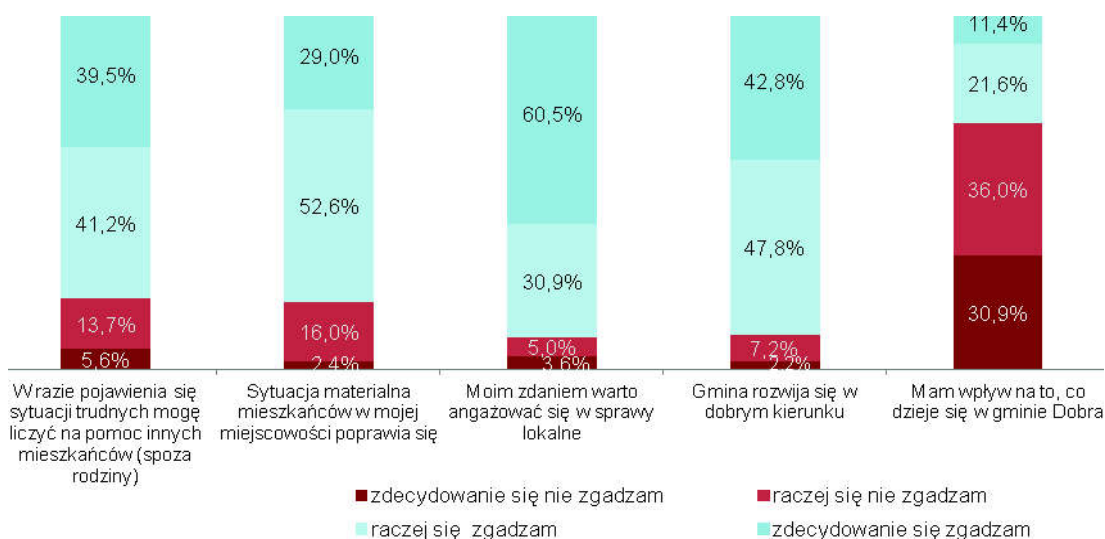
Wyk. 10. Stopień zadowolenia z poszczególnych sfer polityki społecznej w gminie

Źródło: badania własne w gminie Dobra, N=353

Ważnym sygnałem, dotyczącym obywatelskiego zaangażowania w sprawy gminy są odpowiedzi na pytanie o poczucie sprawstwa mieszkańców. Z twierdzeniem "mam wpływ na to, co dzieje się w gminie Dobra" zdecydowanie nie zgadza się 30,9% badanych, nie zgadza się natomiast 36,0%. Co istotne, czas zamieszkania w gminie nie jest związany w sposób istotny statystycznie z tą opinią na temat sytuacji w gminie. Zmienną mającą wpływ na poczucie wpływu na sprawy w gminie jest deklaracja posiadania sieci wsparcia społecznego, tj. wskazania w innym pytaniu, że w razie potrzeby mogą liczyć na pomoc innych mieszkańców spoza rodziny. A zatem wiara mieszkańców w rzeczywistą partycypację w życiu gminy zależy przede wszystkim od wysokiego poziomu uczestnictwa w poziomych społecznych relacjach w gminie.

Wyk. 11. Stopień zgodności z wybranymi twierdzeniami na temat sfery społecznej w gminie

Źródło: badania własne w gminie Dobra, N=353

W największym stopniu badani zgadzają się z twierdzeniami o dobrym kierunku rozwoju gminy (90,6% po zsumowaniu odpowiedzi „raczej się zgadzam” i „zdecydowanie się zgadzam”) oraz o potrzebie angażowania się w sprawy społeczności (91,4%, także po zsumowaniu). Badani dostrzegają zatem potrzebę uczestnictwa w życiu gminy (mimo stosunkowo niskiego poczucia wykorzystania tej potrzeby), można postawić tezę, że kapitał społeczny mieszkańców powinien być lepiej wykorzystywany. O istnieniu potencjału kapitału społecznego świadczą także wysokie odsetki osób twierdzących, że większości ludzi można ufać – 29,0% (67% twierdzi że w relacjach z innymi „ostrożności nigdy za wiele”); dla porównania, w badaniach ogólnopolskich Diagnoza Społeczna 2013 odsetek ten wyniósł 12,2 proc.

Tab. 26. Deklarowana aktywność społeczna badanych.

	Które z niżej wymienionych form aktywności podejmował/a Pani/Pan w zeszłym roku (2013)?							
	Udział w konsultacjach społecznych		Udział w pracach rad osiedli, parafii, rad rodziców		Działalność w klubie sportowym		Aktywna działalność w stowarzyszeniu/fundacji	
	n	%	n	%	n	%	n	%
tak	72	20,6	87	24,9	61	17,4	57	16,4
nie	278	79,4	263	75,1	289	82,6	291	83,6
Razem	350	100,0	350	100,0	350	100,0	348	100,0

Źródło: badania własne w gminie Dobra, N=353

własne w gminie Dobra, N=353

Mieszkańcy gminy opisywali także swoje formy aktywności społecznej: blisko 1/4 badanych deklaruowała udział w pracach rad osiedli, parafii, rad rodziców, 20,6% wskazuje na swój udział w konsultacjach społecznych w 2013 roku (były to także konsultacje w formie elektronicznie, m.in. Lokalnego Programu Rewitalizacji). Najbardziej deklarowaną formą aktywności jest działalność w stowarzyszeniu lub fundacji (16,4%).

4. PROBLEMY SPOŁECZNE GMINY W OPINII EKSPERTÓW

4.1. Cechy charakterystyczne gminy według ekspertów

Zmieniające się społeczeństwo, zmiany struktury społecznej, a także zróżnicowana zbiorowość mieszkańców – to najczęściej pojawiające się w wypowiedziach ekspertów charakterystyki gminy odnoszone do sfery społecznej.

W ciągu ostatnich lat liczba mieszkańców zwiększyła się wielokrotnie, z około 5 tys. do 24 tys. - szacunkowo, około 3-5 tys. mieszkańców jest nadal zameldowanych poza gminą. Dynamika zmian demograficznych jest efektem postrzegania gminy, głównie przez mieszkańców Szczecina, jako atrakcyjnego miejsca do życia.

(...) ludzie przybywali i budowali swoje gospodarstwa, swoje domy, ale teraz to już właściwie każda jedna miejscowość jest bardzo atrakcyjna dla tutaj mieszkańców Szczecina i nie tylko Szczecina, ale i okolic, bo to taki, taki fajny trend powstał, że pracuje się w mieście, tak, a wypoczywa się poza miastem.

Procesy urbanizacji powodują, że Dobra, która należy do najbardziej dynamicznie zaludniających się gmin w Polsce, ma ogromne szanse rozwoju (migrują głównie osoby młode i dobrze sytuowane) i wiele problemów do rozwiązania – infrastruktura gminy nie jest przygotowana do tak wysokiego tempa rozwoju demograficznego.

Wyrazem oczekiwań nowoosiedlających się mieszkańców w tym zakresie są następujące wypowiedzi respondentów:

(...) ci ludzie, którzy się tu sprowadzają oni chcą mieć wszystko to, co w mieście, plus spokój.

No i tak jeszcze trochę nas tutaj to męczy, właśnie ten brak tej infrastruktury. No nie oszukujmy się na terenie gminy nie mamy jej wystarczającej, w ogóle nie mamy żłobków, nie mamy wystarczającej ilości miejsc w przedszkolach. Szkoły, szkół średnich nie mamy.

Niekiedy potrzeby mieszkańców w zakresie infrastruktury (szczególnie dotyczące dróg, oświetlenia, zagospodarowania przestrzeni publicznej) określane są jako roszczeniowe:

większość to są ludzie, którzy tu się sprowadzili w ostatnich dziesięciu latach, to dla nich problemem to jest na brak ulic, brak chodników, brak oświetlenia, brak odwodnienia czy tam takich realizacji. Oni się w większości na tym skupiają i tego oczekują.

Zmianę charakteru gminy dobrze oddaje następująca opinia eksperta:

zmienia swoje oblicze, tak ja tutaj mówię o samej Dobrej, choćby tutaj ze względu na to, że właśnie tu się przekrój się zmienia i się rozwija ta miejscowość, to już jest taka, my ją traktujemy jako (...) podmiejską niż wiejską. Administracyjnie wiejska, ale już są ludzie z mentalnością taką wiejską...

W opinii respondentów część byłych mieszkańców Szczecina postrzega ofertę edukacyjną, kulturalną, sportową miasta jako zdecydowanie bardziej atrakcyjną, stąd niewielkie zainteresowanie propozycjami gminy w tym obszarze. Świadczy o tym następująca wypowiedź:

Jeszcze jest taka grupa ludzi, która uważa: „to nie wieś dla mojego dziecka jest, nie te produkty, które mu dajemy, czy na przykład zajęcia w Domu Kultury, u nas zajęcia w Pałacu Kultury są o wiele lepsze”, więc takimi kategoriami myślenie jeszcze.

W rezultacie, jak twierdzi respondent, „właściwie to staliśmy się sypialnią szczecińską”.

Z badań wyłania się obraz gminy zróżnicowanej ze względu na cechy społeczne mieszkańców. Eksperci wyodrębnili dwie kategorie społeczne: zasiedziały i napływowych mieszkańców. Ci ostatni charakteryzowani są jako osoby o wysokim statusie społecznym, zaradni życiowo:

struktura tego społeczeństwa jest troszeczkę inna, jest dużo osób wykształconych. Dużo osób prowadzących swoją własną działalność gospodarczą. Odsetek tych ludzi napływowych to są z reguły ludzie, no może nie powiem, że dobrze sytuowani, ale w dobrej sytuacji finansowej generalnie.

Odmiennie postrzegani są zasiedziali mieszkańcy, znaczną ich część stanowią byli pracownicy PGR-ów, których sytuacja życiowa bardzo pogorszyła się w okresie zmian systemowych na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych. Nie wszyscy odnaleźli się w nowej sytuacji na rynku pracy.

Charakterystyczne są następujące wypowiedzi badanych:

dało się odczuć szczególnie tam na filiach tą taką biedę i to takie zagubienie tych ludzi w tych czasach właśnie tych przemian, gdzie szukali pracy, im dalej od Szczecina tym gorzej.

No dzisiaj to widać jeszcze te gminy tam gdzie Buk, Rzędziny, Stolec tam trudniej. Nie mieli ludzie pracy, gdzieś tam dorabiali na tych straganach tam na Lubieszynie, chyba się też przemysłem jakimś zajmowali.

Niski status społeczny, poziom wykształcenia, niezaradność życiowa to najczęściej wskazywane cechy osób określanych jako „starzy mieszkańcy”. Przekładają się one na ich postawy życiowe, które opisywane są w następujący sposób:

(...) generalnie mocno czuć tutaj tego ducha minionej epoki, bo tutaj były te gospodarstwa, więc... to są ludzie troszeczkę zawiedzeni. Czuć takie mocne zawiedzenie.

(...) zostawieni sami sobie i tu dzisiaj po nich tak widać, że oni nie są w stanie wiele zrobić.

Tak się przyzwyczaili do takiego marazmu, obojętności (...) gdzie ciężko cokolwiek z nimi zrobić. Są tacy obojętni, zasiedzieli, żadnej inicjatywy.

Dobra jest przykładem zmieniającej się gminy, gdzie w opinii badanych zderzają się: bogactwo i zaradność życiowa z biedą i niezaradnością. Wpływa to na poziom spójności społecznej. Pod tym względem gmina jest również zróżnicowana. Respondenci podawali przykłady miejscowości, w których proces integracji postępuje szybko (Mierzyn, Wołczkowo czy Dołuje) i wyraża się w podejmowaniu działań wspólnych:

(...) widać tę integrację na każdym stopniu, tak. Bardzo chętnie uczestniczą, bardzo chętnie robią różnego rodzaju spotkania, zakładają jakieś kluby, pogadanki. Nawet takie zajęcia typu chóry, jakieś tam teatry słowa, więc to po prostu widać.

Podawano także przykłady miejscowości, w których zainteresowanie sprawami lokalnymi (poza infrastrukturą) i zaangażowanie w działania o charakterze społecznym, kulturalnym jest niewielkie, a wynika to (przykład Dobrej) z przyjętego stylu życia lub postaw życiowych:

chyba dlatego, że każdy długo pracuje, przyjeżdża do domu ileś tam godzin, a sobotę, niedzielę no ma swój ogródek, więc nie musi chodzić, nie ma potrzeby chodzenia gdziekolwiek.

4.2. Najistotniejsze problemy społeczne gminy Dobra w opinii ekspertów

W świetle wypowiedzi ekspertów, do najistotniejszych problemów społecznych w gminie Dobra należą: dysfunkcjonalność rodzin, alkoholizm, bezrobocie. Wszystkie trzy problemy ściśle się ze sobą wiążą. Zachodzi między nimi sprzężenie zwrotne i czasami trudno jest stwierdzić, który z problemów jest przyczyną, a który skutkiem. Współwystępowanie wielu problemów akcentowali również eksperci, co ilustruje następująca wypowiedź: „te czynniki wszystkie są ze sobą powiązane. Jakby łańcuszek jest. Nie ma pracy, to jest ubóstwo, to jest alkoholizm, to jest wszystko, wszystko co za tym idzie”.

W wyniku tych problemów w wielu miejscowościach gminy tworzą się „enklawy wykluczonych”; stanowią je osoby, które w niewielkim stopniu uczestniczą w życiu społecznym gminy.

Dysfunkcjonalność rodzin

Rozpad rodziny, przemoc, trudności w wypełnianiu funkcji wychowawczych i opiekuńczych oraz alkoholizm to najczęściej wskazywane przejawy dezorganizacji życia rodzinnego.

Rozpad rodziny postrzegany jest jako rezultat przyjętego stylu życia: ogromnego zaabsorbowania pracą zawodową, lęku o jej utratę, migracji za pracą, braku czasu na życie rodzinne, pogoni za dobrami materialnymi.

Powoduje to osłabienie więzi rodzinnych, zmniejsza spójność rodziny. Respondenci wiążą to zjawisko ze zmianą systemu wartości – trwałość rodziny nie jest już tak bardzo istotną wartością. Przykłady takich interpretacji odnaleźć można w następujących wypowiedziach:

(...) w ogóle trafić w taki moment, że gdy oni albo jeszcze nie wyjechali do pracy albo jeszcze, albo już przyjechali z pracy, to jest czasami 19.00, 20.00 i jeszcze później (...) bo oni są zaabsorbowani swoją pracą, ich dziećmi, ich szkołą, żeby jakoś to powiązać, ogarnąć.

Większość ekspertów dostrzega rosnące zagrożenie przemocą w rodzinie, problem zdaniem badanych dotyczy różnych kategorii rodzin, niezależnie od ich statusu społecznego:

bo doktorat nie przeszkadza temu, że w tym domu jest przemoc i często nie tylko przemoc psychiczna, ale jest przemoc fizyczna – cierpią dzieci.

Precyzyjne określenie skali przemocy domowej nie jest to końca możliwe z dwóch względów – anonimowości, słabo rozwiniętej więzi sąsiedzkiej w miejscowościach o dużej liczbie napływowych mieszkańców (niski poziom kontroli społecznej), oraz ze względu na specyfikę więzi sąsiedzkich w społecznościach zasiedziały:

jest zмова milczenia o takich rzeczach. Nie za wiele powiedzą. Między sobą się mogą pokłócić, ale na zewnątrz tego nie powiedzą, o co chodzi (...) więc są zamknięci w tych złych rzeczach. Oni wiedzą, kto kradnie, kogo okradli, kto z kim żyje, kto do kogo chodzi, gdzie dzieci nie dojadają lub są wykorzystywane przez rodziców, czy tam do jakiejś pracy ciężkiej, ale oni tego nie powiedzą.

Respondenci dostrzegali różne formy przemocy w rodzinie: przemoc fizyczną, psychiczną i seksualną. W opinii badanych coraz więcej osób szuka wsparcia w sytuacji przemocy domowej, większa jest też świadomość wagi tego problemu wśród mieszkańców gminy, co znajduje odzwierciedlenie w następującej wypowiedzi:

znowu przyszły Niebieskie Karty, sływa ich coraz więcej. Myślę, że też świadomość społeczna staje się coraz większa. Ludzie wiedzą, że z takimi problemami nie należy się kryć, że trzeba je nagłaśniać. Szukają wsparcia, często chcą ratować swoje związki.

Niewydolność wychowawczą rodzin dostrzegano przede wszystkim wśród zasiedziały mieszkańców gminy (wynika to z dobrej znajomości sytuacji dzieci tych rodzin, ponieważ uczęszczają one do szkół gminnych), co nie oznacza, iż problem ten nie występuje także w rodzinach „nowych” mieszkańców. Jednak sytuacja niektórych dzieci z rodzin byłych mieszkańców Szczecina nie jest dobrze rozpoznana (często są one nadal uczniami szkół szczecińskich)

Respondenci podawali przykłady osłabionej opieki rodzicielskiej, nie wspierania dzieci w nauce i braku zainteresowania sposobem spędzania przez nie czasu wolnego:

Nie radzą sobie z tym w ogóle rodziny i mamy problem na przykład w szkole z rozwiązywaniem zadań domowych, dlatego że mama nie usiądzie, nie sprawdzi, czy to dziecko miało coś zadane. I co ciekawe, ci rodzice w domu często siedzą. I też oni pracują tak ciężko, nie mają czasu, zmęczeni są wieczorem... nie no po prostu dziecko jest puszczone same i to widzę po wioskach, niektóre dzieci z rodzin takich bardzo słabych, żeby nie powiedzieć patologicznych, one całe dni spędzają na podwórku.

Na problemy te reaguje szkoła, jednak działania instytucji wspierających dzieci w procesie nauczania są niewystarczające, głównie ze względu na ograniczone fundusze.

Rodzinom niezaradnym życiowo (w zakresie opieki i wychowania dzieci, a także w prowadzeniu gospodarstwa domowego), szczególnie tym, które zagrożone są odebraniem dzieci i umieszczeniem ich w rodzinie zastępczej, oferowana jest pomoc asystenta rodziny. Często współpraca rodziny z asystentem jest w pewnym sensie „wymuszona”, oczekuje się raczej wsparcia finansowego, a nie pomocy w wychowaniu dzieci i prowadzeniu gospodarstwa domowego; świadczy o tym następująca wypowiedź:

Ale było to na zasadzie kija i marchewki. Marchewką była ta pomoc finansowa, ale tym kijem było to, że ten asystent, że rodzina ma współpracować z asystentem. (...) Bo bardzo rzadko się zdarza, że rodzina tak sama się zwróciła o pomoc asystenta, bo sobie nie radzi albo ma inny problem.

Alkoholizm

Zdaniem ekspertów, w zakresie nadużywania alkoholu można w gminie dostrzec dwie grupy osób, różniące się między sobą położeniem społecznym, sytuacją materialną, stylem picia alkoholu. Pierwsza grupa mieszkańców to tzw. „starzy” mieszkańcy gminy. Najczęściej są to byli pracownicy Państwowych Gospodarstw Rolnych, którzy po upadku PGR-ów i utracie stabilnej pracy nie potrafili się odnaleźć w nowej rzeczywistości społecznej. Obecne problemy tej grupy osób związane z bezrobociem, złą sytuacją materialną i piciem alkoholu w dużej mierze są skutkiem wyuczonej bezradności, prezentowaniem postaw roszczeniowych. Jeden z ekspertów tak charakteryzuje tę grupę mieszkańców:

To są w większości wsie popegeerowskie i ci ludzie pracowali kiedyś w PGR-e, także oni po prostu stracili tę pracę, a wiadomo PGR nauczył tych ludzi, że wszystko im da, wszystko i żywność, i pieniądze i tak dalej, więc im się o wiele łatwiej żyło i im się teraz o wiele trudniej przestawić na dzisiejsze czasy, chociaż to już minęło sporo, no ale dla niektórych to (...); jeszcze wspominają, że nie ma to jak za czasów tych, które oni przeżywali.

Poczucie żalu tej grupy mieszkańców pogłębia ich przekonanie, że w tamtych trudnych czasach zmian systemowych pozostawiono ludzi samych sobie i zabrakło profesjonalnej pomocy, dzięki której nauczyliby się nowych form aktywności zawodowej i społecznej. Jest to również opinia jednego z ekspertów, który wypowiadając się na temat problemów społecznych gminy upatruje ich źródła w likwidacji Państwowych Gospodarstw Rolnych.

Ponieważ ja pochodzę ze środowiska wiejskiego, z PGR-owego dokładnie i w Skarbimierzycach też był PGR i dokonano strasznej zbrodni na tych ludziach z PGR-u. Po prostu sprzedano im za złotówkę te mieszkania, zabierając im jednocześnie pracę i nie przygotowując do takich wielkich wyzwań, że nikt się z nimi nie będzie liczył. (...) inaczej zupełnie tam, gdzie byli gospodarze, w Będargowie, inaczej w Stobnie. Stobno, tam również był PGR. Pozostawiono tych ludzi

samym sobie, ludzi, którzy wiązali swe nadzieje z pracą w tym zakładzie. Po prostu ich oszukano, zrobiono im ogromną krzywdę.

Inni eksperci przyczynę trudnej życiowej sytuacji tej grupy osób upatrują w niezaradności życiowej, przyjętej postawie „przeżycia z dnia na dzień”, postawie marazmu. Innym spostrzeżeniem na temat aktualnych problemów grupy „starych” mieszkańców jest zwrócenie uwagi na pogłębiający się dystans społeczny między nimi, a mieszkańcami nowoosiedlającymi się. Wycofywanie się z aktywności życiowej w pewnej mierze pogłębia poczucie bycia gorszym, pośrednio fakt ten przyczynia się także do nadużywania alkoholu, który stanowi ucieczkę od rzeczywistości.

Jakimi cechami charakteryzuje się grupa osób nadużywających alkoholu? W opinii ekspertów są to głównie mężczyźni, w wieku starszym, ale i młodszy wiekiem, najczęściej bezrobotni. Nawyk picia alkoholu w tych środowiskach jest przekazywany pokoleniowo. Środowiskowe wzory picia alkoholu są niebezpieczne, ponieważ przejmuje je kolejne pokolenie ludzi młodych. Ponadto grupa ta charakteryzuje się brakiem aspiracji życiowych, niskim poziomem życia na co dzień, brakiem aktywności społecznej. Wśród tej grupy osób alkohol nadużywają również kobiety, chociaż – jak stwierdzają eksperci – w przypadku kobiet jest to problem mniej widoczny. Nadużywaniu alkoholu sprzyja relatywnie jego niska cena oraz powszechna dostępność. Wprawdzie w trakcie wywiadów eksperckich nie padło takie stwierdzenie, ale problemowi nadużywania alkoholu sprzyja także stosunkowo duża tolerancja społeczna wobec osób nadużywających alkohol.

Drugą grupą osób pijących nadmiernie alkohol są nowoosiedlający się mieszkańcy, głównie w miejscowościach zlokalizowanych bliżej Szczecina, takich jak Mierzyn, Dobra, Bezrzecze, Wołczkowo. Ta kategoria osób charakteryzuje się innymi cechami. Są to osoby wykształcone, aktywne zawodowo, posiadające stabilną, dobrą sytuację materialną. Od mieszkańców „starych” różni ich też styl życia. Po pierwsze nie przejawiają większych więzi lokalnych, swoje mieszkanie w gminie Dobra traktują w kategoriach „hotelu”. Większość czasu w ciągu dnia spędzają w miejscu pracy, do domu przyjeżdżają wypocząć. Oznacza to, że większość potrzeb życiowych np. życia towarzyskiego, realizują w poprzednim miejscu zamieszkania – Szczecinie. Ich dobra sytuacja materialna mogłaby upoważniać do stwierdzenia, że ta grupa nie posiada istotnych problemów życiowych, tłumaczących nadużywanie alkoholu. Takie stwierdzenie nie ma jednak potwierdzenia w rzeczywistości, bowiem jak stwierdza jeden z ekspertów: „problem alkoholizmu ma miejsce właśnie w tych nowo wybudowanych domach”. Osoby te charakteryzuje inny styl picia alkoholu, pije się za zamkniętymi drzwiami własnych domów. Problem ten jest mało widoczny na zewnątrz, co nie znaczy, że nie istnieje. Identyfikację tego problemu utrudnia także stereotypowe poczucie wstydu charakterystyczne dla ludzi z wyższym wykształceniem – nie wypada przyznawać się do własnych słabości.

Brak rozbudowanych lokalnych więzi sąsiedzkich tej grupy mieszkańców, hermetyczność własnego życia utrudnia diagnozowanie problemu nadużywania alkoholu, tym samym angażowania się gminy w formy pomocowe na rzecz tych osób.

Najbardziej jednak niepokojącym zjawiskiem jest nadużywanie alkoholu przez dzieci i młodzież. Prawie wszyscy eksperci zgodnie twierdzili, że zagrożenie młodzieży alkoholizmem jest bardzo duże. Problem ten dostrzegają większość ekspertów, biorących udział w panelu, jak i podczas wywiadów indywidualnych, zgodnie zauważając, że cechą problemu nadużywania alkoholu w gminie jest wzrost liczby uzależnionych ludzi młodych. Problem ten w małym stopniu dotyczy młodzieży w szkole podstawowej, częściej w przypadku szkoły gimnazjalnej. Dla tej grupy dzieci i młodzieży

charakterystyczne jest eksperymentowanie z alkoholem. Motywem jest ciekawość, chęć zaimponowania innym. Zachowania takie są częste w tej grupie wiekowej, niezależnie od miejsca zamieszkania. W przypadku młodzieży ze szkoły podstawowej i gimnazjum problem ten jest „pod kontrolą” zarówno nauczycieli, jak i rodziców.

Ten wiek dzieci z racji wielu ryzykownych zachowań wymusza na jednych, jak i na drugich większą odpowiedzialność za opiekę i wychowanie. W przypadku szkół w gminie sytuację ułatwia mała liczba uczniów w klasach. Fakt ten jest komentowany przez jednego z ekspertów w sposób następujący:

Nasze szkoły o tyle mają taką fajną sytuację, że dzieci nie są anonimowe, tak, teraz mamy w Mierzynie 500 uczniów, do tej pory było ich niecałe 200 osób, dwustu uczniów, więc nauczyciel widzi, zna te dzieci i jest w stanie szybciej zareagować.

Zdecydowanie większy problem dotyczy młodzieży starszej, chodzącej do szkół średnich oraz młodzieży pełnoletniej. Przyczyny nadużywania alkoholu przez tę grupę ludzi młodych są złożone. Jedną z głównych przyczyn jest powielanie wzorów wyniesionych z domu rodzinnego. Niski poziom życia, obojętność, brak jakiegokolwiek inicjatywy, niezaradność życiowa, ucieczka w alkohol staje się stylem życia kolejnego pokolenia. Przejawiają natomiast inicjatywę, jeżeli widzą szansę swojego udziału w wydarzeniach towarzyskich, na których pojawia się alkohol. Dobrym przykładem takiej „inicjatywy” jest opis zachowań ludzi młodych przytoczony przez eksperta:

Chciałem zrobić festyn (...), a oni powiedzieli „– Piwo będzie”. Powiedziałem, że nie. Ja nie mam nic przeciwko i chętnie piwo nie przeszkadzałoby mi, ale nie w tej grupie, tutaj. Oni przyjdą, napiją się i to jest tragedia wtedy pewnie w tych domach. (...) Nie byłem w stanie przejechać samochodem, (...) koniec września – oni leżeli na ulicy, kładli się pod samochody. Młodzi ludzie, tak byli napici, że w ogóle zero komunikacji. Coś strasznego. I imprezy bez alkoholu nie wychodzą. Oni nie umieją się bawić. To widać też u dzieciaków, młodzieży.

Innym, ważnym motywem nadużywania alkoholu jest problem bezrobocia, brak szans na zatrudnienie i nasilająca się trudna sytuacja materialna i w konsekwencji rodzinna. Problemy egzystencjalne ludzi młodych, będących na starcie życia dorosłego w sposób pośredni lub bezpośredni przyczyniają się do ucieczki w alkohol.

Bezrobocie

Problem bezrobocia to jeden z najbardziej dotkliwych problemów w wymiarze indywidualnym, grupowym i gminnym. Bezrobocie jest źródłem najpoważniejszych problemów społecznych, takich jak alkoholizm, przemoc, ubożenie, dysfunkcjonalność rodzin. Problem bezrobocia jest także jednym z najważniejszych problemów w gminie Dobra.

W takim też znaczeniu problem ten dostrzegali prawie wszyscy eksperci. Bezrobocie w gminie jest problemem złożonym, wieloaspektowym. Charakteryzuje się następującymi cechami:

1. Skala problemu; dotyka cały przekrój społeczny gminy. Bezrobotnymi są wykształceni mieszkańcy, ale przede wszystkim ci, którzy wykształcenia nie posiadają. Są to często osoby zamieszkałe w miejscowościach popegeerowskich, często w młodym wieku. Osoby te charakteryzuje przejęta od rodziców i opiekunów niezaradność życiowa. Bezrobocie dotyka również kobiety w wieku młodym, jak i starszym.
2. Przyczyny bezrobocia; jest ich kilka i są one złożone. Na pierwszym miejscu należy wymienić bezrobocie rzeczywiste, spowodowane ograniczonym rynkiem pracy

w gminie. Położenie blisko Szczecina nie rozwiązuje problemu, Szczecin sam się boryka z problemem bezrobocia i liczba miejsc pracy jest ograniczona, poza tym podjęcie pracy w Szczecinie dla wielu mieszkańców gminy, zwłaszcza tych mieszkających w odległych od Szczecina miejscowościach, jest niemożliwe z uwagi na kłopoty komunikacyjne. Tak problem ten wygląda w opinii ekspertów:

No najbardziej zagrożone bezrobociem są miejscowości północne, bo tam raz, że na miejscu nie ma żadnych zakładów pracy, dojazd do, jeżeli w ogóle jest praca, którą oferują tym osobom zakłady pracy to często są to niskie wynagrodzenia, więc dojazd plus to wynagrodzenie, oni często rezygnują, bo nie mają żadnych motywacji, tak.

W przypadku młodych kobiet barierą dodatkową jest ograniczona możliwość zorganizowania opieki nad dziećmi. Brak możliwości znalezienia pracy jest też efektem braku odpowiednich kwalifikacji. Eksperti zwracali uwagę na ograniczone zaangażowanie gminy w organizowanie odpowiednich szkoleń zawodowych, związanych np. z nowymi inwestycjami na terenie gminy.

Drugą, bardzo istotną i często występującą przyczyną bezrobocia jest bezrobocie „na życzenie”. Dotyczy ono głównie „starych” mieszkańców gminy, dawnych pracowników PGR-ów, przyzwyczajonych do stabilizacji socjalnej. Od PGR-ów otrzymywali wszystko – mieszkanie, pracę, deputaty, pomoc socjalną. W świadomości tych ludzi, jak powiedział jeden z respondentów, tkwi przekonanie, że „im się należy”. Stąd osoby te są roszczeniowe w stosunku do gminy, natomiast nie przejawiają one żadnej aktywności, ani społecznej, ani zawodowej. Ta wyuczona niezaradność społeczna przekłada się na negatywne postawy wobec podejmowania pracy. Zdecydowanie prościej jest żyć z zasiłków pomocy społecznej. Nawet kiedy jest możliwość otrzymania pracy dorywczej i zarobienia pieniędzy, to często można spotkać się z odmową jej przyjęcia. Przytoczone argumenty odmowy charakteryzują postawy tych osób wobec pracy – np. na propozycję pracy dorywczej usłyszano odpowiedź: „Ale tam trzeba po osiem godzin pracować i przerwa pół godziny, sprawdzają, czy to jest dobrze zrobione, czy źle, a jak źle to potem ciągną”. Jedna z ekspertek o bezrobociu „na życzenie” wypowiada się w sposób następujący:

Na pewno procent osób, które są na bezrobociu jest to bezrobocie, które jest, było i będzie, tak. Czyli dana osoba nie chce pracy i nic ją w żaden sposób nie zmusimy. Ona będzie tutaj chodziła i wszelkie oferty dla niej będą i tak niekorzystne i wszystko będzie negować.

Inną formą bezrobocia jest bezrobocie ukryte. Dotyczy ono osób podejmujących pracę „na czarno”, wyjeżdżających za pracą np. do Niemiec. Osoby takie, zdaniem badanych, rejestrują się w urzędzie pracy, co gwarantuje im ubezpieczenia podstawowe, po trzech miesiącach wracają, zgłaszają się do urzędu pracy i znowu wyjeżdżają. Ilustruje ten problem następująca wypowiedź:

Ale jest chyba też takie bezrobocie to, które jest ukryte, gdzie ludzie rzeczywiście pracują i wiemy o tym chociażby po targach pracy, że one odbywają się tutaj rokrocznie i ja w każdym targach uczestniczę i widzę osoby, które przychodzą podpisywać tak zwane tam ten swój, odnotowanie, że przyszli, byli i że zgłosili się. Są to osoby, które zawsze pracują gdzieś na czarno, a myślę nawet, że tutaj za naszą granicą dużo osób pracuje, chociażby w budowlance.

Ubóstwo

Problem ubóstwa jest ściśle powiązany z innymi problemami gminy, przede wszystkim z bezrobociem, nadużywaniem alkoholu, ale także ubóstwo jest skutkiem struktury społeczno-zawodowej, patologizacji stosunków interpersonalnych, zwłaszcza w rodzinie, zmian kulturowych, stosowanych form pomocowych w działaniach pomocy społecznej.

Nie przez wszystkich ekspertów ubóstwo zostało zakwalifikowane do najistotniejszych problemów gminy. Wielu z nich wręcz stwierdzało, że w gminie brak przejawów biedy, że bieda jest niewidoczna, ale podstawą takich twierdzeń mogła być szczególnie perspektywa niektórych ekspertów, uwzględniających głównie problemy ich miejscowości. Inni badani natomiast dostrzegali problem, uważając, że zjawisko ubóstwa zlokalizowane jest przede wszystkim w północnej części gminy, w miejscowościach takich jak Rzędziny, Buk, Łęgi, Stolec, Grzepnica. Są to miejscowości popegeerowskie, w których występują inne problemy społeczne – alkoholizm, bezrobocie. Ubóstwo w tych miejscowościach jest ich problemem pochodnym. Wśród osób biednych można wyróżnić dwie kategorie społeczne. Jedną z tych kategorii stanowią osoby, które są ubogie z racji bezrobocia „z wyboru”.

To znaczy, tak raczej... młodych. Młodych, którym się nie chce pracować, nie chce się podejmować żadnej pracy, na garnuszkach w większości babć, czy też rodziców, na takiej zasadzie. Mógłbym powiedzieć, że nie chce się młodym dzisiaj pracować.

Problem pogarsza fakt, że ci ludzie młodzi nie zawsze pochodzą z rodzin o złej sytuacji finansowej. Na pytanie „z jakich rodzin się ci młodzi wywodzą, także z rodzin, które mają problemy materialne, czy nie zawsze?” – uzyskano następującą opinię:

To znaczy nie zawsze, bo i są takie osoby, które gdzieś tam... jedna osoba w rodzinie, w tej rodzinie wielodzietnej, ma emeryturę i wszyscy na tym żerują, resztę tam dorobią z doskoku, czy dostaną. Na takiej zasadzie, prawda. Natomiast też z tych zamożnych rodzin dużo jest takich osób. Poszukują pracy. Za 1000 zł oni nie pójdą do pracy, bo 1000 zł to co to jest. Wolą po prostu nie pracować, a przyjdą żebrzą, czy coś tam, czy też są na utrzymaniu rodziców.

Drugą kategorię ludzi ubogich, zamieszkałych także w miejscowościach popegeerowskich stanowią „starzy” mieszkańcy, dawni pracownicy PGR-ów. Ich z kolei eksperci scharakteryzowali w sposób następujący:

No to są osoby przede wszystkim osoby niewykształcone, które kiedyś pracowały w gospodarstwach rolnych. Pracowały na tych najniższych stanowiskach, byli pracownikami w polu, pracownikami fizycznymi w polu, w oborze, albo dawni rolnicy. Tak, bo renty te też są stosunkowo niskie. Często to są też tacy ludzie, gdzie my nawet nieraz przez przypadek się dowiadujemy, bo ci ludzie są tacy bardzo.... Mają taką godność tutaj swoją, osobistą i nie chce ten człowiek. To aż podziw bierze, bo jeżeli nawet otrzyma tą swoją biedną emeryturę to pierwsze to jest zapłacić za prąd, nie stać ich na gaz, palą drzewem albo węglem (...) Naprawdę tutaj wielki podziw dla tych osób.

Nie wszyscy jednak dawni pracownicy PGR-ów zachowują się tak godnie. Sporą grupę stanowią osoby roszczeniowe, mające problem z nadużywaniem alkoholu.

Trzecią grupę osób dotkniętych ubóstwem stanowią te, które często odbierane są w środowisku lokalnym jako osoby zamożne. Mają nowy dom, posiadają samochód, ich styl życia codziennego bardzo wyraźnie odbiega od życia wielu innych, mieszkających w tym samym środowisku mieszkańców. Często taki odbiór zewnętrzny okazuje się być mylny. Wiele spośród tych właśnie osób ma zaciągnięte kredyty, spłatę których utrudnia brak płynności finansowej. W trakcie jednego z wywiadów ekspert stwierdził:

Zastanawia mnie jak będzie wyglądała sytuacja tych nowych mieszkańców, ale to jest takie moje gdybanie, w kwestii danej orientacji życiowej, bo część z tych domów, tak, czy część wybudowanych nowych domów,

to są inwestycje kredytowane. To są kredyty wieloletnie i to są sytuacje, które już się zdarzają, gdzie się zaczynają dramaty mieszkańców związane z brakiem możliwości spłacania tych kredytów. Ponieważ są to zobowiązania wysokie, w momencie kiedy oboje z małżonków mają pracę i pracują, inaczej wygląda sytuacja niż w sytuacji, kiedy pozostają bez pracy jedno albo dwoje, a kredyt zostaje do spłacenia.

Problem ubóstwa tej kategorii osób nie należy do problemów marginalnych. Licytacje komornicze w gminie zdarzają się stosunkowo często. Złożoność sytuacji tych osób polega m.in. na tym, że do tak dużych trudności finansowych te osoby są nieprzygotowane. Czują się bezradne, a podejmowane decyzje życiowe, próby ratowania swojej sytuacji materialnej też nie zawsze kończą się dobrze, tak jak w sytuacji opisanej poniżej:

To jest właśnie, to jest problem. To jest widać, oczywiście jak zaczyna ten problem w naszej gminie też już istnieje, bo okazuje się nawet i przychodzą tutaj osoby, które często przychodzą się radzić, co dalej robić? Na przykład żona pojechała gdzieś tam do Niemiec pracować, żeby zarobić na to, co jeszcze można utrzymać, może ten dom utrzymać, czy to mieszkanie. Okazuje się, że pracując tam poznaje pana i już nie wraca. Zostawia męża z dziećmi.

Wskaźnikami ubóstwa w gminie jest liczba osób korzystających z różnych form pomocy instytucjonalnej. Są to klienci Ośrodka Pomocy Społecznej, którzy oprócz zasiłków ustawowych korzystają z innych form pomocy społecznej. Jest to m.in. finansowanie dożywiania dzieci, wypoczynku letniego dzieci. Tych form pomocowych adresowanych do różnych grup mieszkańców jest w gminie bardzo dużo, chociaż respondenci niektóre z nich oceniają jako przyzwyczajające do bierności życiowej, roszczeniowości. Może to sprzyjać utrwalaniu wzorów niezaradności społecznej i przekazywania ich kolejnemu pokoleniu.

Kolejnym wskaźnikiem ubóstwa jest sytuacja mieszkaniowa w gminie. Dla wielu rodzin jest ona trudna. Rodziny te mieszkają w starych, często zdewastowanych, zaniedbanych mieszkaniach, pozbawionych prądu, wody.

tam nawet w chlewikach tak zwanych, w których kiedyś hodowano te świny. Ja tam nie byłem, bo oni tam nie chcą, żeby tam iść, ale wiem, że ludzie mieszkają i to mieszka po 9, po 10 osób. W tych chlewikach tam. Mają tam też... i założmy, że rodzina jest w bloku, w Skarbimierzycach, tutaj mieszka w tym, a część jest rodziny tam w tych chlewikach. Mają porobione takie tam... no nie wiem, co to jest, no pomieszczenia, pewnie jedno-, dwupokojowe, czy tam izby.

Trudna sytuacja mieszkaniowa dotyczy przede wszystkim mieszkańców wsi popegeerowskich, tych miejscowości, w których jest bezrobocie, bieda, uzależnienia. Można w przypadku tych miejscowości zaryzykować stwierdzenie, że są to enklawy osób wykluczonych. Wskaźnikiem sytuacji mieszkaniowej części mieszkańców gminy jest zapotrzebowanie na mieszkania socjalne. Zdaniem respondentów, aktualnie gmina dysponuje ograniczonymi możliwościami zabezpieczenia potrzeb w tym zakresie, w chwili obecnej kilka rodzin w gminie korzysta z takich mieszkań. W planach gminy jest program budowania kolejnych. Mimo trudnej sytuacji mieszkaniowej w wielu miejscowościach – w opinii ekspertów – nie ma problemu bezdomności. Problem ten dotyczy kilku osób i nie zawsze są to mieszkańcy gminy.

Sytuacja ludzi starszych w gminie

Na temat opieki sprawowanej nad osobami starszymi w rodzinie opinie ekspertów są podzielone. Część ekspertów twierdziła, że w gminie nie ma trudnych sytuacji związanych z ludźmi starszymi. Osoby starsze mieszkają głównie z rodzinami, które się nimi opiekują, nie zawsze

w sposób dostateczny. Często to wspólne zamieszkiwanie podyktowane jest względami finansowymi, emerytura osoby starszej stanowi podstawę utrzymania całej rodziny. Część ekspertów tak opisuje sytuację osób starych:

Nie ma tu w Mierzynie tego problemu, żeby były tutaj osoby pozostawione same sobie. Zresztą my byśmy, współpracując również z organami rządowymi, z sołectwem, my mielibyśmy od razu natychmiast wgląd, w takie dramatyczne powiedzmy zdarzenia i natychmiast by poszła już pomoc z naszej strony. Ale zazwyczaj jest tak, że rodzina się opiekuje swoimi rodzicami, czy osobami starszymi, babcią, dziadkiem. Zazwyczaj jest tak, że ta pomoc jest. Nie ma takich osób samotnych stricte, że pies z kulawą nogą nie zagląda. Zresztą trudno też powiedzieć, bo samotność ma też wiele odcieni. Mogą być ludzie w domu i bardzo samotni.

Eksperti prezentowali opinię, że „zasiedziali” mieszkańcy częściej mają poczucie obowiązku rodzicom. Część ekspertów odnośnie ludzi starych prezentowała odmienną opinię. Zwracali oni uwagę, że sytuacja ludzi starych jest bardzo często trudna. Wynika ona m.in. z faktu ograniczonej liczby rodzin wielopokoleniowych, część najbliższej rodziny osób starszych emigruje „za chlebem”. Jednym więc z problemów dotyczących tej grupy osób jest ich samotność, innym problemem są problemy zdrowotne lub problemy ograniczonej samodzielności z racji wieku tych osób. Zdaniem tych ekspertów opieka nad ludźmi starymi to już jest duży problem, a problem ten będzie się jeszcze nasilał z racji procesów demograficznych w gminie, braku instytucji domu pomocy społecznej dla ludzi starych oraz trudnej sytuacji finansowej zarówno samych osób starszych, jak i ich rodzin. Poniżej cytowane są fragmenty takich opinii, które również zwracają uwagę na potrzebę świadczenia usług opiekuńczych wobec osób starych.

Trudno mi powiedzieć, czy pozbawiona opieki rodzinnej, żyjemy szybko, żeby funkcjonować musimy pracować, tak. Nie ma już tych wielopokoleniowych rodzin, gdzie można było zająć się rodzicem, tak, czy babcią, która jest już w podeszłym wieku, czy jest schorowana. Zaczęła się sytuacja osób, które mimo że mają rodzinę, to pozostały same, tak. To też może być związane z tym, że dzieci wyemigrowały za pracę, czy zmieniły miejsce zamieszkania, a rodzic został tutaj, i pojawiają nam się takie sytuacje, co z tą osobą zrobić. Rozwiązaniem są domy pomocy społecznej, ale to są olbrzymie koszty. Z reguły świadczenia tych osób, które po prostu wymagałyby takiego domu nie wystarczą na pokrycie, należy dopłacić do tego. Poza tym, kwestia dostępności miejsc, te miejsca nie są dostępne od zaraz, już w tej chwili. Trzeba na nie po prostu czekać.

Natomiast wszyscy respondenci zwracali uwagę na organizowanie przez gminę wielu wydarzeń adresowanych do ludzi starszych. Wydarzenia te to: wycieczki, wigilie, bale emeryta, zajęcia sportowe, ale również zajęcia edukacyjne, np. obsługa komputera.

Gminny ośrodek kultury i odpłatność za to jest symboliczna. No tak naprawdę, wcześniej było to nieodpłatne, ale wprowadziliśmy odpłatność dziesięć, [pobieramy] piętnaście złotych za całodzienną wycieczkę nad morze albo gdzieś do innych miejsc, gdzie są ciekawe jakieś miejsca, zabytki, do Niemiec i odpłatność to jest piętnaście złotych założmy za to. Jak nie było tych odpłatności, to ludzie się zapisywali, a potem łatwo jak coś nie pasowało, zbiegało się, to rezygnowali. A teraz to każdy kombinuje, bo piętnaście złotych zapłacić. Jak nawet nie może jechać szuka kogoś innego, kto chce na jego miejsce wskoczyć. Również mamy bale seniorów. W tym roku w Policach w hotelu Dobosz autokarami podwoziliśmy tych seniorów, którzy chcieli na coroczny Bal Emeryta i było nas prawie trzystu.

Uzależnienie od narkotyków

Problem uzależnienia od narkotyków dostrzegają tylko niektórzy eksperci. Problem ten dotyczy przede wszystkim ludzi młodych, zaczyna się w okresie szkoły gimnazjalnej, potem z wiekiem się nasila. O problemie zażywania środków psychoaktywnych eksperci mówili w sposób następujący:

To co spotykam, natomiast jeśli mogę powiedzieć o tej nowej części, a spotkałem to zupełnie niedawno, chociaż od kilku lat to się pojawia, to jest problem narkotyków wśród młodzieży. To są najczęściej dzieci z dobrych rodzin. Dzieci z rodzin, które mają powiedzmy status majątkowy i w tym pojawia się automatycznie ta marihuana, zwłaszcza te słabsze czy te, jak to mówią, lekkie narkotyki, ale to się później wszystko pogłębia i ten problem zaczyna się pojawiać właśnie.

Eksperti ci uważają, że problem ten jest większym zagrożeniem dla młodzieży niż alkohol. Swoją opinię uzasadniali w sposób następujący:

Bardziej narkotyki. Alkohol, niech Pani zwróci uwagę, że alkohol czuć mimo wszystko. To rodzic wyczuje, ale po marihuanie niczego nie wyczuje. Tylko co? Uśmiechnięta twarz. Także niby wszystko wydaje się piękne, jest wspaniałe (...). Uważam, że to jest pierwsza sprawa, jeśli idzie o właśnie ten problem i jakkolwiek problem to właśnie problem tych narkotyków. Tej marihuany, tych lekkich na razie, tam słabych, jak oni to nazywają.

Miejscowości, w których dostrzegano problem brania narkotyków to Wołczkowo, Dobra, Bezzrzecze, Mierzyn. Są to miejscowości położone najbliżej Szczecina, o złożonej strukturze społecznej, zredukowanych więziach społecznych, a tym samym ograniczonej kontroli społecznej. Przyczyny sięgania po narkotyki są złożone, jest to nuda, ale także problemy rodzinne, szkolne, typowe dla wieku dorastania. Prawdopodobnie przyczyny te mają miejsce i w przypadku młodzieży mieszkającej w gminie. Mimo że problem ten dostrzegają tylko niektórzy eksperci, to niepokojąca jest skala tego problemu. Zdaniem jednego z ekspertów, dotyczy około 60% młodzieży z ostatniej klasy gimnazjalnej.

Na pytanie, czy narkotyki są problemem – odpowiedział w sposób następujący:

W moim odczuciu tak. Moje rozeznanie jest takie, jeśli mogę powiedzieć, to myślę, że gdzieś tak około sześćdziesięciu procent młodzieży z ostatniej klasy gimnazjum to są osoby, które jeśli nie regularnie, to bardzo, to są czasami—. No na pewno spotkały narkotyki, na pewno od czasu do czasu—.

Potwierdzeniem istnienia problemu są również informacje ekspertów na temat pojawiających się dilerów narkotyków w gminie – np. następująca wypowiedź:

(...) pojawiają się takie sygnały, czasem sytuacje, że przyjeżdża ktoś nieznan, a wiadomo, że gdzieś tam jakieś środki odurzające, czy coś proponuje młodzieży (...) takie przypadki zgłaszałam od razu naszej straży gminnej, jakby mieli w określonych miejscach baczenie na to, co się tam dzieje. Bo to są z reguły jakieś miejsca odosobnione, gdzie tam można spokojnie z kimś się spotkać i tam jakąś transakcję przeprowadzić. Przy czym oczywiście nie złapałam nikogo za rękę, tak, to są jedynie sytuacje, gdzie człowiek, co mieszkając w tych małych skupiskach słyszy jakieś tam sygnały.

4.3. Problemy społeczne gminy – podsumowanie prac panelu ekspertów

Zadaniem ekspertów biorących udział w pracach obu paneli było wskazanie najistotniejszych problemów społecznych gminy, ich przyczyn oraz skutków. Badani w trakcie grupowej pracy warsztatowej opracowywali szczegółowe charakterystyki dotyczące wskazanych obszarów

problemowych. W trakcie prac wyróżniono przedstawione w tabeli poniżej obszary życia społecznego, w których ogniskują się najbardziej zauważalne i dotkliwe problemy społeczne.

Tab. 27. Problemy społeczne gminy w opinii panelu ekspertów – kolejność alfabetyczna

Grupa problemów najistotniejszych według ekspertów biorących udział w wywiadach panelowych	
Alkoholizm	<ul style="list-style-type: none"> • nowe zjawiska: zwiększa się liczba osób pijących ryzykownie; alkohol staje się usankcjonowanym sposobem na rozładowywanie negatywnych napięć, „odstresowywanie się”; wzrasta liczba uzależnionych kobiet i ludzi młodych problemy "dziedziczenia" uzależnienia • łatwa dostępność alkoholu, niska cena, • związek alkoholizmu i innych problemów (bezrobocia) • rośnie potrzeba profesjonalnej diagnozy i pomocy dla uzależnionych na terenie gminy; trudności w realizacji terapii związane z organizacją w godzinach pracy; brak adekwatnych programów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży • systemowe problemy skuteczności leczenia • problemy "enklaw alkoholizmu" • alkohol jako środek płatniczy w pracach sezonowych • małe zaangażowanie Kościoła w rozwiązywanie problemów alkoholowych
Bezrobocie	<ul style="list-style-type: none"> • cechy i postawy osób bezrobotnych: niski poziom wykształcenia, niskie kwalifikacje, brak chęci do zdobywania kwalifikacji, "dziedziczenie" bezrobocia, niska aktywność i zaradność części mieszkańców słaba motywacja, brak poszanowania pracy (ludzie młodzi) • mała liczba ofert pracy • trudna sytuacja kobiet na rynku pracy zarówno w wieku niemobilnym jak i młodszych (problem dostępu do niskopłatnej opieki przedszkolnej) • zatrudnianie przez pracodawców osób spoza gminy • koszty transportu (dojazdu) z / do odleglejszych miejscowości • brak odpowiednich szkoleń związanych z nowymi inwestycjami (proponycja zapisania wymogu zatrudniania osób z gminy w warunkach przetargu) • zatrudnienie w szarej strefie
Brak lokali socjalnych	<ul style="list-style-type: none"> • rosnąca potrzeba mieszkań socjalnych • problemy z zapewnieniem schronienia dla ofiar przemocy/izolacji sprawców • problemy sprzeciwu wobec budowy lokali socjalnych • potrzeba rozproszenia budowanych lokali socjalnych • brak terenów pod budowę mieszkań
Postawy mieszkańców (postawy życiowe, poziom integracji mieszkańców)	<ul style="list-style-type: none"> • niski poziom integracji mieszkańców (zwłaszcza pomiędzy "starymi" i "nowymi" mieszkańcami • roszczeniowość i izolacja "nowych" mieszkańców partykularyzm interesów (pomijanie interesu całej gminy); selektywne zaangażowanie mieszkańców w życie gminy/miejscowości; trudności nowych mieszkańców w pogodzeniu się z faktem, że mieszka się na wsi • zanikające relacje sąsiedzkie, atomizacja i indywidualizacja życia. • tworzenie się mikroenklaw sąsiedzkich (izolacja w obrębie ulicy) • brak programów aktywizujących mieszkańców • brak chęci uczestnictwa
Problem rozpadu rodzin	<ul style="list-style-type: none"> • deficyty kompetencji dotyczących relacji między małżonkami, kompetencji rodzicielskich (zwłaszcza wśród ludzi młodych). Trudny opiekę nad dziećmi jako źródło konfliktów. • rozpad rodzin związany z migracjami za pracą, długotrwałą rozłąką. Problem rodzin czasowo zdeorganizowanych, „brak czasu”. • rośnie potrzeba edukacji i wsparcia rodziny, niewystarczająca jest informacja dotycząca możliwości pomocy i instytucji świadczących taką pomoc
Przemoc	<ul style="list-style-type: none"> • przemoc w rodzinie jako zjawisko powiązane z bezrobociem, ubóstwem, alkoholizmem, ale także związane z problemami psychicznymi pracujących, dobrze sytuowanych osób, nieuzależnionych od substancji psychoaktywnych • rośnie liczba Niebieskich Kart • zróżnicowanie zjawiska przemocy („przemoc widzialna” vs. „niewidzialna”, „ukryta”); niska wykrywalność i karalność przemocy domowej • problemy związane z pracą zawodową jako jeden z czynników stresogennych sprawców przemocy • przyzwolenie społeczne na niektóre formy przemocy • ograniczone zasoby kadrowe i organizacyjne Zespołu Interdyscyplinarnego

	<ul style="list-style-type: none"> • problem przemocy psychicznej w domach dobrze sytuowanych materialnie • wandalizm w przestrzeni publicznej
Transport (problemy z dojazdem, stan dróg)	<ul style="list-style-type: none"> • połączenia komunikacji zbiorowej nie dopasowane do potrzeb mieszkańców • problem jakości dróg • problemy dojazdu z mniejszych miejscowości
Ubóstwo	<ul style="list-style-type: none"> • ubóstwo jako wynik powiązania problemów społecznych • trudna sytuacja w mniejszych miejscowościach • problemy osób starszych i samotnych • problemy niedożywienia dzieci
Grupa problemów zauważalnych w mniejszym stopniu, ale także występujących na terenie gminy Dobra	
<p>Brak pomocy terapeutycznej dla dorosłych i dzieci Brak opieki medycznej (na terenie szkoły ale także specjalistycznej) Brak opieki przedszkolnej Brak zajęć dla dzieci z trudnościami, brak programów dla dzieci uzdolnionych</p>	

Źródło: oprac. własne

5. PODSUMOWANIE WYNIKÓW BADAŃ DIAGNOZY PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY DOBRA

Warunkiem skutecznego kształtowania polityki społecznej jest rozpoznanie obszarów problemowych, wymagających interwencji instytucjonalnej. Wiedza na temat problemów społecznych powinna stanowić podstawę działań instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, ale także podmiotów prywatnych. Informacje zdobyte w wyniku diagnozy, przeprowadzonej w oparciu o zastosowanie profesjonalnych metod i narzędzi dają możliwość opracowania wymaganej ustawą o pomocy społecznej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Trafność decyzji podejmowanych na poziomie samorządu lokalnego jest warunkiem rozwoju społeczności lokalnej, ale także racjonalnego wykorzystania środków finansowych. Przekonanie o istotności tego dokumentu towarzyszyło zespołowi badawczemu w pracach nad diagnozą problemów społecznych w gminie Dobra. Przyjęliśmy założenie, że diagnoza nie może być przygotowana jedynie w oparciu o analizę danych zastanych (jak to często bywa), ale wymaga także uwzględnienia opinii mieszkańców, opinii ekspertów. Porównanie wyników badań, uzyskanych z zastosowania czterech metod badawczych: analizy typu SDA, badania kwestionariuszowego mieszkańców, wywiadów indywidualnych z ekspertami oraz badania panelowego umożliwiło uzyskanie pełnego, wielowymiarowego obrazu społeczności gminy i jej problemów. Prezentowana diagnoza stanowi odzwierciedlenie takiego postępowania badawczego. Najważniejsze szczegółowe ustalenia diagnozy wynikające ze skonfrontowania informacji pozyskanych za pomocą zastosowanych metod badawczych prezentujemy w poniższej tabeli.

Tab. 28. Porównanie najistotniejszych danych w odniesieniu do badanych problemów społecznych gminy Dobra		
Dane zastane	Badania ankietowe mieszkańców	Wywiady z ekspertami (ind. i panele)
Zjawiska demograficzne		
<p>Cechą w największym stopniu wyróżniającą sytuację demograficzną w gminie jest wzrost liczby ludności i wysokie dodatnie saldo migracji. W ciągu ostatnich 10 lat liczba ludności zwiększyła się dwukrotnie (według LBD: z 9350 w 2003 r. do 18866 w roku 2014; według GUS: z 9522 osób w roku 2002 do 20144 osób w roku 2014). Ok. 3-5 tysięcy mieszkańców jest zameldowanych poza gminą. Warto odnotować znaczny wzrost liczby wymeldowań z gminy do innych miast (z 207 w 2012 r. do 290 w roku 2014).</p> <p>Gminę cechuje duże (na tle województwa) saldo migracji wewnętrznych (701 osób) i dodatni przyrost naturalny – przyrost naturalny na 1000 ludności w gminie wyniósł w 2014 r. 72, co w porównaniu z wartościami dla województwa jest zdecydowanie powyżej przeciętnej.</p> <p>Mimo, że gmina należy do jednej z młodszych w regionie, to jednak widoczne są zmieniające się proporcje ludności w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku przedprodukcyjnym: wskaźnik obciążenia demograficznego (proporcja ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym) wyniósł w 2011 r. 38,2, a w roku 2014 już 45,6.</p>	<p>Mieszkańcy Dobrej dostrzegają, że jedną z cech charakterystycznych gminy jest jej rozwój demograficzny; najistotniejszą (spośród wymienionych w kwestionariuszu) własności jest według badanych napływ „nowych” mieszkańców (średnia 2,74 na skali od 1 do 4). Za cechę występującą w najmniejszym natężeniu uznano natomiast migracje młodych do innych miejscowości (1,49).</p>	<p>Procesy urbanizacji powodują, że Dobra, która należy do najbardziej dynamicznie zaludniających się gmin w Polsce, ma ogromne szanse rozwoju (migrują głównie osoby młode i dobrze sytuowane) ale także wiele problemów do rozwiązania – infrastruktura gminy nie jest przygotowana do tak wysokiego tempa rozwoju demograficznego.</p> <p>Na temat opieki sprawowanej nad osobami starszymi w rodzinie opinie ekspertów są podzielone. Część z nich twierdziła, że w gminie nie ma trudnych sytuacji związanych z ludźmi starymi. Inni wskazywali na problem samotnych osób starszych lub takich, które co prawda mieszkają z rodzinami, ale opieka rodziny nie jest wystarczająca.</p>
Postawy mieszkańców i charakterystyki więzi społecznych w gminie		
<p>Istniejące organizacje pozarządowe w niewielkim stopniu zaangażowane są w rozwiązywanie problemów społecznych: organizacje pozarządowe powinny być ważnym partnerem samorządu gminy w realizacji zadań społecznych.</p> <p>W ciągu ostatnich trzech lat zlecano organizacjom pozarządowym takie zadania jak: domowa i stacjonarna opieka hospicyjna dla terminalnie i nieuleczalnie chorych,</p>	<p>W wypowiedziach swobodnych respondenci wskazywali na enklawowy charakter więzi społecznych łączących mieszkańców. W niektórych wypadkach istnienie poczucia wspólnoty deklarowano w obrębie zamieszkiwanej ulicy, lub całej, zwykle mniejszej miejscowości.</p>	<p>Dobra jest przykładem zmieniającej się gminy, gdzie w opinii badanych zderzają się: bogactwo i zaradność życiowa z biedą i niezaradnością. Wpływa to na poziom spójności społecznej. Pod tym względem gmina jest również zróżnicowana. Respondenci podawali przykłady miejscowości, w których proces integracji postępuje szybko (Mierzyn, Wołczkowo czy Dołuje) i wyraża się w podejmowaniu działań wspólnych.</p>

<p>praca z rodziną, dożywianie, przeciwdziałanie uzależnieniom, rozwój kultury fizycznej i turystyki. Dotacje z budżetu gminy Dobra przekazywane były w wyniku postępowania konkursowego oraz w trybie pozakonkursowym. Ogółem organizacje pozarządowe otrzymały w 2011 r. 292 400 zł, w 2012 r. – 232 340 zł, w 2013 r. – 304 799 zł a w 2014 r. – 368 949 zł. Do partnerów gminy w realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej należą: Stowarzyszenie SOS dla Rodziny, Stowarzyszenie Hospicjum Królowej Apostołów w Policach.</p>	<p>W ocenie respondentów dłużej mieszkających w gminie, więzi społeczne łączące mieszkańców są niezbyt silne. Generalnie jednak respondenci nie mają poczucia istnienia znaczących podziałów społecznych w gminie.</p> <p>Mimo, że blisko 1/5 ankietowanych twierdzi, że brała udział w roku 2013 przynajmniej raz w konsultacjach społecznych, jednak badani nie mają poczucia udziału w procesie zarządzania gminą: z twierdzeniem "mam wpływ na to, co dzieje się w gminie Dobra", nie zgadza się 66,9%.</p> <p>Badani dostrzegają potrzebę uczestnictwa w życiu gminy (mimo stosunkowo niskiego wykorzystania tej potrzeby przez gminę).</p> <p>O istnieniu potencjału kapitału społecznego świadczą wysokie odsetki osób twierdzących, że większości ludzi można ufać – 29,0% (dla porównania, w badaniach ogólnopolskich <i>Diagnoza Społeczna 2013</i> odsetek ten wyniósł 12,2 proc.).</p>	<p>Problemem w tym obszarze jest brak spójności społecznej, oznaczający z jednej strony nierówności ekonomiczne, a z drugiej zróżnicowanie poziomu integracji mieszkańców (zwłaszcza pomiędzy "starymi" i "nowymi" mieszkańcami).</p> <p>Eksperti wskazywali na roszczeniowość i izolację niektórych „nowych” mieszkańców, partykularyzm interesów (pomijanie interesu całej gminy); selektywne zaangażowanie mieszkańców w życie gminy/miejscowości. Z drugiej strony obserwowana jest nieufność dłużej mieszkających wobec nowych mieszkańców.</p> <p>Eksperti zwracają uwagę na konieczność organizacji programów aktywizujących mieszkańców do pełniejszego uczestnictwa w życiu gminy.</p>
<h3>Problemy rynku pracy</h3>		
<p>Sytuacja na rynku pracy mieszkańców gminy Dobra w ostatnich latach zmieniała się, w latach 2011– 2013 ulegała pogorszeniu, w 2014 zdecydowanie poprawiła się. Liczba osób bezrobotnych na koniec 2011 roku wynosiła 686, w grudniu 2012 r. – 739, w 2013 r. – 794, natomiast w 2014 roku 544.</p> <p>Wskaźnik bezrobocia (odsetek osób bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym) w powiecie wynosił 7,5% w 2013 r. i 5,65% w 2014 r. W 2013 r. w gminie Dobra osiągnął poziom 6,5%, a w 2014 r.</p> <p>Najliczniejsze kategorie wiekowe wśród osób bezrobotnych w analizowanym okresie stanowiły osoby w wieku 25–34 lata i 35–44 lata, w dalszej kolejności – 45–54 lata. Najliczniejszymi grupami wśród bezrobotnych biorąc pod</p>	<p>Bezrobocie jest istotnym problem społecznym w opinii mieszkańców.</p> <p>Bezrobotni (w tym szczególnie osoby długo pozostające poza rynkiem pracy) są tą kategorią osób, których sytuacja jest szczególnie trudna i które w największym stopniu narażone są na sytuacje problemowe.</p>	<p>Najpoważniejszym problem w opinii ekspertów są cechy i postawy osób bezrobotnych: niski poziom wykształcenia, niskie kwalifikacje, brak chęci do zdobywania kwalifikacji, "dziedziczenie" bezrobocia, niska aktywność i zaradność części mieszkańców, słaba motywacja, oraz brak poszanowania pracy. Powoduje to m. in. zatrudnianie przez pracodawców osób spoza gminy.</p> <p>Oprócz postaw niektórych bezrobotnych realnymi problemami są: mała liczba ofert pracy oraz trudności związane z dostępem do pracy dla chętnych – zwłaszcza kobiet zarówno w wieku niemobilnym, jak i młodszych (problem dostępu do niskopłatnej opieki przedszkolnej i żłobkowej), a także osób mających dojeżdżać z/do pracy z odleglejších miejscowości (koszty transportu).</p>

<p>uwagę wykształcenie są osoby z wykształceniem podstawowym, jednak trudności na rynku pracy dotyczą także osób z wykształceniem wyższym – od 2012 r. stanowili oni drugą pod względem liczebności kategorię społeczną bezrobotnych.</p> <p>Wśród osób długotrwale bezrobotnych przeważają kobiety, w 2011 r. (stan na koniec roku) zarejestrowanych było 227, w 2012 r. 262, w 2013 r. - 271 kobiet, a w 2014 r. - 195 kobiet, mających przez okres powyżej 12 miesięcy trudności z uzyskaniem zatrudnienia.</p>		<p>Jednym z możliwych rozwiązań w obszarze rynku pracy jest zdaniem ekspertów organizacja takich szkoleń dla bezrobotnych, które będą związane z nowymi inwestycjami w gminie.</p>
<p>Problemy ubóstwa</p>		
<p>W analizowanym okresie liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej pozostawała na zbliżonym poziomie. Struktura świadczeń również nie uległa zasadniczym zmianom. Zwiększyła się liczba osób otrzymujących zasiłek celowy, a zmniejszyła się liczba osób, które otrzymały zasiłek okresowy.</p> <p>W roku 2014 OPS udzielił pomocy z tytułu ubóstwa 80 rodzinom (201 osobom w tych rodzinach), w analizowanym okresie (2011–2014) liczby objętych pomocą z tego tytułu uległy zmniejszeniu.</p> <p>W latach 2011–2014 wsparciem Caritasu, głównie z tytułu ubóstwa, w każdym roku objęto około 250 rodzin (730–750 osób).</p>	<p>Z badań wyłania się obraz mieszkańców zadowolonych ze swojej sytuacji materialnej, chociaż istnieją w badanej populacji bardzo znaczące zróżnicowania ekonomiczne: 62,7% ankietowanych wskazuje, że problem biedy występuje w ich miejscowości zamieszkania.</p> <p>W wypowiedziach badanych widać wyraźne zróżnicowanie terytorialne ubóstwa, w większym natężeniu występujące na obszarach wiejskich, zlokalizowanych w części północno–zachodniej gminy.</p> <p>Ubóstwo jest zdaniem mieszkańców jednym z trzech najistotniejszych problemów społecznych (oprócz alkoholizmu i bezrobocia) w gminie. Najczęściej wymieniane (w kolejności malejącej) kategorie mieszkańców gminy, których sytuacja jest szczególnie trudna to osoby bezrobotne, osoby ubogie, osoby uzależnione od alkoholu, byli pracownicy PGR-u, samotne osoby starsze, rodziny wielodzietne, samotne matki, bezdomni, młodzież rozpoczynająca pracę.</p>	<p>Nie przez wszystkich ekspertów ubóstwo zostało zakwalifikowane do najistotniejszych problemów gminy. Nieliczni eksperci stwierdzali, że w gminie brak jest widocznych przejawów biedy, jednak większość zwracała uwagę na koncentrację ubóstwa przede wszystkim w północnej części gminy, w miejscowościach takich jak Rzędziny, Buk, Łęgi, Stolec, Grzepnica.</p> <p>Ubóstwo w tych obszarach jest powiązane z innymi problemami społecznymi, takimi jak bezrobocie, uzależnienia, trudna sytuacja mieszkaniowa, problemy rodzin i opieki nad dziećmi. Co istotne, ubóstwo najczęściej postrzegane jest jako efekt braku pracy ale także jako wynik międzypokoleniowego przekazywania pewnych wzorów (syndrom wyuczonej bezradności).</p>

Problemy uzależnień		
<p>W 2014 roku OPS udzielił pomocy 31 rodzinom (60 osobom w tych rodzinach) znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej z powodu alkoholizmu.</p> <p>W 2011 czynności zmierzające do objęcia leczeniem odwykowym podjęto (GKRPA) w odniesieniu do 25 osób, w 2012 r. – 24 osób, w 2013 r. – 32 osób, w 2014 – 26 osób. Do Miejskiej Izby Wyrzeźwien dowieziono odpowiednio 55 (2011 r.), 135 (2012 r.), 113 (2013 r.) oraz 91 osób (2014 r.) z terenu gminy Dobra.</p>	<p>Problem alkoholizmu jest uznawany przez mieszkańców za jeden z ważniejszych problemów społecznych gminy. Mimo zauważania tego zjawiska we własnej miejscowości (tak twierdzi 50,6% ankietowanych), podkreślić należy, że problem w całej gminie nie występuje w ocenie badanych w istotnym natężeniu (średnia 1,50 na skali od 0 do 4).</p> <p>Uzależnienia od narkotyków zostały ocenione jako problem praktycznie nie występujący w gminie.</p>	<p>Źródłem wykluczenia społecznego części rodzin jest alkoholizm. Alkoholizm nie dotyczy tylko grup pozostających na ekonomicznym marginesie, ale jest – jak twierdzili niektórzy badani – udziałem całego przekroju mieszkańców, niezależnie od wieku i sytuacji społecznej.</p> <p>W opinii ekspertów zwiększa się liczba osób pijących ryzykownie; alkohol staje się usankcjonowanym sposobem na rozładowywanie napięć. Szczególnym problemem są jednak „enklawy” alkoholizmu, miejscowości w których problem ten wiąże się z problemem bezrobocia. Nadużywanie alkoholu dla niektórych mieszkańców stanowi normę społeczną i zjawisko to nie powoduje ostracyzmu społecznego.</p> <p>Niepokojącym zjawiskiem w opinii ekspertów nadużywanie alkoholu przez dzieci i młodzież. Prawie wszyscy eksperci zgodnie twierdzili, że zagrożenie młodzieży alkoholizmem jest bardzo duże.</p> <p>Rośnie potrzeba profesjonalnej diagnozy i pomocy dla uzależnionych na terenie gminy; eksperci zwracali uwagę na trudności związane z organizacją terapii, która odbywa się na ogół w Szczecinie, często w godzinach pracy; brak adekwatnych programów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży. W opinii badanych istnieje potrzeba szerszego włączenia instytucji i organizacji (w tym Kościoła) w rozwiązywanie problemów alkoholowych.</p>
Rodzina i opieka nad dzieckiem		
<p>Najczęściej występującymi powodami korzystania z pomocy społecznej 2013 i 2014 roku przez mieszkańców Dobrej była bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego.</p>	<p>Mieszkańcy w badaniach ankietowych nie dostrzegali znacznego natężenia występowania w gminie problemu rodzin dysfunkcyjnych.</p> <p>Badani wskazując stopień swojego zadowolenia z funkcjonowania poszczególnych instytucji czy spraw</p>	<p>Eksperti obserwują pogłębiające się deficyty kompetencji dotyczących relacji między małżonkami oraz kompetencji rodzicielskich (zwłaszcza wśród ludzi młodych). W sytuacji istniejących deficytów trudy opieki nad dziećmi stają się źródłem konfliktów.</p>

<p>Dysfunkcjonalność rodzin jest jednym z powodów kierowania dzieci do rodzin zastępczych. Ogółem na koniec roku 2013 przebywało w rodzinach zastępczych 24 dzieci z gminy Dobra. W 2014 roku nie kierowano dzieci do rodzin zastępczych a ich liczba na koniec roku w stosunku do roku poprzedniego zmniejszyła się do 11.</p> <p>W 2013 r. skierowano jedno dziecko do Domu Dziecka w Tanowie, na koniec roku przebywało w tej placówce siedmioro dzieci (troje w wieku 7–13 lat i czworo w wieku 14–18 lat). W 2014 r. nie kierowano dzieci do placówek opiekuńczo-wychowawczych.</p> <p>Działaniami interwencji kryzysowej objęto 72 rodziny (204 osoby) w 2011 r. i 50 rodzin w 2012 r. (153 osoby), 60 w 2013 r. (131 osób w rodzinach) oraz 42 rodziny (113 osób) w 2014 r.</p> <p>Z pomocy Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Policach skorzystała w 2011 r. jedna rodzina doświadczająca przemocy, dwóm osobom udzielono porady psychologicznej, jednej osobie porady prawnej. W 2013 r. jedna osoba uczestniczyła w zajęciach „Szkoly dla rodziców”, dwie skorzystały z poradnictwa psychologicznego, cztery poradnictwa psychologicznego jedna osoba, dwie z prawnego oraz dwie z poradnictwa rodzinnego. W 2014 r. jedna osoba skorzystała z poradnictwa psychologicznego, dwie z prawnego, jedna z poradnictwa rodzinnego a dwie rodziny były objęte wsparciem aspiranta pracy socjalnej.</p>	<p>społecznych przyznali najniższe oceny w odniesieniu do opieki (przedszkolnej i żłobkowej) nad dziećmi (średnia na skali 1-5: 2,93).</p>	<p>Nowe zjawiska rozpadu rodzin w gminie związane są m. in. z migracjami za pracą, długotrwałą rozłąką. Powstaje w ten sposób problem rodzin czasowo zdeorganizowanych,</p> <p>Rośnie potrzeba edukacji i wsparcia rodziny, niewystarczająca jest informacja dotycząca możliwości pomocy i instytucji świadczących taką pomoc.</p>
<p>Poczucie bezpieczeństwa. Zagrożenie przestępczością i przemocą (w tym przemocą domową)</p>		
<p>Na terenie gminy Dobra od 2011 r. zauważalny jest stopniowy wzrost liczby wykrytych wykroczeń – w szczególności zjawisko to dotyczy wykroczeń drogowych. Odnotowuje się względnie stałą liczbę wykroczeń przeciwko mieniu (dotyczy mienia wartego poniżej 420 zł). W 2011 r. odnotowano 134 takie wykroczenia, w 2012 r. – 141, w 2013 r. – 145 a w 2014 r. – 179 wykroczeń, w szczególności zniszczenia mienia (art. 124 § 1 kodeksu wykroczeń) i</p>	<p>Oceny bezpieczeństwa całej gminy są wyższe niż oceny przypisywane miejscowości zamieszkania. Mimo, że badania nie wskazywali na przestępstwa i wykroczenia jako zjawiska występujące w dużym natężeniu w całej gminie, to jednak stosunkowo duży jest odsetek osób wskazujących na problemy przestępczości przeciwko mieniu, zdrowiu i życiu: ich</p>	<p>Zdaniem ekspertów przemoc w rodzinach jest zarówno powiązana z bezrobociem, ubóstwem, alkoholizmem, ale także z problemami psychicznymi pracujących, dobrze sytuowanych osób, niezależnych od substancji psychoaktywnych. Problemy związane z pracą zawodową były wymieniane jako jeden z głównych czynników stresogennych lepiej sytuowanych sprawców przemocy (w tym psychicznej).</p>

<p>kradzieży mienia (art. 119 § 1 kodeksu wykroczeń). Dość często dochodzi do popełniania wykroczeń przeciwko urządzeniom użytku publicznego. Są to czyny dość uciążliwe dla mieszkańców gminy,</p> <p>Na terenie gminy Dobra od 2011 r. do 2013 r. zauważalny był stopniowy wzrost liczby popełnionych i wykrytych przestępstw – w szczególności kradzieży ogółem (w tym kradzieży z włamaniem i kradzieży pojazdów). W roku 2014 r. liczba tego typu przestępstw nieznacznie spadła. W 2011 r. odnotowano 22 przypadki kradzieży, w 2012 r. – 38, w 2013 r. – 90, a w 2014 r. - 84. Wzrosła również liczba popełnionych oszustw.</p> <p>W trakcie 9 interwencji w 2011 r. , 20 interwencji w 2012 r., 20 interwencji w 2013 r. i aż 56 interwencji w 2014 r. (łącznie 105 interwencji) stwierdzono użycie przemocy w rodzinie, na podstawie czego zostało sporządzonych łącznie 95 Niebieskich Kart. W 2014 r. aż 16 nowych procedur zostało wszczętych przez podmioty inne niż Policja – pracowników socjalnych, nauczycieli czy lekarzy. Świadczy to o wyjątkowo dużej świadomości tych osób i dobrym ich rozeznanium co do zjawiska przemocy w rodzinie.</p> <p>W 2011 roku udzielono pomocy 74 rodzinom doświadczającym przemocy, w 2012 r. 44 rodzinom w roku 2013 – 45 rodzinom a w 2014 r. – 53 rodzinom. W 2012 r. Zespół Interdyscyplinarny podejmował działania wobec 19 rodzin doświadczających przemocy, w 2013 r. wobec 12 rodzin a w 2014 r. aż wobec 53 rodzin.</p>	<p>występowanie w miejscowości zamieszkania zauważa prawie połowa (46,1%) badanych.</p> <p>Respondenci proszeni o wskazanie problemów społecznych innych, niż wymienione w kwestionariuszu, najczęściej wskazywali na złą jakość komunikacji, transportu i infrastruktury drogowej, oddziałujących na bezpieczeństwo mieszkańców (zła jakość dróg, zbyt szybki ruch drogowy, brak oświetlenia). Co istotne, tego rodzaju problemy dotyczące jakości życia częściej sygnalizowali mieszkańcy lepiej sytuowani.</p>	<p>W gminie rośnie liczba Niebieskich Kart, eksperci zwracają jednak uwagę na zróżnicowanie zjawiska przemocy („przemoc widzialna” vs. „niewidzialna”, „ukryta”) oraz niską wykrywalność oraz karalność przemocy domowej.</p> <p>Podczas wywiadów grupowych zwracano uwagę na ograniczone zasoby kadrowe i organizacyjne Zespołu Interdyscyplinarnego, utrudniające koordynację prac nad rozwiązywaniem indywidualnych przypadków przemocy domowej.</p>
<h3>Oświata i opieka przedszkolna</h3>		
<p>Na terenie gminy funkcjonuje 5 szkół podstawowych i jedno gimnazjum (w ZS w Dołujach). Najwyższe wyniki sprawdzianów dla szkół podstawowych w gminie Dobra osiągnęły PSP Bezrzecze i PSP Dobra. Z raportów Komisji Egzaminacyjnej wynika, że w roku szkolnym 2012/2013 poprawiły się osiągane wyniki w szkołach podstawowych w Dobrej i Rzędzinach. Najlepsze wyniki osiąga PSP Dołuje. W roku szkolnym 2012/2013 wyniki</p>	<p>Respondenci wskazywali na konieczność poszerzenia oferty zajęć dla dzieci i młodzieży – według 60,7% badanych właśnie oferty czasu wolnego dla młodzieży są tym obszarem, który wymaga lepszych rozwiązań. Spośród ocenianych sfer polityki społecznej w gminie, najniższe średnie uzyskała opieka nad dziećmi w gminie. Opieka przedszkolna i opieka żłobkowa w ocenie połowy ankietowanych wymagają pilnej</p>	<p>Eksperti wskazywali na istotne deficyty opieki przedszkolnej i żłobkowej, a także na niewystarczającą ofertę zajęć dla dzieci z trudnościami oraz dzieci uzdolnionych.</p>

<p>prawie wszystkich części egzaminu gimnazjalnego PG w Dołujach uległy pogorszeniu.</p> <p>W gminie funkcjonuje 6 niepublicznych przedszkoli/punktów przedszkolnych oraz dwa publiczne punkty przedszkolne, brak jest natomiast przedszkola publicznego oraz żłobków i klubów dziecięcych.</p>	<p>naprawy i lepszych rozwiązań, natomiast najrzadziej wskazywano na konieczność usprawnienia systemu oświaty.</p>	
<p>Problemy zdrowia mieszkańców i niepełnosprawności</p>		
<p>Na podobnym poziomie w latach 2011-2013 kształtowały się: liczba rodzin uzyskująca pomoc z tytułu niepełnosprawności i długotrwałej choroby (łącznie blisko 200 rodzin). W 2014 roku rzadziej udzielano pomocy z tego tytułu. W roku 2014 przyznano pomoc z tytułu niepełnosprawności 79 rodzinom, natomiast z tytułu długotrwałej choroby 89 rodzinom. Osobom, które z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności wymagają pomocy innych osób, a są jej pozbawione, przysługuje pomoc w formie usług opiekuńczych. Niewiele osób w gminie jest nimi objętych, zdecydowanie więcej osób otrzymuje świadczenia opiekuńcze.</p>	<p>Zdaniem blisko połowy badanych, sferami polityki społecznej wymagającymi naprawy jest opieka nad ludźmi starszymi (47,1%). Oceny pracy służby zdrowia w gminie Dobra były stosunkowo wysokie (3,48 na skali od 1 do 5).</p>	<p>Opieka nad ludźmi starszymi w gminie, częściej zmagającymi się z problemami zdrowotnymi, jest dużym problemem. Zdaniem ekspertów będzie się on nasilał z racji procesów demograficznych w gminie, braku domu pomocy społecznej oraz trudnej sytuacji finansowej zarówno samych osób starszych, jak i ich rodzin.</p>
<p>Sytuacja mieszkaniowa</p>		
<p>Z pomocy społecznej z tytułu bezdomności skorzystało 13 w 2012 roku, w 2013 i w 2014 roku 10 rodzin. Schronienie uzyskała 1 osoba w 2011 roku, 2 w 2012 r., 5 w 2013 r., 8 osób w 2014 r.</p> <p>W porównaniu do 2010 r. liczba osób bezdomnych wzrosła ponad czterokrotnie, a zważywszy na fakt pojawiających się trudności z zapewnieniem schronienia (brak wolnych mieszkań socjalnych, schroniska), problem bezdomności staje się coraz bardziej dotkliwy.</p> <p>W analizowanym okresie nie zmieniły się kryteria przyznawania dodatku mieszkaniowego. Nieznacznie także zmieniła się liczba gospodarstw domowych, którym ten dodatek przyznano. W 2011 r. pomoc</p>	<p>Mimo dobrych ocen sytuacji mieszkaniowej w Gminie, respondenci odpowiadający na pytania dotyczące oceny istniejących form pomocy społecznej wybranym kategoriom mieszkańców, wskazywali na największe niedostatki pomocy dla osób bezdomnych (średnia ocena 1,40 na skali od 0 do 4).</p>	<p>Trudna sytuacja mieszkaniowa dotyczy przede wszystkim mieszkańców wsi popegeerowskich, tych miejscowości, w których problemem jest także bezrobocie, bieda, uzależnienia. Rokrocznie rośnie potrzeba mieszkań socjalnych, ponieważ obok wcześniej istniejących problemów (niszczącej infrastruktury, niszczenia starej substancji mieszkaniowej, przeludnienia, złych warunków sanitarnych, zagrożenia bezdomnością itd.) pojawiają się trudności z zapewnieniem schronienia dla ofiar przemocy oraz izolacji sprawców tej przemocy.</p> <p>W gminie pojawił się problem sprzeciwu wobec budowy lokali socjalnych, stąd też eksperci zwracali uwagę na potrzebę lepszej polityki informacyjnej w sprawie</p>

w tym zakresie uzyskało 13 osób, w 2012 – 15, w 2013 r. – 12, a w 2014 r. 13 osób.		istniejących problemów mieszkaniowych i rozproszenia budowanych lokali socjalnych.
Ocena zasobów pomocy społecznej		
<p>W ostatnich latach instytucje systemu pomocy społecznej i zadania, które one realizowały, ulegały zmianom. Wynikają one zarówno z konieczności dostosowywania się do nowych regulacji prawnych, jak i potrzeb mieszkańców. W roku 2011 zawarto 16 kontraktów socjalnych, w roku 2012 liczba ta uległa zwiększeniu i wynosiła 30 kontraktów, w 2013 roku podpisano i zrealizowano 27 kontraktów socjalnych, natomiast w 2014 - 32. Praca socjalna prowadzona była w 61 rodzinach w 2011 r., 72 rodzinach w 2012 r., 52 rodzinach w 2013 r. W 2014 r. nastąpił znaczący wzrost liczby rodzin, w których prowadzono pracę socjalną, objęto nią 137 rodzin.</p> <p>Według stanu na koniec 2011 i 2012 r. zatrudnionych w OPS było 10 osób, w 2013 – 11, w tym pięciu pracowników socjalnych (2 w ramach projektu systemowego ze środków EFS). W 2014 r. zatrudnienie zmniejszyło się o jednego pracownika socjalnego.</p>	Respondenci posługując się skalą od 1 (brak pomocy) do 4 (pełne wsparcie) wskazywali na niedostatki pomocy dla osób bezdomnych (średnia ocena 1,40), samotnych osób starszych (1,56) oraz bezrobotnych (1,60).	<p>W ocenie ekspertów w większym zakresie powinna być prowadzona pogłębiona praca z rodzinami dysfunkcyjnymi, także przez organizacje pozarządowe.</p> <p>Stosunkowo niewiele organizacji pozarządowych zajmuje się działalnością w obszarze pomocy społecznej, stąd też współpraca gminy z trzecim sektorem jest niedostateczna.</p>

III. CZĘŚĆ STRATEGICZNA

1. PROGNOZA DOTYCZĄCA NAJISTOTNIEJSZYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH I ICH KONSEKWENCJI DLA SYSTEMU POMOCY SPOŁECZNEJ W GMINIE DOBRA

Obszary problemowe wskazane w części strategicznej wymagają w pierwszej kolejności prognozowania możliwych kierunków zmian, zwłaszcza w kontekście programowania gminnej polityki społecznej. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest dokumentem wieloletnim (obejmuje lata 2016-2022), dlatego efektywne wdrażanie sformułowanych celów strategicznych wymaga wskazania długoterminowej perspektywy zmian w obszarze problemów społecznych.

Poniższa prognoza dotyczy możliwych kierunków zmian potrzeb związanych z rozwiązywaniem problemów społecznych w gminie, w okresie objętym programowaniem strategicznym. Wskazywane kierunki wynikają z przeprowadzonej diagnozy problemów społecznych. Szczegółowe rozpoznania dotyczące możliwych uwarunkowań zewnętrznych (szans i zagrożeń) dotyczących wybranych grup problemów zawarto w dalszej części dokumentu, w tym miejscu zostaną natomiast przedstawione najistotniejsze wyzwania lokalnej polityki społecznej, odnoszące się do następujących obszarów problemowych:

Problemy wykluczenia społecznego. Prognozowanie w obszarze wykluczenia społecznego w Gminie Dobra w latach 2016-2022 wymaga odniesienia do czynników zewnętrznych, do pewnego stopnia niezależnych od lokalnej polityki społecznej. Przykładowo, kwestie rynku pracy niezależne są od polityki gminy czy nawet powiatu, a związane są z uwarunkowaniami strukturalnymi, takimi jak koniunktura gospodarcza, prawo pracy czy polityka społeczna. Na poziomie lokalnym widoczne są jednak najistotniejsze tendencje dotyczące problemów uzależnień oraz ubóstwa: a) z tendencji przedstawianych w badaniach ogólnopolskich dotyczących problemu uzależnień¹⁸ wynika, że zwiększać się będzie liczba osób pijących ryzykownie, choć problem uzależnień poszczególnych kategorii społecznych będzie miał charakter zróżnicowany. Możliwe jest utrwalanie się problemu alkoholizmu w enklawach wykluczenia społecznego, ale także wśród osób posiadających pracę i odpowiednie zabezpieczenie ekonomiczne. Zwiększać się będzie problem ryzykownych zachowań związanych z przyjmowaniem substancji psychoaktywnych przez młodzież. Rosnąć będzie zatem zapotrzebowanie na odpowiednie formy diagnozy i terapii problemów uzależnień. b) z badań nad problematyką ubóstwa w Polsce¹⁹ wynika że zagrożone ubóstwem są przede wszystkim gospodarstwa domowe z osobami bezrobotnymi oraz rodziny wielodzietne. Problem ubóstwa ekonomicznego wiąże się także z utrwalaniem postaw i dziedziczeniem pozycji społecznej w tych rodzinach, które doświadczają biedy nie w sposób epizodyczny, ale długotrwały. Szczególnie istotny jest narastający problem enklaw ubóstwa, zwłaszcza w obszarach oddalonych od centrum gminy i jej instytucji. Wraz z rozwojem transportu zbiorowego w gminie, zmniejszać się będzie jednak ryzyko wykluczenia mieszkańców wybranych miejscowości gminy. W kolejnych latach rosnąć będzie natomiast zapotrzebowanie na zaspokojenie przez Gminę potrzeb mieszkaniowych najuboższych (wzrastające zapotrzebowanie na lokale socjalne i dodatki mieszkaniowe). Wraz z utrzymaniem napływu migracyjnego

¹⁸ J. Sierostawski, *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych ESPAD 2011*. Warszawa 2011; *Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych w Polsce w samorządach gminnych w 2013 roku*. PARP, Warszawa 2013.

¹⁹ *Ubóstwo w Polsce w świetle badań GUS*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2013; *Diagnoza Społeczna 2013. Warunki i Jakość Życia Polaków*, red. J. Czapiński, T. Panek, Warszawa 2014.

prawdopodobny jest dalszy wzrost „nowych” lokalnych problemów społecznych, takich jak alkoholizm, przemoc domowa.

W okresie objętym prognozą w niewielkim stopniu zmieni się struktura powodów korzystania z pomocy społecznej. Łączenie się problemów ubóstwa, bezrobocia i uzależnień, oznacza konieczność podjęcia działań pomocowych o charakterze interdyscyplinarnym, których zaniechanie powodowałoby pogłębianie się istniejących obszarów wykluczenia społecznego.

Problemy związane ze spójnością społeczną mieszkańców w obrębie gminy. Spójność społeczna na poziomie lokalnym zależy od wielu czynników, takich jak nierówności strukturalne, zjawiska migracyjne, demograficzne itd. W okresie objętym prognozą wraz z ustabilizowaniem się procesów migracyjnych, zmianami pokoleniowymi i wydłużającym okresem zamieszkiwania na terenie gminy będzie rosła samoorganizacja mieszkańców, koncentrujących swoją aktywność obywatelską nie tylko na sprawach poprawy jakości życia w najbliższym otoczeniu, ale także na sprawach dotyczących całości gminy, w tym problemów społecznych występujących na jej terenie. Obserwowane tendencje do indywidualizacji życia, rozpadu więzi wspólnotowych i wzrostu roszczeniowej postawy wobec władz lokalnych mogą spowodować pogłębianie się istniejących problemów ze spójnością społeczną w gminie. Jednak w sytuacji włączenia się nowych mieszkańców w życie publiczne gminy oraz rozwój aktywności i samoorganizacji może przyczynić się do zmniejszania podziałów ekonomicznych i społecznych między dotychczasowymi i nowoosiedlającymi się mieszkańcami gminy.

Problemy rodzin. Prognozowane zjawiska w tym obszarze dotyczą przede wszystkim dezorganizacji życia rodzinnego oraz problemów opieki nad osobami zależnymi (dziećmi i osobami starszymi). Zagrożenie dla trwałości rodziny wiązać się będzie z takimi zjawiskami jak ubóstwo, nadużywanie alkoholu, konflikty małżeńskie, przemoc, których skutkiem jest dysfunkcyjność rodziny a także proces indywidualizacji życia społecznego. Istniejące tendencje wskazują na możliwość wzrostu liczby aktów przemocy domowej. Innym problemem, który może pojawiać się w kolejnych latach jest rosnąca liczba przypadków niewydolności wychowawczej. Wobec dotychczas obserwowanych braków nawyków korzystania z poradnictwa rodzinnego i specjalistycznego, konieczne będzie motywowanie do korzystania i ułatwienia w korzystaniu z poradnictwa, a także wspieranie osób samotnie wychowujących dzieci. Istniejące zjawiska dezorganizacji rodziny powodować mogą wzrost przestępczości wśród nieletnich wraz z pogłębiającymi się problemami rodzin.

Problemem we wspieraniu rodziny w realizacji jej funkcji wychowawczych w ocenie mieszkańców związany jest z brakiem odpowiedniej infrastruktury opiekuńczej. Utrzymanie wskaźników przyrostu naturalnego w gminie powodować będzie wzrastające w kolejnych latach zapotrzebowanie na publiczne placówki żłobkowe i przedszkolne. W dłuższej perspektywie czasowej zmieniać się będzie natomiast struktura kategorii społecznych osób korzystających ze wsparcia ze względu na wiek (mamy tu na myśli przede wszystkim zwiększający się udział osób starszych). Rosnąć będzie zapotrzebowanie na usługi medyczne (o profilu opieki gerontologicznej) oraz usługi opiekuńcze (w tym domy opieki) i oferty spędzania czasu wolnego dla osób starszych. Wzrośnie zapotrzebowanie na wspieranie osób starszych i niepełnosprawnych oraz rodzin sprawujących nad nimi opiekę, w szczególności na usługi opiekuńcze, środki finansowe z przeznaczeniem na zasiłek pielęgnacyjny.

Problemy związane z niedostatkami infrastruktury usług społecznych i systemu pomocy społecznej. Instytucje systemu pomocy społecznej, zadania, które te instytucje realizują za pomocą określonych środków ulegają zmianom, wynikającym zarówno z konieczności dostosowywania się do nowych regulacji prawnych, jak i potrzeb mieszkańców. Zgodnie z kierunkami zmian w krajowej i europejskiej polityce społecznej, coraz mniejszą rolę w pomocy społecznej odgrywać będą świadczenia pieniężne, a coraz większą usługi aktywizujące.

W kolejnych latach w coraz większym stopniu zauważalny będzie problem niewystarczających zasobów instytucjonalnych (w obszarze pomocy społecznej, oświaty, służby zdrowia, organizacji pozarządowych) w stosunku do potrzeb zmieniającej się pod względem demograficznym gminy. M. in. rosnąć będzie problem bezdomności ze względu na degradację istniejących zasobów gminnych, brak systemowych rozwiązań dotyczących mieszkań socjalnych, problemy z wypłacalnością mieszkańców posiadających zaciągnięte zobowiązania w postaci kredytów mieszkaniowych

2. MISJA STRATEGII, CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE

2.1. Problemy gminy w ujęciu syntetycznym

Scharakteryzowane w części diagnostycznej takie problemy szczegółowe jak bezrobocie, ubóstwo, problemy rodzin, problem uzależnień czy kwestie konsekwencji zmian demograficznych przedstawione powinny zostać jako powiązane ze sobą części, składające się na całościowe problemy społeczne gminy. Zjawiska problemowe w świetle literatury przedmiotu cechują silne powiązania, stąd też w pewnych sytuacjach niemożliwe jest ich rozdzielenie, a w przypadku kumulacji zjawisk problemowych, trudno jest wskazać na problem do rozwiązania w pierwszej kolejności. Proponujemy więc ujęcie „od szczegółu do ogółu”, obrazujące w jaki sposób cząstkowe problemy społeczne kumulują się w obszarach wymagających społecznej interwencji. Nawiązujemy w ten sposób do koncepcji **podejścia zintegrowanego w rozwiązywaniu problemów społecznych**.

Zauważamy ponadto, że zmieniającej się strukturze zjawisk problemowych, zmieniającej się strukturze demograficznej mieszkańców Gminy, a także zmieniającej się strukturze potrzeb mieszkańców musi towarzyszyć istotna zmiana systemu opiekuńczo-wspierającego.

Sformułowana w tym dokumencie misja strategii rozwiązywania problemów społecznych oraz wynikające z niej cele strategiczne odnoszą się do następujących, najistotniejszych naszym zdaniem obszarów problemowych:

1. Problemy wykluczenia społecznego

- ubóstwo jako wynik powiązania szeregu problemów społecznych, występujące głównie wśród zasiedziałyłch mieszkańców gminy (problem dziedziczenia biedy) ale także problemy finansowe i bankructwa „nowych” mieszkańców;
- bezrobocie dotyczące osoby o niskich kwalifikacjach, słabej motywacji do pracy, często powielające wzory zachowań występujące w rodzinie ale także bezrobocie wśród wykształconych mieszkańców;
- alkoholizm i brak możliwości prowadzenia profesjonalnej terapii na terenie gminy
- złe warunki mieszkaniowe części mieszkańców, zagrożenie utratą domów (trudności ze spłatą kredytów) wśród „nowych” mieszkańców

2. Problemy związane ze spójnością społeczną mieszkańców w obrębie gminy

- niski poziom spójności społecznej i aktywności społecznej mieszkańców (powstający w pewnym sensie jako wynik procesów demograficznych), słabe wykorzystanie potencjału kapitału społecznego (niewiele organizacji pozarządowych zwłaszcza wspomagających system pomocy społecznej);

3. Problemy rodzin

- dezorganizacja rodzin w tym: rozpad rodziny, przemoc, trudności w wypełnianiu szeregu funkcji, zwłaszcza opiekuńczo-wychowawczej;
- zagrożenie wykluczeniem społecznym dzieci, zwłaszcza z miejscowości najbardziej oddalonych od Dobrej i Szczecina;
- opieka rodzinna i instytucjonalna nad osobami starszymi (mimo, iż mieszkańcy gminy to osoby stosunkowo „młode”, rosnać będzie liczba osób starszych wymagających wsparcia).

4. Problemy związane z niedostatkami infrastruktury usług społecznych i systemu pomocy społecznej

- zbyt małe zasoby instytucjonalne (pomoc społeczna, oświata, organizacje pozarządowe) w stosunku do potrzeb dynamicznie pod względem demograficznym rozwijającej się gminy.
- problem opieki żłobkowej i przedszkolnej w związku ze stosunkowo wysokim przyrostem naturalnym.

2.2. Misja strategii

Misją Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Dobra na lata 2016-2022 są działania na rzecz wzmocnienia kapitału ludzkiego oraz społecznego gminy, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Zdiagnozowane obszary zagrożenia wykluczeniem społecznym wymagają z jednej strony wzmocnienia kapitału ludzkiego, co oznaczać będzie działania mające na celu rozwój potencjałów i zasobów mieszkańców przyczyniających się do wzrostu jakości życia w gminie. Z drugiej strony konieczne jest wzmocnienie kapitału społecznego gminy, co umożliwi wzrost integracji i oddolnej aktywności mieszkańców. Efektywne rozwiązywanie wskazanych obszarów problemowych i wzmacnianie obu rodzajów kapitału możliwe będzie m. in. dzięki rozwojowi zasobów i infrastruktury polityki społecznej w gminie Dobra.

Z tak sformułowanej misji wynikają cztery cele strategiczne: Cel 1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu; Cel 2. Wzmacnianie spójności społecznej mieszkańców; Cel 3. Wsparcie rodziny; Cel 4. Rozwój zasobów i infrastruktury polityki społecznej w gminie Dobra.

2.3. Cele strategiczne, operacyjne oraz działania

Cel strategiczny 1. PRZECIWDZIAŁANIE WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU

Obszar problemowy: Problemy wykluczenia społecznego

Analiza SWOT

<p>Mocne strony</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wysoki poziom wykształcenia mieszkańców • Ogólny wyższy od przeciętnej poziom zamożności mieszkańców, umożliwiający koncentrację działań pomocowych na wybranych obszarach • Dobra pozioma współpraca instytucji zajmujących się powiązanyymi ze sobą problemami społecznymi • Możliwość zatrudnienia i wsparcia osób niepełnosprawnych przez MZAZ położony na terenie gminy 	<p>Słabe strony</p> <ul style="list-style-type: none"> • Położenie społeczne i postawy osób długotrwale bezrobotnych • Powiązanie ubóstwa z problemami bezrobocia i alkoholizmu • Brak dostępnej (lokalnie) terapii uzależnień • Brak wystarczających zasobów mieszkań socjalnych
<p>Szanse:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystanie pracy socjalnej i kontraktów socjalnych do aktywizacji osób uzależnionych od systemu pomocy • Rozwój rynku pracy w Szczecinie i Policach • Wykorzystanie współpracy pomiędzy WUP, PUP a władzami gminy w zakresie kształtowania polityki rynku pracy • Wykorzystanie szansy związanej z rozwojem transportu zbiorowego, zmniejszającego problemy wykluczenia przestrzennego wybranych miejscowości gminy • Wykorzystanie podmiotów ekonomii społecznej do inkluzji osób wykluczonych • Wykorzystanie instrumentów terapii i strukturalnych rozwiązań do przeciwdziałania problemom uzależnień 	<p>Zagrożenia</p> <ul style="list-style-type: none"> • Strukturalne czynniki sprzyjające pogłębianiu się ubóstwa • Pogarszająca się koniunktura gospodarcza i jej wpływ na kurczenie się rynku pracy • Opieranie się wyłącznie na działaniach sektorowych w zapobieganiu wykluczeniu społecznemu

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Działania
PRZECIWDZIAŁANIE WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU	1.1. Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych	<p>-Współpraca instytucji w zakresie realizacji kompleksowych, zindywidualizowanych programów aktywizacji społecznej i zawodowej adresowanych do osób długotrwale bezrobotnych (obejmujących m.in. poradnictwo psychologiczne, rodzinne, zawodowe, terapię a w dalszej kolejności dostosowanie kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy i zatrudnienie subsydiowane)</p> <p>- Rozszerzanie współpracy pomiędzy WUP, PUP, OPS, UG, partnerami prywatnymi i organizacjami pozarządowymi w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> --Monitorowania sytuacji na lokalnym rynku pracy --Rozwijania edukacji ekonomicznej i doradztwa zawodowego w szkole i w środowisku lokalnym --Szkoleń zawodowych (z uwzględnieniem potrzeb rynku pracy) --Prac społecznie użytecznych --Staży zawodowych --Robót publicznych --Prac interwencyjnych --Pośrednictwa pracy --Podejmowania działalności gospodarczej

	<ul style="list-style-type: none"> --Refundacji kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy --Zajęć aktywizujących dla osób bezrobotnych -Organizacji targów pracy -Wsparcie instytucjonalne kobiet w opiece nad dzieckiem i innymi osobami zależnymi
1.2. Wspieranie budownictwa socjalnego dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji mieszkaniowej	<ul style="list-style-type: none"> -Budowanie świadomości społecznej i postaw solidarności w zakresie budownictwa socjalnego -Włączanie mieszkańców w proces organizowania budownictwa socjalnego poprzez konsultacje społeczne - Zwiększenie zasobów lokali socjalnych
1.3. Organizacja pomocy osobom uzależnionym na terenie gminy	<ul style="list-style-type: none"> - Realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii, w tym szczególnie: <ul style="list-style-type: none"> --Diagnozowanie problemu uzależnień od alkoholu i pozostałych substancji psychoaktywnych --Tworzenie warunków do skutecznego funkcjonowania Gminnej Komisji ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych --Włączanie partnerów publicznych, prywatnych oraz społecznych w proces rozwiązywania problemu uzależnień - -Rozwijanie zindywidualizowanej, specjalistycznej pomocy dla osób uzależnionych i ich rodzin --Organizowanie profesjonalnej terapii dla osób uzależnionych i współuzależnionych na terenie gminy --Edukacja i zwiększanie świadomości na temat uzależnień --Profilaktyka uzależnień, w tym programy promowania alternatywnych sposobów spędzania czasu wolnego
1.4. Pomoc osobom żyjącym w niedostatku	<ul style="list-style-type: none"> -Praca socjalna na rzecz samodzielności i samowystarczalności rodzin ubogich (z wykorzystaniem kontraktów socjalnych) - Udzielanie wsparcia materialnego osobom i rodzinom żyjącym w niedostatku - Rozwijanie współpracy instytucji publicznych, niepublicznych, organizacji pozarządowych w zakresie udzielania pomocy osobom ubogim -Wspieranie zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych osób najuboższych poprzez zwiększanie ilości i jakości zasobów mieszkań socjalnych - Pomoc osobom bezdomnym, w tym rozwijanie współpracy z instytucjami wspierającymi osoby bezdomne oraz zabezpieczenie miejsc schronienia dla osób bezdomnych
1.5. Rozwój sektora ekonomii społecznej	<ul style="list-style-type: none"> - Edukacja w zakresie ekonomii społecznej, promowanie dobrych praktyk - Stwarzanie warunków rozwoju dla podmiotów ekonomii społecznej

Cel strategiczny 2. WZMACNIANIE SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ MIESZKAŃCÓW

Obszar problemowy: Problemy związane ze spójnością społeczną mieszkańców gminy Dobra. Negatywne efekty zróżnicowań ekonomicznych, deficyty społeczeństwa obywatelskiego

Analiza SWOT

<p>Mocne strony</p> <ul style="list-style-type: none"> Potencjał kapitału społecznego związany z wykształceniem mieszkańców 	<p>Słabe strony</p> <ul style="list-style-type: none"> Selektywne zaangażowanie mieszkańców w sprawy publiczne gminy Niewielki udział lokalnych podmiotów trzeciego sektora w rozwiązywanie lokalnych problemów społecznych
<p>Szanse:</p> <ul style="list-style-type: none"> Wykorzystanie szansy związanej z rozwojem transportu zbiorowego, zmniejszającego problemy wykluczenia przestrzennego wybranych miejscowości gminy Wykorzystanie potencjału organizacji społecznych Niwelowanie problemów braku integracji i niedostatków więzi społecznej dzięki działaniom władz gminy 	<p>Zagrożenia</p> <ul style="list-style-type: none"> Pogłębiające się zróżnicowania ekonomiczne ludności Spowolniony rozwój gospodarczy kraju i regionu, mający swoje konsekwencje w pogłębianiu się ubóstwa i problemach ze znalezieniem pracy

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Działania
WZMACNIANIE SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ MIESZKAŃCÓW	2.1. Wspieranie procesu tworzenia więzi społecznych i integracji mieszkańców	-Wspieranie procesu integracji mieszkańców gminy, z uwzględnieniem relacji między dotychczasowymi i nowoosiedlającymi się mieszkańcami gminy -Wspieranie działań na rzecz wzmocnienia więzi sąsiedzkich -Wspieranie działań na rzecz budowania tożsamości lokalnej
	2.2. Niwelowanie różnic społecznych i ekonomicznych pomiędzy obszarami gminy	-Realizacja programów adresowanych do mieszkańców miejscowości najbardziej oddalonych od Dobrej -Wspieranie inicjatyw międzygminnych zorientowanych na rozwiązywanie problemów społecznych
	2.3. Wspieranie samoorganizacji mieszkańców gminy	-Działania na rzecz wyłonienia i wspierania liderów społeczności lokalnych -Wspieranie sołtysów i innych liderów oraz animatorów lokalnych społeczności w realizacji zadań na rzecz wzmocnienia spójności społecznej mieszkańców -Rozwój wolontariatu poprzez promowanie i wspieranie tej formy aktywności mieszkańców -Zwiększenie poziomu partycypacji obywatelskiej w życiu publicznym gminy poprzez włączanie mieszkańców do systemu zarządzania gminą (konsultowanie ważnych planów i działań dotyczących gminy)

- Zwiększanie dostępu do informacji na temat wydarzeń, aktualnych problemów w gminie

Cel strategiczny 3. WSPARCIE RODZINY

Obszar problemowy: Problemy rodzin. Dezorganizacja życia rodzinnego, problemy opieki nad osobami zależnymi (dziećmi i osobami starszymi)

Analiza SWOT

<p>Mocne strony</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zwiększający się poziom świadomości społecznej dotyczącej zagrożenia przemocą w rodzinie • Aktywność szkół podstawowych na rzecz lokalnej społeczności • Dobre wyniki nauczania na poziomie podstawowym • Dobra ocena funkcjonowania służby zdrowia 	<p>Słabe strony</p> <ul style="list-style-type: none"> • Deficyty kompetencji rodzicielskich • Rozpad lub czasowa dezorganizacja rodzin związana z migracjami • Problem „ukrytej” przemocy domowej • Zbyt mała liczba świadczeń i usług opiekuńczych adresowanych do osób starszych • Brak publicznej opieki żłobkowej na terenie gminy • Niskie oceny instytucji opieki żłobkowej i przedszkolnej formułowane przez mieszkańców • Trudno dostępność i słabe wykorzystanie usług wsparcia dla rodziców oraz niska świadomość potrzeby takich usług • Brak opieki żłobkowej • Słabe wyniki nauczania w gimnazjum
<p>Szanse:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Realizacja krajowych i regionalnych programów wspierania rodziny (szczególnie: Region dla Rodziny. Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2014-2020). • Podjęcie międzygminnej współpracy dotyczącej opieki nad osobami starszymi • Wzmacnianie więzi społecznych i zwiększanie poziomu nieformalnej kontroli społecznej • Zwiększanie świadomości dotyczącej usług wsparcia rodziny i budowanie zaufania do instytucji oferujących taką pomoc • Wykorzystanie narzędzi edukacyjnych i wychowawczych do zapobiegania problemów społecznych wśród dzieci i młodzieży 	<p>Zagrożenia</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konieczność przewidywania zmian demograficznych i dostosowywania istniejącego systemu wsparcia do tych zmian • Niewykorzystywanie ofert PCPR w zakresie wsparcia dla rodziny

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Działania
<p>WSPARCIE RODZINY</p>	<p>3.1. Objęcie specjalistyczną pomocą rodzin zmagających się z trudnościami w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Monitorowanie problemów społecznych mających wpływ na sytuację rodzin w Gminie Dobra -Zwiększanie dostępu do usług Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej na terenie gminy -Organizowanie programów rozwijania kompetencji rodzicielskich („szkoły dla rodziców”) - Organizowanie warsztatów tematycznych, spotkań integracyjnych dla rodzin, promujących pozytywne wzorce rodzicielskie

	<ul style="list-style-type: none"> -Ułatwianie dostępu do usług realizowanych przez PCPR - Diagnostowanie i monitorowanie sytuacji rodzinnej - Rozwój asystentury rodziny
3.2. Objęcie wsparciem rodzin w sytuacjach kryzysowych	<ul style="list-style-type: none"> -Organizowanie pomocy terapeutycznej i socjoterapeutycznej dla dzieci i rodzin -Rozwijanie współpracy z organizacjami i stowarzyszeniami w zakresie wsparcia rodziny przeżywającej trudności -Realizowanie zadań z zakresu interwencji kryzysowej
3.3. Ograniczanie występowania zjawiska przemocy domowej i jej skutków	-Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
3.4. Realizowanie skutecznych form wsparcia dla osób starszych	<ul style="list-style-type: none"> -Diagnostowanie sytuacji rodzinnej, zdrowotnej i socjalnej seniorów - Opracowanie gminnego programu dziennej opieki dla osób starszych, w tym dążenie do organizacji domu dziennej opieki dla seniorów - Wspieranie akcji profilaktycznych z zakresu ochrony zdrowia - Aktywizacja środowiskowa seniorów - Wykorzystanie wolontariatu i praktyk uczniowskich oraz studenckich w zakresie wsparcia osób starszych - Zwiększenie dostępności do usług społecznych i opiekuńczych dla osób starszych - Rozwój instytucjonalnych form organizacji czasu wolnego dla seniorów
3.5 Wspieranie pracujących rodziców w zakresie opieki nad dziećmi do lat trzech	- Działania zmierzające do organizowania i wspierania instytucji opieki żłobkowej
3.6. Wspieranie rozwoju społecznego i osobowego dzieci oraz młodzieży	<ul style="list-style-type: none"> -Organizowanie zajęć dodatkowych dla najślabszych uczniów -Organizacja czasu wolnego np. wyjazdów dzieci -Organizowanie popołudniowych zajęć pozalekcyjnych z wykorzystaniem infrastruktury szkół i zaplecza rekreacyjno-sportowego gminy

Cel strategiczny 4. ROZWÓJ ZASOBÓW I INFRASTRUKTURY POLITYKI SPOŁECZNEJ W GMINIE

Obszar problemowy: Problemy związane z niedostatkami infrastruktury usług społecznych i systemu pomocy społecznej

Analiza SWOT

<p>Mocne strony</p> <ul style="list-style-type: none"> • Współpraca różnorodnych podmiotów w zakresie rozwiązywania problemów społecznych • Współpraca z instytucjami i organizacjami spoza gminy w zakresie rozwiązywania problemów społecznych • Modernizująca się baza oświatowa, sportowa 	<p>Słabe strony</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brak zasobów mieszkań socjalnych i rozwiązań instytucjonalnych problemu bezdomności • Zbyt małe zasoby instytucjonalne (pomoc społeczna, oświata, organizacje pozarządowe) w stosunku do potrzeb dynamicznie pod względem demograficznym rozwijającej się gminy • Niewystarczające inwestycje w infrastrukturę systemu lokalnej pomocy społecznej • Niedostateczne zaplecze i działania wobec osób starszych, bezdomnych i bezrobotnych • Zbyt mała liczba osób objętych pracą socjalną
<p>Szanse:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystanie środków zewnętrznych (szczególnie z EFS, RPO oraz komponentów krajowych) do realizacji programów adresowanych do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym • Podwyższanie kwalifikacji pracowników systemu pomocy społecznej • Włączenie się organizacji pozarządowych w realizację działań z zakresu pomocy społecznej. • Zwiększające się zaangażowanie i pomoc samorządu (organizacyjna i finansowa) na rzecz organizacji pozarządowych 	<p>Zagrożenia</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brak środków finansowych na rozwój infrastruktury systemu pomocy społecznej • Niewykorzystanie środków zewnętrznych na realizację zadań związanych z pomocą społeczną • Bierność organizacji pozarządowych w działaniach z obszaru pomocy społecznej • Sprzeciw mieszkańców wobec rozwoju zasobów systemu pomocy społecznej np. wobec budowy lokali socjalnych

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Działania
<p>ROZWÓJ ZASOBÓW I INFRASTRUKTURY POLITYKI SPOŁECZNEJ W GMINIE</p>	<p>4.1. Rozwój infrastruktury oświaty, systemu pomocy społecznej, kultury oraz zaplecza rekreacyjnego i sportowego</p>	<p>Rozbudowa i modernizacja infrastruktury, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci, osób starszych, bezdomnych</p>
	<p>4.2. Wspieranie rozwoju zasobów kadrowych instytucji polityki społecznej</p>	<p>- Zwiększanie potencjału kadrowego instytucji polityki społecznej - Podnoszenie kwalifikacji osób zatrudnionych w tych instytucjach</p>
	<p>4.3. Wspieranie rozwoju organizacji pozarządowych i ich włączenie w realizację zadań z zakresu pomocy społecznej</p>	<p>- Organizowanie szkoleń, warsztatów dla pracowników instytucji wspierających rodzinę, - Koordynowanie pracy instytucji systemu pomocy społecznej - Rozwijanie współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie pracy na rzecz rodziny - Wsparcie administracyjne, szkoleniowe, lokalowe Zespołu Interdyscyplinarnego</p>

3. WDRAŻANIE STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY DOBRA

3.1. Założenia

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest dokumentem wymagającym monitorowania procesu wdrażania przyjętych celów strategicznych i operacyjnych, a także ewentualnej aktualizacji przyjętych zapisów. W programach wdrażania i oceny Strategii najczęściej stosowanymi pojęciami są monitoring i ewaluacja. Monitoring oznacza proces gromadzenia danych i oceny wskaźników odnoszących się do zaplanowanych celów strategicznych i operacyjnych. Ewaluacja jest natomiast pojęciem szerszym i oznacza ocenę efektywności, trafności wdrażanej strategii, podejmowaną na podstawie raportów monitoringu. W wielu opracowaniach te dwa procesy oceny wdrażania strategii (monitoring i ewaluacja)²⁰ traktowane są łącznie i takie podejście zostało wykorzystane w przedstawionym dokumencie.

Tab. xx. Różnice pomiędzy monitoringiem a ewaluacją dokumentów strategicznych w polityce społecznej

Monitoring	Ewaluacja
zwraca się uwagę na dostarczone w ramach strategii produkty, rezultaty interwencji;	przedmiotem zainteresowania są długoterminowe efekty danej strategii (oddziaływanie), jak również jego rezultaty
jest procesem ciągłym, odbywającym się przez cały okres wdrażania strategii, celem monitorowania jest bieżące wykrywanie potencjalnych nieprawidłowości i ich korygowanie;	może mieć za zadanie wykrywanie nie tyle nieprawidłowości, co raczej czynników przyczyniających się do osiągnięcia takich a nie innych efektów strategii;
obejmuje całą strategię;	może dotyczyć zarówno całej strategii lub wyłącznie wybranego zagadnienia związanego z ocenianą strategią;
metodologia prowadzenia monitoringu jest zwykle standardowa, niemniej szczegółowe rozwiązania w tym zakresie są specyficzne dla danej strategii;	metodologia ewaluacji jest za każdym razem dostosowywana do specyfiki strategii będącej przedmiotem ewaluacji oraz celów jej przeprowadzenia;
monitoring obejmuje cały okres wdrażania strategii – może być także prowadzony w jakiś czas po zakończeniu realizacji programu.	ocena (ewaluacja) z kolei może być prowadzona przed rozpoczęciem wdrażania strategii (ocena <i>ex-ante</i>), w trakcie jej wdrażania oraz w jakiś czas po zakończeniu realizacji (ocena <i>ex-post</i>).

Źródło: I. Klimowicz, D. Dziechciarz, *ABC strategii rozwiązywania problemów społecznych*, Zachodniopomorski Urząd Marszałkowski, Szczecin 2013

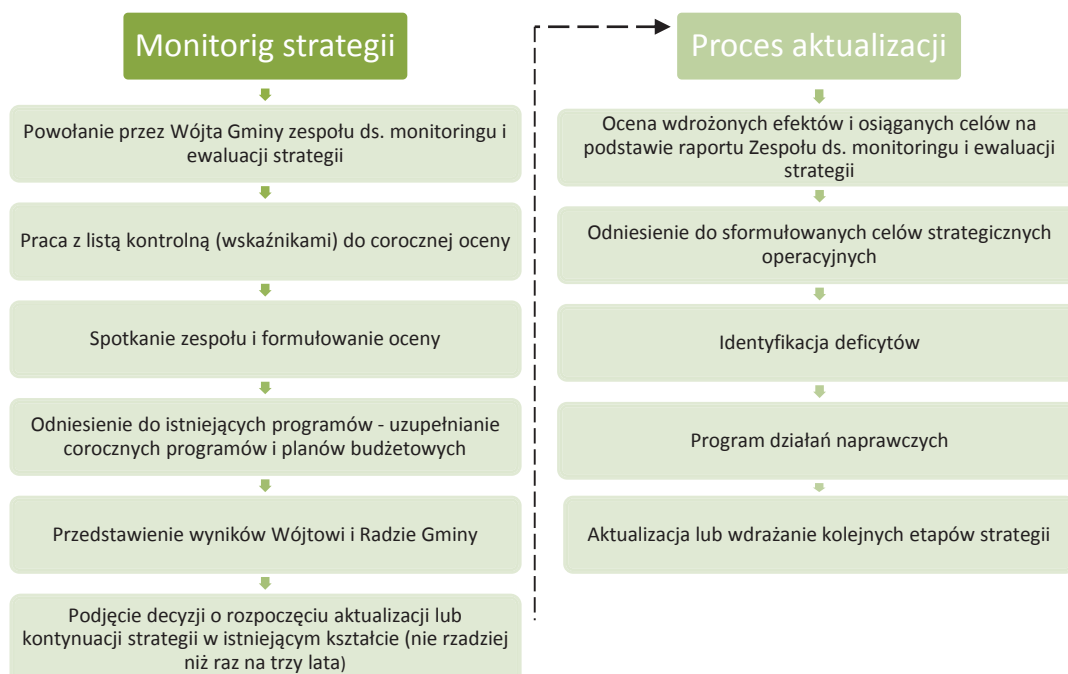
Proponujemy, aby oceny procesu wdrażania strategii dokonywał powoływany przez Wójta Gminy zespół ds. monitoringu i ewaluacji strategii. Wdrażanie strategii jest procesem ciągłym, monitorowanym w trybie rocznym (częstsze kontrolowanie wdrażania jest nieefektywne ze względu na charakter większości wskaźników, powstających w określonym trybie zbierania informacji po zakończeniu roku pracy poszczególnych instytucji). Sugerujemy, aby powołany zespół dokonywał oceny w oparciu o listę wskaźników zamieszczonych w dalszej części opracowania. Na podstawie rocznego raportu z monitoringu realizowanych zadań i programów zespół podejmuje decyzje o korekcie planów budżetowych i/lub decyzję o aktualizacji strategii.

²⁰ Zob. T. Kierkowski, *Ocena (ewaluacja) programów i projektów o charakterze społeczno-gospodarczym w kontekście przystąpienia Polski do Unii Europejskiej*, Warszawa 2002.

Podstawowe zasady wdrażania strategii
Kto będzie odpowiedzialny za koordynację procesu wdrażania dokumentu?
Zespół ds. monitoringu i ewaluacji strategii powoływany przez Wójta Gminy
Jak często i jakimi sposobami będzie odbywać się ocena jego realizacji?
Ocena realizacji strategii będzie dokonywana co roku przez powołany Zespół w odniesieniu do wskaźników odnoszących się do zdefiniowanych w SRPS poszczególnych celów strategicznych
W jaki sposób i w jakim trybie będzie dokonywana korekta/aktualizacja Strategii?
Korekta/aktualizacja strategii dokonywana będzie na podstawie oceny wskaźników monitoringu nie rzadziej niż raz na trzy lata
Jakie są źródła finansowania działań przewidzianych w Strategii?
Środki własne samorządu, środki z budżetu centralnego (w tym Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej), środki partnerów projektów, środki funduszy krajowych i europejskich

3.2. Zasady monitoringu i ewaluacji

Etapy procesu monitoringu i aktualizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Dobra

Prezentowane poniżej wskaźniki odnosić się będą do sformułowanych w SRPS celów strategicznych. Ze względu na charakter przedmiotowy strategii (interwencja w obszarach problemów społecznych) rezygnujemy ze stosowanego często rozdziału wskaźników produktu, rezultatu albo

oddziaływania. Ocena wskaźników powinna uwzględniać odniesienia do roku bazowego 2014 (jest to rok przeprowadzenia szczegółowej diagnozy) oraz w kolejnych latach do roku poprzedzającego ocenę. Przedstawiane w tabelach wskaźniki zawierają odniesienia do źródeł danych, a także wskazania do oceny zmian wartości wskaźnika (uwzględniono takie zmiany indeksów, które mają charakter efektów pozytywnych wdrażanej strategii).

Wskaźniki odnoszące się do celów strategicznych (zgodnych z dokumentami strategicznymi o zasięgu regionalnym i ponadregionalnym)

Cel 1. PRZECIWDZIAŁANIE WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU (wskaźniki)

Wskaźnik	Źródło danych	Ocena zmian wartości wskaźnika – efekty pozytywne wdrażanej strategii
Stopa bezrobocia w Gminie	PUP w Policach	Spadek stopy bezrobocia
Liczba osób bezrobotnych oraz osób długotrwale bezrobotnych	PUP w Policach	Spadek liczby osób
Liczba podmiotów ekonomii społecznej	PUP w Policach i OPS w Dobrej	Wzrost liczby podmiotów
Liczba osób objętych programem zatrudnienia socjalnego (np. pracownicy spółdzielni socjalnych i zakładów aktywności zawodowej)	PUP w Policach i OPS w Dobrej	Wzrost liczby osób
Liczba osób i rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia z powodu ubóstwa	OPS w Dobrej	Spadek liczby osób i rodzin, jednak ocena zależna od innych wskaźników
Liczba osób i rodzin objętych pracą socjalną, w tym kontraktami socjalnymi	OPS w Dobrej	Wzrost liczby, jednak ocena zależna od ilości świadczeń ogółem
Liczba osób i rodzin (ew. liczbie świadczeń), którym pomocy rzeczowej udzieliły organizacje pozarządowe	OPS w Dobrej	Spadek liczby osób, jednak ocena zależna od liczby organizacji pozarządowych i liczby świadczeń udzielonych przez OPS
Liczba programów aktywizacji społecznej i zawodowej realizowanych przez co najmniej dwie instytucje	OPS w Dobrej i organizacje/instytucje realizujące programy	Wzrost liczby programów
Liczba osób i rodzin objętych programami aktywizacji społecznej i zawodowej, realizowanych przez co najmniej dwie instytucje	OPS w Dobrej i organizacje/instytucje realizujące programy	Wzrost liczby, jednak ocena zależna od ilości świadczeń ogółem
Liczba rodzin i osób w rodzinach, którym OPS udzielił pomocy i wsparcia z powodu alkoholizmu i narkomanii	OPS w Dobrej	Spadek liczby rodzin i osób
Liczba osób objętych działaniami GKRPA, w tym osób kierowanych na wniosek GKRPA na przymusowe leczenie odwykowe	(GKRPA) Gminna Komisja Rozwiązywania	Wzrost liczby osób (mierzona jest aktywność GKRPA), jednak ocena

	Problemów Alkoholowych	zależna od wskaźników wsparcia dla osób uzależnionych
Liczba osób uzależnionych i współuzależnionych korzystających z pomocy psychologicznej i różnych form terapii uzależnień	Instytucje/organizacje realizujące programy, OPS, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Wzrost liczby osób którym udzielono wsparcie (mierzona jest dostępność programów pomocowych), jednak ocena zależna od wskaźników wsparcia dla osób uzależnionych

Cel 2. WZMACNIANIE SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ MIESZKAŃCÓW (wskaźniki)

Wskaźnik	Źródło danych	Ocena zmian wartości wskaźnika – efekty pozytywne wdrażanej strategii
Liczba osób biorących udział w wyborach samorządowych	Państwowa Komisja Wyborcza	Wzrost frekwencji
Liczba organizacji pozarządowych	Organizacje pozarządowe, Urząd Gminy w Dobrej	Wzrost liczby organizacji pozarządowych
Wielkość środków finansowych z budżetu Gminy przeznaczonych dla organizacji pozarządowych	Urząd Gminy w Dobrej	Wzrost nakładów
Wielkość środków finansowych pozyskanych przez organizacje pozarządowe ze źródeł zewnętrznych na realizację projektów społecznych	Organizacje pozarządowe	Wzrost wielkości pozyskiwanych środków

Cel 3. WSPARCIE RODZINY (wskaźniki)

Wskaźnik	Źródło danych	Ocena zmian wartości wskaźnika – efekty pozytywne wdrażanej strategii
Liczba rodzin, którym udzielono pomocy z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	OPS w Dobrej	Spadek liczby osób
Liczba zawartych i zrealizowanych kontraktów socjalnych	OPS w Dobrej	Wzrost liczby kontraktów
Liczba osób i rodzin objętych wsparciem zespołów interdyscyplinarnych	OPS w Dobrej	Wzrost liczby osób i rodzin
Liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego w tym rodzinnego	PCPR w Policach	Wzrost liczby osób
Liczba założonych Niebieskich Kart	Policja	Ocena zależna od rozpoznania wielkości problemu przemocy domowej w Gminie przez

		ekspertów (pracowników socjalnych)
Liczba programów informacyjno-edukacyjnych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie	OPS w Dobrej, Urząd Gminy w Dobrej, Policja, Organizacje pozarządowe	Wzrost liczby programów
Liczba osób dotkniętych przemocą korzystających z pomocy ośrodków wsparcia	PCPR w Policach, OPS w Dobrej	Wzrost liczby osób objętych wsparciem
Procent dzieci objętych opieką przedszkolną i żłobkową	GUS	Wzrost odsetka
Liczba programów edukacyjnych adresowanych do rodziców	OPS w Dobrej	Wzrost liczby programów
Liczba osób i rodzin którym przyznano pomoc z tytułu niepełnosprawności	OPS w Dobrej	Ocena zależna od rozpoznania wielkości problemu niepełnosprawności w Gminie w świetle danych GUS i przez ekspertów (pracowników socjalnych)
Analiza poziomu opanowania umiejętności, określanych w standardach wymagań egzaminacyjnych, będących podstawą przeprowadzania sprawdzianu w klasie szóstej szkoły podstawowej - w zakresie: czytania, pisania, rozumowania, korzystania z informacji, wykorzystywania wiedzy w praktyce; na poziomie gimnazjalnym - w zakresie opanowania umiejętności i wiadomości istotnych dla przedmiotów humanistycznych, matematyczno - przyrodniczych oraz dla języka obcego nowożytnego.	Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu	Wzrost wartości wskaźnika
Liczba programów jakościowych adresowanych do uczniów zdolnych i uczniów osiągających słabe wyniki w nauce	Szkoły z terenu Gminy	Wzrost liczby programów
Liczba uczniów objętych opieką doradców zawodowych posiadających indywidualny plan rozwoju edukacyjnego i zawodowego(IPD dla młodzieży)	Szkoły z terenu Gminy	Wzrost liczby uczniów objętych doradztwem
Liczba dzieci korzystających z pomocy Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej	Szkoły z terenu Gminy	Wzrost liczby osób objętych poradnictwem
Liczba wolontariuszy wśród młodzieży	Szkoły z terenu Gminy	Wzrost liczby wolontariuszy
(Wskaźniki demograficzne) Liczba mieszkańców Gminy (stan ludności na koniec roku)	GUS (Bank Danych Lokalnych)	Wzrost liczby mieszkańców
(Wskaźniki demograficzne) Przyrost naturalny na 1000 ludności	GUS (Bank Danych Lokalnych)	Wzrost wartości wskaźnika
(Wskaźniki demograficzne) Wskaźnik obciążenia demograficznego (ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym)	GUS (Bank Danych Lokalnych)	Zmniejszenie wartości wskaźnika

(Wskaźniki demograficzne) Saldo migracji wewnętrznych	GUS (Bank Danych Lokalnych)	Wzrost wartości dodatnich wskaźnika
Liczba osób w wieku emerytalnym, którym udzielono pomocy i wsparcia	OPS w Dobrej	Wzrost liczby osób, jednak ocena uzależniona od zmieniających się wartości wskaźnika obciążenia demograficznego
Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi	OPS w Dobrej	Wzrost liczby osób, jednak ocena uzależniona od zmieniających się wartości wskaźnika obciążenia demograficznego
Liczba osób starszych objętych dedykowanymi tej grupie działaniami organizacji pozarządowych	Organizacje pozarządowe realizujące programy	Wzrost liczby osób objętych programami
Liczba osób starszych objętymi programami profilaktyki zdrowia	Ośrodek zdrowia	Wzrost liczby osób objętych programami

Cel 4. ROZWÓJ ZASOBÓW I INFRASTRUKTURY POLITYKI SPOŁECZNEJ W GMINIE (wskaźniki)

Wskaźnik	Źródło danych	Ocena zmian wartości wskaźnika – efekty pozytywne wdrażanej strategii
liczba powstających i zmodernizowanych obiektów infrastruktury lokalnej polityki społecznej	UG w Dobrej/ OPS w Dobrej	Wzrost liczby powstających i modernizowanych obiektów
Liczba miejsc w powstających placówkach dziennej opieki nad osobami starszymi	OPS w Dobrej	Wzrost liczby miejsc
liczba pracowników socjalnych w tym pracowników posiadających specjalizację w zawodzie	OPS w Dobrej	Wzrost liczby wykwalifikowanych pracowników socjalnych
wskaźnik dostępności kadry pracy socjalnej (I oraz II)	OPS w Dobrej	Wzrost wartości wskaźnika
Wzrost liczba pracowników biorących udział w szkoleniach specjalistycznych	OPS w Dobrej	Wzrost liczby szkolących się pracowników
Liczba projektów realizowanych we współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie pracy na rzecz rodziny	OPS w Dobrej/ Organizacje pozarządowe	Wzrost liczby wspólnych projektów

Wykaz źródeł (prace naukowe, raporty z badań, opracowania, dokumenty, akty prawa):

- Bezrobocie w powiecie polickim. Sprawozdanie z działalności Powiatowego Urzędu Pracy w Policach, Police (za lata 2011-2014)*
- Dane dot. wykroczeń za lata 2011-2013 i przestępstw za rok 2013 i 2014), Komisariat Policji w Mierzynie, Prokuratura Rejonowa Szczecin-Zachód (dane dot. przestępstw za lata 2011 i 2012), Straż Gminna w Dobrej (dane dot. wykroczeń za lata 2011-2014)
- Diagnoza Społeczna 2013. *Warunki i jakość życia Polaków*, red. J. Czapiński, T. Panek, Warszawa 2014.
- I. Foryś, E. Putek-Szeląg (2009), *Efekty demograficzne inwestycji mieszkaniowych w gminie Dobra Szczecińska*. „Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania/Uniwersytet Szczeciński”, nr 15, s. 41-49.
- S. Gnat (2012), *Suburbanizacja szczecina i jej demograficzne efekty w latach 1995-2010*, „Studia i Materiały Towarzystwa Naukowego Nieruchomości”, vol. 20, nr 3, s. 125-137.
- Informacja o realizacji imprez sportowych w latach 2011 - 2013 na terenie Gminy Dobra (oprac. J. Trędowicz)
- Informacja oprac. przez Wiesławę Gozdur, lekarza NZOZ Przychodni Medycyny Rodzinnej.*
- Informacja o realizowanych usługach medycznych oprac. przez AGMED*
- Informacja oprac. przez Mariusza Balińskiego, lekarza NZOZ SALUS*
- Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych Gminy Dobra w latach szkolnych 2011-2014*
- T. Kierkowski, *Ocena (ewaluacja) programów i projektów o charakterze społeczno-gospodarczym w kontekście przystąpienia Polski do Unii Europejskiej*, Warszawa 2002
- I. Klimowicz, D. Dziechciarz, *ABC strategii rozwiązywania problemów społecznych*, Zachodniopomorski Urząd Marszałkowski, Szczecin 2013
- Kowalewski M., Nowak A., Thurow R. (2014), *Społeczny proces tworzenia lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych: partycypacja mieszkańców i dystrybucja wiedzy*, „Polityka Społeczna”, nr 10 (487), s. 33-37
- Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Dobra na lata 2013 -2020*, Dobra 2013
- Oceny zasobów pomocy społecznej dla Gminy Dobra, OPS w Dobrej (lata 2011-2014)*
- Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych w Polsce w samorządach gminnych w 2013 roku*, PARP, Warszawa 2013.
- Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Polickim na lata 2011-2015*, Police 2011.
- Raporty Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu (za lata 2011-2014)*
- Region dla Rodziny. Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2014-2020*, ROPS WZP, Szczecin 2014
- J. Sierostawski, *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych ESPAD 2011*, Warszawa 2011
- Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Dobrej (za lata 2011-2014) (Gmina Dobra)
- Sprawozdanie z realizacji programu współpracy Gminy Dobra z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (za lata 2011-2014) (Gmina Dobra)
- Sprawozdanie z działalności Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Dobrej (za lata 2011-2014) (Gmina Dobra)
- Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2022 za rok 2014* (Gmina Dobra)
- Sprawozdanie działalności PCPR w Policach, PCPR w Policach (za lata 2011-2014)*
- Sprawozdania z wykonania budżetu Gminy Dobra (za lata 2011-2014)*
- Strategia (Program) Rozwoju Lokalnego Gminy Dobra
- Strategia Rozwoju Powiatu Polickiego do 2020 roku*, Police 2010.
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Polickim w latach 2008-2015*, Police 2008
- Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do 2020 roku*, Szczecin 2010
- Strategia Województwa Zachodniopomorskiego w Zakresie Polityki Społecznej do roku 2015*
- Strategia Rozwoju Polski Zachodniej do 2020*, Warszawa 2014
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020*, MKiDN, Warszawa 2013

P. Strawiński, S. Kokot (2011), *Efekty suburbanizacji aglomeracji szczecińskiej*. „Wiadomości Statystyczne”, nr 7-8, s. 67-84

Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020, Warszawa 2013

Ubóstwo w Polsce w świetle badań GUS, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2013

Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2009 nr 175 poz. 1362 ze zm.)

Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. nr 111 poz. 535 ze zm.)

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2010 nr 214 poz. 587 ze zm.)

Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. nr 71 poz. 734 ze zm.)

Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2008 nr 164 poz. 1027 ze zm.).

Ustawa z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010 nr 125 poz. 842).

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Dz. U. 2011 Nr 149 poz. 887 o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. 2011 Nr 149 poz. 887).